

Új Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

† Prohászka Ottokár gondolataiból.
— Nagy Töhötöm: Új utak felé. —
Semerkay József: Mécs László: Le-
gyen Világosság! — Reményi József:
Hamvazószerda (vers.) — Othmar
Spann mondja. — Coffely István dr.:
Volfam Kassáknál. — Zombory Antal:
Dolgozó leányok. — Havas Vilmos:
A munka az Egyház felfogásában I. —
Aradi Zsolt: Mit jelent nekünk Ches-
terson. — Ijjas Antal: Fiatalságunk
irodalomszemlélete. — Oláh György:
Mikor az Egyház harcba száll a fa-
lanszter ellen. — Tamás Lajos: Te-
hetség és jellem. — Borsos Mihály:
Egy ember (vers.) — Teodor Initzer
mondja. — Marczell Mihály: A bonta-
kozó élet. — Dr. P. Olasz Péter S. J.:
Regény a kassai diákéletből. — Fó-
rum (Just Béla: Kritika a katolikus
költészetéről. — Illésházy Gyula: Hoz-
zászólás a kat. akcióhoz.) — In memo-
riam Franciscy Lajos. — Ifjusági —
kulturális — társadalmi — gazda-
sági — pedagógiai kérdések szem-
léje. — Könyvek-írások. — Szer-
kesztői üzenetek. — Karikatúrák.

A Prohászka Körök megbízásából
szerkeszti:

Rády Elemér

EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZÉCSÉNY

16.

1933

május

II. évf.

5. sz.

Ára 41

Az új katolicizmus folyóira

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:

Czakó József

Budapest IX.

Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:

Sinkó Ferenc

Praha-Pankrác,

Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József

Cluj-Kolozsvár.

Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:

Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

S Z J E R K E S Z T Ő S É G :

KOŠIČJE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

K I A D Ó H I V A T A L :

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kc, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kc.

Figyelem!

Új Élet könyvei:

Megjelent!

1. szám

SPESZ SÁNDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda

címen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg ez az aktuális, mindenképp érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:

kötve 25— Kc.

füzve 20— Kc.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, összes jelenségét, a spirítizmust, Konnerreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

Rendelje meg.

Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál

Rožňava—Rozsnýó, Fő tér 4.

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovénköi magyar költő legújabb kötete az

Éjjeli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovénköi irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdmát, örömét éneklimeg verseiben.

A könyv ára:

15— Kc.

Rendelje meg.

ÚJ ÉLET ————— 5. SZ.

Szellemet mindenbe! Szuverén, iniciatív szellemet! . . . főleg az Egyházba kell a szellem! Minek ezek a fejek, melyek nem a testből nőnek, nem a tűzből lángok, nem a hullámból tarajok, nem a szellem villandsai — jus canonicumi enyvvvel a testhez ragasztva, kerekék, vendégoldalak a szellemi élet szekéréen! De bárcsak volna szekér, tüzes szekér; de a szekér is olyan, mint az ötödik kerék! Aki lelket nem tud adni, aki nem lángol, aki csak jog után jön, akkor a lélek bágyadtan néz ki; konstatálja, hogy van, de nem nyílik meg neki. Befordul s azt gondolja, még tét van, még nem jött el az ének s a napsugár! Istenem magamra vetek; de látom ezt az elkényszeredett állapotot . . . fejek tapodás, szimpáthia nélkül! A lélek megtapogatja a feje helyét s konstatálja, van is, nincs is, úgy hívják, de nem az!

PROHÁSZKA OTTOKÁR.

Új utak felé.

Nagy Töbötöm S. J.

A mindjobban súlyosbodó gazdasági bajokért sok mindent és mindenkit vádolnak. Vádolják a nagyüzemeket, kartelleket, gépeket, monopoliumokat, bérrendszert stb., pedig ezek vagy csak eszközök a kizsákmányolók kezében vagy csak testet öltött formái a mélyenfekvő okoknak. Ha ezeket az okokat vizsgáljuk, a történelmi korok lelkéig kell behatolnunk. Itt azonban a társadalmi fejlődés oly szintézisére bukkanunk, amely a jövő kialakulásának képéhez vezet.

Marx történelmi materializmusával ellentétben, ezt a nyomorba fulladt finánckapitalizmust, lelki tényezőkre, behatásokra kell visszavezetnünk. A középkor emberének mélyen vallásos lelkét, mely tudott a közjóért dolgozni s a felebarátságban testvért látni, támadta meg a pogány reneszansz. Az így megmunkált talajon már könnyen gyökereit verhetett az empirizmus, a valóság-imádás, melyet csupán lépcsőfokok választanak el a szélső materializmustól. Ezen a néhány lépcsőfokon gyorsan áthaladt a társadalom s a XVIII. század szomorú öröksége a materializmus lett. Ezzel párhuzamosan az idealista irányok az eszmékben való hifét és bizalmat ölték ki az emberből s Kant erkölcsi autonómiája a mindentől független és felelős-

ségmentes cselekvésre tanított. E két irány csak egyet eredményezhetett: a vallásos érzés kiirtását a lelkekből, más szóval az állatember feltámasztását. Ez az új embertípus a múlt század elején, megfosztva a felebaráti kötelesség tudatától, megfosztva a korlátozó isteni tekintély elismerésétől, csakis egy célt ismert el: az egyéni meggazdagodást, érvényesülést még a mások könnye és vére árán is. Ezt nevezzük liberál-kapitalizmusnak. Megteremtője tehát nem a gép s nem a bank volt, hanem a vallástól függetlenített emberi önzés, amely a gazdasági életet is csupán autonóm társadalmi folyamatnak tekintette és tekinti még ma is.

Ennek az anyagi, önző világnézetnek lett gyakorlati következménye a társadalmi rétegek erkölcstelen differenciálódása, amikor is kevés dúsgazdaggal szemben nincstelen tömegek sorakoztak fel. A hatalmon lévők okos számítása egymásután hívta életre a kartelleket, trösztöket, monopoli-umokat s azt a gyilkos gazdasági versenyt, amely a kisexistenciák és munkások millióit tette főnkre vagy juttatta éhbérhez.

A liberál-kapitalizmus legtermészetesebb ellenfele a katolicizmus lett volna. Azonban a múlt század elején és még később is nem rendelkezett akkora erkölcsi befolyással a társadalomra, hogy ezt a pogány szellemet megdönthette volna. A növekvő elégedetlenség ekkor a marxizmust váltotta ki, mint látszólag a kapitalizmus természetes ellenhatását. Mikor a marxizmus sorompóba állott, úgy tűnt fel, hogy az egyház energiátlanságának kitüntével ő van egyedül hivatva a finansz-kapitalizmus megfékezésére, sőt megdöntésére is, pedig nem volt egyéb, mint épp ennek logikai folytatása. A marxizmus lényege is a gazdasági életet autonóm társadalmi folyamatnak tartja, ő is osztályuralmat akar, csak más népréteggel, ő is velőki materializmussal van átitatva s szelleme a merev determinista világnézet kifejezője (v. ö.: Marx: Kapital, Előszó. VIII. old.), a marxizmus is épp úgy liberalista, csak hogy nem a burzsoázia, hanem az ipari munkásság javára. Tüzet tűzzel oltani nem lehet. A kommunizmus teljes materializmusa és szellem-, erkölcsnélkülisége az, ami számára a biztos bukást jelenti, mert ily elvekkel világot megreformálni nem lehet, legfeljebb felgyújtani s kirabolni. Ezt bizonyítja az is, hogy a kommunizmus vezetői csak addig voltak normális emberek (Marx, Engels, Bebel . . .) amíg elméletről volt szó, mihelyt gyakorlati megvalósításra került a sor, csak oly elfajult lelkű szadisták tudtak elérni eredményt az „eszme” szolgálatában, mint Lenin, Trockij, Sztalin, Karachan vagy Dzerzynski, a Cseka megszervezője. A kommunizmusnak lényegében van a hiba s ezért a kapitalizmust soha meg nem bukathatja, legfeljebb egy időre vérbe folythatja, de helyére új rendet állítani s főleg az előbbinél jobb társadalmi berendezkedést adni, egyszerűen képtelen.

Fokozza a kommunisták szellem-uralmának teljes reménytelenségét a vezetők, a bizalmiak, az agitátorok és az egész kiépitett kommunista bürokrácia erkölcsi nihilizmusa, amely a

független erkölcs és materialista elveit a gyakorlatban léha életének pártpénzen való financirozásával mutatja ki. Jobb érzésű szocialisták, mint a belga da Man vagy a magyar Migray, ezektől megundorodva léptek ki a pártból. Ha volna is valami életrevalóság a kommunizmus eszméjében, ilyen élősdi vezetőkkel csak tagjait félrevezetni tudná.

Hogy mennyire képtelen a marxizmus vállalni feladatainak megoldására s mennyire csak szellemi festvére a kapitalizmusnak, mutatja Oroszország szomorú példája. A megálmódott és megjósolt Jövő állama a legbrutálisabb államkapitalizmusba fullad, ahol a jólfartott hóhér rendőrök (Cseka) és a felszaporított üzemi bürokraták a főkéletesen kiépített spionrendszer segítségével valóságos rabszolgaállamot létesítenek. Azonban a legkegyeflenebb eszközökkel sem tudták a nemzet zömét és fenntartó elemét, a parasztságot egy lépéssel is eszméik felé terelni. Pedig nélkülök továbbra is csak terrorral urakodhatnak. A parasztság kollektívizálása pedig soha senkinek sikerülni nem fog, aki ebben nem hisz, az nem ismeri a parasztlélekét, az nem tudja, hogy az utolsó kapásnak is az a végső vágya, hogy kis birtokán kedvére gazdálkodhassék. A kommunizmus itt az ember alaptermészetével áll szemben s ezért tévesztette el a kapitalizmus elleni harcot.

Mikor mindezt megfontoljuk, önkéntelenül is az egyház, az őszinte kereszténység jut az eszünkbe s úgy látjuk, hogy minden feladat őreá, az ő szellemétől áthatott keresztény szociál-politikára hárul. Tekintélye az utolsó fél évszázad alatt nagyot nőtt, XIII. Leo és XI. Pius zsenialitása irányt szabott a társadalom egészséges fejlődésének s az egyház biztos kézzel körvonalozta a liberálkapitalizmus elleni harc módszerét, eszközeit. A megoldásban tradíciója van, a középkor kétségtelenül egészséges gazdasági életét is ő irányította s ugyanazok az elvek a változott viszonyokhoz hozzásimítva, ma is egyedüli eszközei a megoldásnak: a termelés irányítása, a fiztá profitra való dolgozás letörése, a kisipar védelme a céhek mintájára, anyagbeszerző és értékesítő szövetkezetek felállítása stb. stb. Más szóval az egyház megoldása a lényegbe vág s ezért egyedül eredményes; visszaállítja az erkölcsi rendet, az egyéni profittal szemben a közös érdekeit követeli s okos védelemben részesíti a könnyen kizsákmányolható kis embereket. A közhangulat is mindinkább feléje fordul s a barbár kommunizmus helyett benne látja a kapitalizmus igazi ellenségét. Közben nagystilű demokraták, egy de Mun gróf, Ketteler püspök, Lueger, Zichy Nándor gróf, Platter, Sonnenschein, Brüning s mások az egyház szellemében üdvös szociális reformokat létesítettek s ezzel az ut is előttünk áll, amelyen haladva az egyház elvei gyakorlati megvalósulást nyerhetnek.

Jelenleg az a helyzet, hogy a kommunizmus belső hibái miatt maga a történelmi fejlődés kínálja fel a katolicizmusnak a megoldást. Az ellentéték a proletariátus és a liberálkapitalizmus képviselői között már annyira kiéleződött, hogy egy forradalmi kiförésnek lehetősége mindinkább kezd rémképből

valósággá válni. Nyilvánvaló, hogy a rendőrség és defektívek állandó szorítása nem biztosíték egy mindjobban elkeseredő állandóan kirobbanni akaró tömeggel szemben s főleg nem firtós módszer ahhoz, hogy a társadalmi béke és nyugodt fejlődés fennmaradjon. Ebben a történelmi pillanatban, ezekben az utolsó órákban bontakozik ki teljes nagyságában az ifjú katolicizmus hivatása: megmenteni a társadalmat helyes és gyors szociális reformokkal a materialista, független erkölcsű liberál-kapitalizmusnak és az ugyanilyen szellemű kommunizmusnak végzetes összeütközésétől. Az új korszak, melybe lépünk, vagy véres katasztrófa lesz vagy a mi győzelmünk a marxizmus teljes megfeneklésével s elfűnésével a történelem szintpadáról.

Mécs László: Legyen Világosság!

Semetkay József.

Mécs László új könyvének hatalmas szimfóniájából két vezérszólam emelkedik ki s a kötet versei ezt a két motívumot színezik és erősítik. Az egyik motívum kérlelhetetlen feltárás parancs: „Ébredj! Tudj! Szenvedj! Legyen világosság!” Hogy az ember megválthassa magát a bűnök és szenvedések poklából, először fel kell tárnai előtte önmagának és az egész társadalomnak belső megromlását. A költő azonban nem elégszik meg a mai ember és a mai élet leleplezésével, hanem — mint második vezérszólamot — felveti a felelősség kérdését is:

„Én, Mécs, Isten szavának trombitája
s mint költő, élő lelkiismeret:
szétkürtölöm most minden égl tájra,
hogy vannak züllött ifjú emberek,
kikből nem lesz se szent, se honfi hős!
S e fiúkért valaki felelős!” (Vád és védőbeszéd)

S a vers végén még határozottabban kimondja:
„Jön a Halál, a mindent elnyelős:
ítélet lesz s valaki felelős!”

Mécs itt megütötte a legnagyobb pathos hangját, aminőt csak a próféták mertek használni. Mi igazolja ezt a hangot, mely sokkal merészebb, mint a „Legyen világosság!” mindent leleplezni kívánó, drasztikus őszintesége? Az isteni küldetésnek ezt a vakmerő kihangoztatását mi menti meg attól, hogy ne legyen blaszfémia vagy a a nagyzási hóbort nevetségessé dagadó bombasztja?

Mint a kor élő lelkiismerete szólal meg a költő. A XVII. századi török hódoltság keserves világában zúgott így fel Zrínyi Miklós önmagát igazoló kiáltása: „Nehéz ugyan ez a hivatás nekem, de ha az Isten a hazámhoz való szeretetet reám tette, imé kiáltok, imé üvöltök: hallj meg engem, élő magyar, ihon a vészedelem ihon az emésztő tűz! Imé tudományt teszek előtted nagy Isten, mindent, amit tudok kikiáltok, hogy én tülem elaluvásomért nemzetem vérért ne kérd elő!” (Az török

afium) Két tragikus magyar kor két költője egyaránt érzi és kifejezi a hivatás kötelező nagy parancsát, a nagy tehetséggel járó nagy felelősséget. A felelősségnek ez a mély tudata átjárja Mécs egész költői természetét, de különösen ezt az új kötetét. Éppen a felelősségnek ez a mindenben keresztül való vállalása, minden következményével való bátor számolás adja meg főképpen a költő pathetikus vezérszólamainak a belső igazságát és jogosultságát.

De ezen túl kifejezi ez a próféta hivatáshangoztatás azt is, hogy a költő tudatában van annak, hogy költészetének ható ereje túl nő az esztétizáló irodalmárok papírszagú, szűk éréklődési körén. Mécs költészete ma minden magyar írónál inkább a tömeglélekből táplálkozik és a tömeglélekben ver visszhangot. Csak az beszélhet a pathosnak ezen a hangján, aki valóban ott tudja és érzi maga körül a tömeget, amely hallgatja szavait.

A költő első célját: Legyen világosság! Csak akkor érheti el, ha valóban ismeri azt a társadalmat, amelyet meg akar ismertetni verseiben. Le kell szállnia az egoizmus és szubjektivizmus elefántcsont-tornyából a Kor harsogó, kavargó, zavaros áradatába s a kortárs sorsközösség vállalásával és szolidaritásával részt kell vennie az élet teljességében. Nincs ma egyetlen írónk sem, aki annyira ismerné az egyetemes életet, mint Mécs László. Az a lázas nyugtalanság, mely folyton hajtja, úzi őt falvakon, városokon, országokon át mindég más és más emberek közé, az emberi alakok és sorsok végtelen gazdag sorozatát ontja elé. Ma Mécsben az alkotó erő teljes forrásban van: minden új élményt verssé érlel. Ez a magyarázata annak, hogy költészete az utóbbi években témában oly gazdag és változatos.

Ennek a nagy gazdagságnak és változatosságnak a következménye, hogy Mécs új könyvében az életnek oly nagy teljessége tárul elénk: egyéni, családi élet, szerelem, gyermek, szülő, boldogság, boldogtalanság, munka és munkanélküliség, proletár, burzsuj, nyárspolgár, forradalmár, vörös és fehér internacionále, sovinizmus és zsarokosság, népszövetség, politika, diplomácia, egyetemes és kisebbségi magyar sors, a természet erői és szépségei, a lélek belső küzdelmei, hit és hitetlenség, vétek és töredelem kavarnak történetek, képek, eszmék és érzelmek folyton változó áradatában: s e fölött a kavargó, forrongó világ fölött ott lebeg mindennek a célja és végső megoldása: Isten.

Nincs terünk arra, hogy a kötetnek egész gazdaságát bemutassuk, csak 3-4 legjellemzőbb ciklusát szeretnők kissé részletesebben megvizsgálni.

Mindenekelőtt nézzük a kötet leggazdagabb, a szociális helyzettel foglalkozó versciklusát. A fátyla legerősebb sugarai ide esnek és a *Hajtók szemével nézve* ciklus megcáfolja azt a vádat, hogy Mécs költészete újabban elszakadt a szociális problémáktól s hogy ő is a megalkuvók táborába szegődött. Ezeket igazán nem lehet a kapitalizmus és burzsoázia apológiájának mondani. A mai megromlott szociális életberendezés minden nyomorúsága és bűne fel van tárva ebben a ciklusban. Annál nagyobb ezeknek a verseknek a belső igazsága, mert Mécs minden szentimentalizmus nélkül, Irtikusoknál szokatlan objektivitással írta meg őket. A tények maguk beszélnek: a költő a legtöbb versben minden subjektív véleménynyilvánítást

tás nélkül adja a valóságot. Ez azonban nem annyit jelent, hogy Mécs a részvétlenség és közömbösség ridegségével nézi a társadalom szörnyű kataklizmáit, az emberek szenvedését, vagy gonoszságát, mert az ő állásfoglalása a szociális igazság mellett magában a beállításban jut kifejezésre, a nélkül, hogy szentimentális sóhajokkal, vagy olcsó szánakozással gyengítene a valóság ható erejét. Az egyszerű, objektív tényleírás (pl. *A munkanélküliség balladája*, *A szőlőmunkás balladája*, *Hajtók szemével nézve*, vagy pusztán az ellentétek nyers szembeállításai (pl. *Naplopók*.) a legmeggyőzőbb bizonyosság a mellett, hogy a mai szociális anarchia és igazságtalanság nem maradhat fenn már sokáig.

De néhány versben a költő nagyon erős érzelmi megindultsága, felháborodása széttöri az objektív előadás korlátait s ilyenkor a szubjektív állásfoglalás valami keserű pathosban robban ki a költeményből. *A Vivát a vadásztilalom* a satíra objektív modorában indul meg. Reálisan előadott képek hosszú sorozatát pergei előtünk a költő, hogy a modern farizeusok önzésének és hazugságainak kifoghatatlan bőségét bemutassa. De a szív nem bírja sokáig ezt az önkínzó gúnyolódást, felszakad, fellázad az elfojtott keserűség és felháborodás s a vers utolsó soraiban az objektív előadás zárai mögül kltör a legszibbemarkolóbb szubjektív líra:

„Üvölts száz költő, száz svihák,
a kulturánknak glóriát,
száz parlament vivát, vivát,
vivát a vadásztilalom!
De lantom húrja jajt kiált,
mint keresztfán a siralom.”

Ugyanezt látjuk *„Kalászszedők”* c. versben is. A kiuzsorázottak, a kisémmizettek — egyének és népek — sorsa, szenvedése a legteljesebb együttérzést váltotta ki a költő szívéből. A részvétnek ez az érzése egyre fokozódik a költemény folyamán s a végén zord, keserű átokban tör ki:

„Zsellérek, árvák Kánaánja: Tarló,
légy átkozott! Szöged szivembe szúr
kalászszedők sebes talpán keresztül,
kik fölszedik (míg tivornyáz az úr),
mit meghagyott gereblye, villa, sarló.”

Mécs szociális költészete, — bármilyen sötét és keserű a helyzetleírása, — mégsem torkollik a kétségbeesés anarchizmusába, sem a „nincs menekvés” apatikus nihilizmusába. Még az olyan komoran induló vers is, mint a *Földosztás* kemény, férfias optimizmusba, dacos hősies életigenlésbe tud fellendülni.

Bár sok gonosz és ártalmas embert lepez le Mécs (*Óda egy petróleumkirályhoz*, *Naplopók* stb.), őszintén feltárja a mai politikai, gazdasági és szociális élet bűneit és hazugságait (*Vád és védőbeszéd*, *A munkanélküliség balladája*, *Hajtók szemével nézve*, *Az ismeretlen katona síjánál* stb.), mégis keres és talál ma is sok emberi jószágot és szépséget a földön. Már emítettük mennyire benne él Mécs az élet teljességében, a *Költő és az emberek* s a *Rezgönyárfák* ciklusokban meglátjuk azt is, mily közel tud férkőzni az emberi sorsokhoz és szívekhez. Rejtőzködő, szemérmes emberek szinte önkéntelenül

feltárják előtte. szívük, lelkük, legrejtegetettebb, legeldugottabb titkait is. Mécs akár főherceggel, akár szegény, elesett proletárral beszél, mindjárt kialakul az az intím atmoszféra, amelyben lehámlanak a társadalmi különbségek elválasztó formái s a szívek és ajkak szinte észrevétlenül nyílnak meg. Mert Mécs mindenkiiben csak az embertestvért, felebarátot nézi s a szeretet nagy demokráciájában mindenkit egybe tud ölelni:

„Főhercegékhez úgy elmegy dinére,
mint béresékhez új szüret dinnyére.
Parasztot, munkást nem dicsér divatból,
de velük él, mint ló, szamar a közös-vályú zabból.”

(Madarával dicsekszik)

A hold véres arca emberivé érett — talán a legmegkapóbban mutatja, hogy a tőle látszólag legtávolabb eső környezetben is mint alakul ki, körülötte szinte észrevétlenül a meleg testvériség szívet megoldó atmoszférája. Az emberek megérik, hogy ez a tiszta-lelkű költő, bár mindent megérez és meglát bennünk — gyarlóságukat, csúfságaikat is — nem nézi le és nem ítéli el őket gögösen, ridegen, hanem a megértés és megbocsátás meleg hullámaitt árasztja feléjük és valahogy mindnyájuk szíve mélyen talál egy kis szépséget, jóságot, szeretetet: valami olyan értéket, amiről talán maguk sem tudtak.

A hold véres arca emberivé érett, Aranyos kicsikém, Hordár! Oda egy hivatlan vendéghez stb. versekben feltárul az a sok rejtett emberi jóság és szeretet, mely ott lappang a mai társadalom mélyén is, csak mi nem vesszük észre. Miért veszi észre a költő? Mert az ő szívében ott van a nagy mágnes, mely a társadalom szemétdombjából is kiszedi és magához rántja az igaz emberiség nemes szilánkjait.

Mindent megért a költő, csak egyet nem: a gyűlöletet. „Oda egy szőlőmunkáshoz” c. versében, mikor egy elvadult lélekből váratlanul rátör az „úr gyűlölet”, így kiált fel:

„Testvér, szemednek
nyíla megsebzett, Sehogysem értem”.

Ezzel az egyszerű, de nagyon fájdalmas megállapítással kifejezi, mennyire távol áll a gyűlölet=országától és hogy mennyire nem tud még a gyűlöletre sem gyűlölettel felelni.

Az általános emberi és az egyéni sorsproblémák mellett az egyetemes magyar élet és a kisebbségi — szlovenszkói — magyar sors is újból nagy erővel szólal meg ebben a kötetben. Újabban, főleg Szlovenszkon támadták Mécs László magyar, főleg kisebbségi vonatkozású költészetét. Kifogásolták, „hogy a vakáságot dicséri, mely nem látja meg a speciális magyar bajokat,” hogy nem nyúlik elég mélyre történelmi szemlélete, hogy a szlovenszkói magyarságban lévő gazdasági és szociális egyenlőtlenségeket és ellentéteket nem veszi figyelembe („a kisebbségi magyarságot osztatlan egységnek veszi”), hogy költészete sem programot, sem reményt nem nyújt a kisebbségi magyarságnak („saját kis nemzete felett is tehetetlenül kétségbeesik”) és hogy végeredményben magyar tárgyú költészete Az öngyilkos halotti beszéde reménytelen nihilizmusában végződik. Különösen kiemelik még, hogy Mécs költészete nem elég konkrét, nem a speciális szlovenszkói helyzetből indul ki, hanem valami absztrakt humanizmusból.*

*) Zapf László: Mécs László. Magyar írás. I. évf. 5. sz.

Tulajdonképpen Mécs egész költészetét kellene felölelnünk, hogy ezekre a vádakra megfeleljünk, de úgy találjuk, hogy a „*Legyen vilá-gosság*” maga is elég bőséges anyagot ad arra, hogy Mécs nemzeti tárgyú költészetének a helyes értelmére és jelentőségére rámutassunk.

A felsorolt vádak alaptalansága akkor tűnik ki legjobban, ha összehasonlítást keresünk. Nem találunk ma egyetlen költőt sem Magyarországon, sem az elcsatolt területeken, aki költészetében az egyetemes, vagy szlovenszkói magyar helyzettel annyit foglalkoznék, mint Mécs László. Verskötetek hosszú soroza-tát lapozgathatjuk végig a nélkül, hogy egyetlen »magyar« tárgyú verset talál-nánk. Csak példa-ul említjük meg, hogy a Nyugat kiadásában 1932-ben megjelent Új Anthológia 33 költőjének 100 verse között egyetlen jelentékeny, nemzeti tárgyú verset sem találtunk.

Nem szabad egy költő költészetét, vagy egyes köteteit az iro-dalmon kívül álló pártpolitikai vagy társadalometikai megkötöttséggel és elfogultsággal kézbe venni és elvi praemissák szerint csak azt keresni és értékelni benne, amit a mi pártpolitikai vagy szociális állásfoglalásunk helyesnek és kívánatosnak tart. Már pedig Mécs bírálói mind ilyen az irodalmon kívül álló párt-szempon-tból emelik kifogásaikat.

A legrégibb vád, hogy Mécs László költészete nem gyökerezik eléggé a szlovenszkói magyarság humuszában, a legáltalánosabb, de talán a legalaptalanabb is. Hiszen a költő a maga szűkebb hazáját nemcsak azzal fejezi ki, hogy helyi különlegességekkel, a „couleur local” sujtásaival aggatja tele verseit: hanem egész életfelfogása, emberlátása, emberbemutatása, művészi eszközei mind tükrözik a földet és a népet, amelyből vétetett. Mécsnek már régebbi verseiben sok meleg és színes képet találunk szülőföldjéről (*Szülőföldünk, Gyerekkor-ciklus, Sáros szerettek! Sárosiak dicsérete stb.*) Új kötetében is sokszor foglalkozik a cseh-szlovákiai magyarság mai viszonyaival (pl. *A kisebbségi poszton. — Kálászszedők. Óda egy hivatlan vendéghez.*) Hogy nem marad meg a szlovenszkói helyzet-leírásnál, hanem térben és időben nagyobb átfogásokat ad, ez nem hiányossága költészetének, hanem értéke. Persze politikai vagy szociális programokat, törvénytervezeteket nem ad, egyetlen politikai pártnak sem ír kortesverseket. De hiszen minden igazi költő ezen az úton járt: Petőfi sem szedte versebe a „Tizenkét pontot”, Ady sem irt ódát az általános, iitkos választói jogról, bár mind a ketten hível voltak ezeknek a politikai követeléseknek. Az igazi költő feladata éppen az, hogy az esetlegesen túl kifejezze és meglássa az egyete-meset is. Mécs is a jelenből, a reális helyzetből indul ki, mint a többi költő, de ezen túl emelkedik. Kifejezi a magyarság szociális és politikai helyzetét, faji problémáit, érzelmi állapotát, elnyomott-ságát s ebből fakadó elkeseredését, hangot ad millió szenvedésnek és vágnak, felkelti a lelkiismeretet, s ennek nevében vádol és korhol, biztat és reményt kelt s kijelöli az építő nemzeti munka elvi alap-jait. A politikai, szociális és gazdasági feladatok megvalósítása a politikusok dolga, akik a költő által érzelmileg előkészített tömegeket felhasználják a nagy nemzeti feladatok megoldására.

Hogy Mécs verseiben a szlovenszkói magyarságot, mint egy-séges egészet nézi, az nem hiányossága költészetének, mint Zapf László véli, hanem a faj szempontjából egyik legnagyobb ereje és értéke. Igazi nagy író sohasem vállalta azt a szerepet, hogy a ma-

gyarság egyik vagy másik politikai vagy társadalmi csoportjának a házi költője legyen. Tinódi óta minden nagy költőnk éppen a magyar átok: a megosztás ellen küzdött és arra törekedett, hogy a nemzetnek érzelmi és szellemi egységét igyekezzék megteremteni s az egyes osztályok, csoportok egységbontó érdekei és törekvései felé állítsa az egyetemes nemzeti célokat és törekvéseket. Amikor tehát Mécs László osztatlan egységnek szeretné látni a szlovenszkói magyarságot és a közös faji problémát minden partikuláris szempont felé emeli, csak a magyar költészet legértékesebb tradíciót követi. Amikor a korszerű realitásokból kiindulva a jelent az egyetemes magyar sors folyamatába állítja be, olyan világtörténelmi horizontot ad a szlovenszkói magyar szeilemi, politikai és szociális mozgalmaknak, amely hitet, bizalmat és erőt ad minden jövőépítő munkának (*Sziárvány Irország felett. Örökarcú magyar. Magyar János Bécsben.*)

Ez mindenesetre nagyobb erőt jelent a faji érdekek védelmében, mintha a költő a magyarság megbolygatott egységét a szociális egyenlőtlenségek gyűlöletet szító felhánytorgatásával tovább bomlasztaná. Láttuk, hogy vezettek olyan szlovenszkói magyar mozgalmak, amelyek megindulásukkor erősen faji színezetűek és célzatúak voltak, éppen a magyar és magyar közt levő gazdasági és szociális különbségek kiemelése következtében nemzetköziséghez vagy opportunistá megalkuvásokhoz. Rá lehet mutatni és ha valaki, hát Mécs megtette a szociális bajokra, sérelmekre és igazságtalanságokra a nélkül is, hogy a költő az éppen a mai időkben annyira szükséges faji egységet megbontaná. S ez annál könnyebben megtehető Szlovenszkón, mert itt az egész magyarság lassú gazdasági elszegényedése következtében a szociális ellentétek amúgy is egyre jobban eltűnnek, s itt a magyarság gazdasági bajainak nemcsak gazdasági okai vannak, hanem politikaiak is. Ezek minden magyart egyformán érintenek s az ellenünk való küzdelem csak akkor lehet eredményes, ha a magyarság egyeteme összefog ellenünk.

Ennek a magasabbrendű célkitűzésnek a szempontjából vizsgálva, egészen más jelentőséget kapnak Mécs magyar tárgyú versei. A költő sohasem opportunistá: az ő feladata és hivatása az, hogy a minden áron való alkalmazkodás és megalkuvás helyett az örök emberi és örök faji eszméket szolgálja és ezeket tűzze a jelen nemzedék elé, mint végső célt, amelyért küzdeni, tűrni és szenvedni érdemes az egyén boldogulása és a faj haladása, biztos jövője és a világtörténelemben megszabott rendeltetése érdekében. Ez a magasabb célkitűzés nem ismeri a kis okosok és óvatosak szürke realizmusát és megalkuvását. Ez a felfogás szélsőségesen: de kell lenni valakinek, aki mindég a végső célt látja és hangoztatja. Ez a felfogás heróikus és kifejezése a költészetben a pathos által történik. Különösen képen itt találkozik Mécs költészete a legnagyobb meg nem értéssel és ez a meg nem értés mutatja leginkább a szlovenszkói fiatal nemzedék egy részének érzéketlenségét a nagyvonalúság iránt. Pedig az ifjúság mindég hajlamos volt a szélsőségekre s ez inkább erénye, mint hibája. Mert nagy nemzeti, politikai és szociális feladatokat nem lehet megvalósítani a pathos mindenben keresztülgázoló lendülete nélkül. A „Bata-cipős ifjúság” józan, száraz opportunistá soha sem fog nagy politikai, kulturális, de még szociális problémákat sem megoldani.

A költő a pathos hevületében igenis eljuthat. Az *öngyilkos halotti beszéde*-ig! Ennek a versnek azonban egészen más értelme van, mint amit egyik szlovenszkói kritikusa neki tulajdonít: „egy nemzettest teljes kátyuba jutását” s még kevésbé az, hogy „Mécs a kisebbségi magyarságban nem lát fejlődést, de még a létfenntartási lehetőséget sem.” Ez a vers a világpolitika erkölcstelenségét állítja pellengére s ennek a világpolitikának süket, alvó lelkiismeretét akarja felriasztani egy hatalmas, fájdalmasan groteszk vízióval.

Ennek a versnek nagy éőképei vannak a magyar irodalomban és éppen a nemzeti lélek legklasszikusabb kifejezőinél. Csak kettőre hivatkozunk. Az abszolutizmus legsötétebb éveiben a hazafias keserőség végső kétségbeesésében Vörösmarty így kiált fel:

„Sötét eszmék borítják eszemet.

Szívemben istenkáromlás lakik.

Kivánságok: vesszen ki a világ

S e föld nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám!” (*Emlékkönyvbe*)

Ugyanekkor a sokkal tartózkodóbb természetű Arany is *A nagyidai cigányokban* kegyetlen, önkinzó szatirát ír a leghősiesebb magyar mozgalomról: a szabadságharcról. Később *Bolond Istók* II. énekében maga Arany magyarázza meg a kétségbeesésnek, az elkeseredésnek azt az állapotát, amelyben ezek a keserű, groteszk versek kitornek a lélekből:

„Oly küzdelemre, mely világcsoda,

Kétségbeesett kacaj lón Nagy Ida”

Aranynak ezt a versét éppen úgy félreértették és támadták, mint Mécs hasonló szellemű verseit, s ezért írta öntigazoláskép a *Bolond Istók* II. énekének 3–10 stórfáit.

A fájdalom paroxizmusában írta Vörösmarty *Emlékkönyvbe*, Arany *A nagyidai cigányok* és Mécs is *Az öngyilkos halotti beszéde* c. versét. De ugyancsak ők a kétségbeesés sikoltása után a fajnak a költőben hatványozva felgyűlő életigenlésével és örök optimizmusával kiharsogták a hitet a faj jobb jövőjében. „Lesz még egyszer ünnep a világon!” zengi Vörösmarty *A vén cigány*-ban, „Ád az Isten új nyarat” éneklí Arany (*Kies ősz*), s a multból merített bizalommal és daccal kiáltja új könyvében: Mécs „Kivárom a magyar tavaszt!” (*Magyar János Bécsben*).

A kötet harmadik nagy ciklusa *Mindenség balladája*. Ez a ciklus a nagy, egyetemes problémákat, a legfőbb világnézeti és erkölcsi kérdéseket veti fel. Mécs vallásos költészetében az az új spiritualizmus kap hangot, mely nyugaton mind nagyobb erővel tör előre kétségtelen bizonyoságául annak, hogy az emberiség nagy része kezd rájönni arra, hogy korunk nagy politikai gazdasági és szociális bajait csak egy pozitív világnézeti és erkölcsi megújhódás gyógyíthatja meg. Mécs a katolicizmusban találja meg ezt a megváltó erőt s ennek a meggyőződésnek nagy határozottsággal ad kifejezést verseiben. A világegyetem belső életritmusa, Isten és ember egymáshoz való viszonya és az ebből folyó társadalmi és egyéni erkölcsi köteleességek a legfőbb témái ennek a ciklusnak.

Mécs László költészete ezekben a hatalmas, szélesskálájú versekben fellendül a nagy középkori himnuszköltők szárnyaló pathosáig, ahol a végtelen, az érzékek feletti megsejdtése is sikerült. A költe-

mények élményszerűsége és a költő fantáziájának szuggeráló ereje a nagy metafizikai és erkölcsi gondolatokat és problémákat is költőivé tudja tenni. Nagyon kis lökés kell Mécs képzetének, hogy meginduljon a végtelen felé s egészen jelentéktelenné látszó élmények, az élet kis jelenetei megindítják lelkében azt a folyamatot, mely szinte észrevétlenül lendíti át őt az érzékek feletti világba. S éppen ezekben a költeményekben tudja leginkább kifejezni és megéreztetni a Végtelen lehetétét és ritmusát (*Csip, csip, csoda! Szívek közt jó a szívnek. A mindenség balladája*).

Mivel Mécs vallásos verseiben is mindig egyéni, valóságos élményekből indul ki, ezek a költemények sohasem szárazak, nem doktrinaszerűen versbeszedett katekizmus részletek: mindig megéreztetik a lüktető lelket és a meleg szívet, amelyből kiáradtak. Ezekben a versekben Isten élő valóság, s az Isten és ember egymáshoz való viszonya eleven élet.

Éppen mert ennyire élményszerűek Mécs vallásos versei, ezekre is rá-rátéveddik a kor sötét árnyéka, mert a költő nem tér ki a leg súlyosabb, leggyötrőbb problémák elől sem. Nézzük pl. *Az Isten játszik* c. hatalmas, de szinte tragikusan komor versét. Az emberi szív és lélek sötét, nagy mélységeiből szakad fel ez a költemény s kifejeződik benne a XX. század harmadik és negyedik évtizedének minden borzalma és szenvedése. Ezeknek a láttára még a hívő lélekben is megpendül a szörnyű kérdés: mit akar Isten? mit akar ezzel a sok szörnyűséggel, kínnal és fürtelemmel? Mivel a véges emberi ész nem tudja megérteni Isten szándékait, beledöbben a gyötrő gondolat: Hátha csak játék ez a véres, szomorú emberi tragédia! Bármilyen fájdalmas is, hogy az ember nem tud behatolni Isten titkaiba, nem tudja megérteni a Világ szörnyű állapotainak az okát, a költemény még sem fullad sem istenkáromlásba, sem hitetlenségbe. Nagyon kifejezi azonban, hogy mennyire eltörpül az ember az Isten végtelensége mellett.

A nagy metafizikai problémák mellett megszólalnak az erkölcsi csiék is: s ezen a téren is egészen őszinte, egyéni és élményszerű Mécs vallásos költészete. Feltárja a lélek állandó küzdelmét a testtel, ennek a küzdelemnek a heroizmusát, de válságait is. Ez által lesz nagyon emberivé a valláserkölcsi probléma. Mert kifejezi azt a nagy igazságot, hogy bármilyen erős az emberben a világnézeti meggyőződés, a katholicum, sohasem szűnnek meg a világnak és a testnek a kísértései. Ezért a vallásos költészet nemcsak a lélek magasba szárnyalását, az ima áhítatát éneklí meg, hanem a test és a lélek folytonos harcát, a vétket és a számonkérést s a töredelmet is. Nem csak az Istenhez felemelkedő embert látjuk, hanem a gyarló férget is, aki sokszor szeretne menekülni a kemény életparancsok elől. A vallásos élménynek ez a belső küzdelme teszi leginkább meggyőzővé ezeket a verseket.

Mécs László a katholicizmusban megtalálja az életformáló nagy erőket és törvényeket, melyek a mai chaosból kivezető utat megszabják az egyén és a közösség számára egyaránt. A test és a lélek közötti szoros összefüggésből levonja a szociális igazságtevés kemény parancsát. Követeli minden ember számára az élethez szükséges anyagi eszközöket, vagy legalább azok megszerzésének a lehetőségét.

Bár az ember életének értelme és a célja nem az e földön való anyagi boldogulás, hanem az Isten országába való eljutás kegyelmének a kiérdemlése és megszerzése, mégis követelni kell éppen e magasabb rendeltetés érdekében is az anyagi lét eszközeit mindenki számára. Mert kemény törvényei vannak a testnek, a testi nyomorúságba kényszerített ember nem tud mindég felülemelkedni a szenvedésen s a testi nyomorúság igen gyakran a lélek elsorvadását, pusztulását idézi elő. (*Vád- és védőbeszéd.*) Tehát, hogy Isten országa felé megkönynyítsük a lélek útját, ezért is kell harcolni a szociális bajok és igazságtalanságok ellen. Így lesz a vallásos felfogás a szociális igazság keresés ösztönzője és irányítója.

Mécs új könyvének tartalmi gazdagsága mellett legértékesebb tulajdonsága a művészi kifejező eszközöknek megtisztulása, kiérése. Amint mélyül költészetének érzelmi és eszmei anyaga, úgy lesz egyre teltebb, férfiasabb, határozottabb előadása is. Mondatal pregnansab-
bak, súlyosabbak lettek s egyre jobban összesűrűsödik bennük a mondanivaló. Stílusának a megféríasodása mellett megmarad nagy változatossága. Mécs előadásában megvan a könnyedség és a biztonság, s ez teszi lehetővé a nagy termékenységet. Amint egy-egy érzés, kép, gondolat a költő lelkében megfogant, azonnal könnyen és természetesen megkapja a hozzáillő szavakat, kifejező formákat. Az előadás változatossága teszi lehetővé, hogy stílusa mindég alkalmazkodik a költemények tartalmához, hangulatához. Előadása egyszerű érdes, vad, drasztikus, földszagúan reális (*Költői riport a társadalom szívéből*), másútt groteszk, szatirikus (*Vivát vadásztalalom*), vagy patetikusan szárnyaló (*Hiszek a vér szerződésben*) mennyire más pl. a *Rezgőnyárfák* irracionálisan sejtelmes, stílzáló, nyelvi finomságokkal teli, zenélő ritmusú előadása, mint a szociális versek komor, súlyos, objektív stílusa. Ezekben az utóbbi költeményekben legfeltűnőbb Mécs stílusának zord, tömör ereje. A *vád- és védőbeszéd* triviális, goromba, néha szinte bántóan nyers szávalból a stílus tömör ereje szívbe markoló pathossal zúg felénk:

„Pofozta őket mester, gazda, béres
s rugdalta a kikent, kifent segéd:
sokszor volt lelkük s hátuk alja véres,
bőrük tetveknek vacsora s ebéd.
A csontjuk vitriolos s nem velős.
E fiúkért valaki felelős!”

Ugyanígy lendül a pathos magasságai felé a fekete-vörös színezetű, brutális előadás a *Naplopók*-ban.

Mécs verseiben nagy átfogó érzelmek és gondolatok megérzéki-tésének mindig leghatásosabb eszköze volt fantáziájának képontó ereje. Képei, hasonlatai nagy mértékben elősegítették, hogy az olvasó minél teljesebben átélhesse, magáévá tehesse a költő érzelmeit és gondolatait. A szemléletességnek ezeket az eszközeit most is gyakran használja Mécs, azonban képei sokat tisztultak. Régebben túlzásfóltta előadását egymásba fonódó képek roppant szövevényével, most képei egyszerűbbek, elhatároltabbak: amennyit veszített ezáltal stílusa külső csillogásban, pompában, annyit nyert tömörségben és plaszticitásban.

Ez a leegyszerűsödés, kiforrottság jelentkezik a versformákban is. A forma nem külön dísz, hanem természetes foglalata a tartalom-

nak, együtt fejlődik vele, mint a fa belsejével a hánca, az ember husával a bőre: így lesz a vers teljes, zárt egység. Mivel a forma mindig a tartalom szerint alakul, versformákban igen változatos ez a kötet. Az egyszerű, népiesen primitív strófáktól (*A könnyek balladája. Ne menj kis lány a tarlóra.*) a boszorkányosan művészi, leg-
tökéletesebb expresszionista hangulatfestésig (*Őszi éjjel, őszi szél. Rezgönyírfák.*) A verstechnika minden eszközt felhasználja. Különösen szereti alkalmazni ujabban a legősibb ritmikát eljárást: az ismétlést, a legegyszerűbb szó — és mondatismétlést ép úgy, mint a legművészebb fogalomismétlést. Ezek az ismétlések sokszor igen hatásosan fokozzák az érzelmeket, nyomósítják a gondolatokat. (*A munkanélküliség balladája. Rezgönyírfák. A mindenség balladája. A fény egy furcsa kozmikus titok.*)

A „Legyen világosság! Mécs László költői fejlődésének egyik legjelentékenyebb állomása. Mi ennek a kötetnek az értékét nemcsak tartalmi gazdagságában és előadásának művészi kiforrottságában találjuk, hanem főleg abban, hogy felveti a legfőbb világnézeti, nemzeti és szociális problémákat, keresi a megoldásukat és feleletet ad a legnagyobb kérdésre is: mi lehet ma az élet értelme és célja?

A mi sötét, zord, korunk kemény, férfias életfelfogást értelt ki a költőben. Mécs életfelfogása, bár alapja az örök katolikum, teljesen korszerű és a multtól egészen független. Most amikor az írók nagy része valami vizenyős elegiával folyton csak a multon kérődzik, Mécs költészetében semmi nosztalgia nincs a „boldog béke-világ” után. Illúziók nélkül tekint vissza a multba s nagyon jól érzi és érezteti, hogy a mi romlásunk magvait, ez a „boldog világ” vetette el. De a jelen felől sem ringatózik illúziókban. Minden szentimentalizmus nélkül számol azzal, hogy a mai nehéz időkben „nincs boldogság”. Legfőképpen nincs — s a költő nem is vágyódik utána — a régi nyárs-polgárok zavartalan emésztésű, muskátli ablakos, problémáktól mentes, hedonista és önző boldogsága. Nem könnyű és nem boldog ma az ember sorsa: de mégis forrnak már bennünk egy új élet nedvei, s ha nem élhetünk is boldogan, élhetünk hősiesen. Ezt a magasabbrendű, hősi életet tűzi ki célul a költő a mai ifjúság elé:

„Boldogság nincsen!

De él az Isten,

ki vár, ígéretet, áldva büntet,

hogy szentté küzdjük életünket!” (*Vers a boldogságról.*)

Tragikus a mai kor, tragikus a mai nemzedék élete: de a tragédia mindig heroikus, fenséges és időálló. A háború előtti kor kispolgári regényei és áporodott levegőjű házassági komédiái menthetetlenül belezuhanak a feledésbe, de eleven valóság ma is a *Bánk bán* és *Az ember tragédiája*. Mécs költészetének legfőbb értékét éppen abban látjuk, hogy a mai nagy erkölcsi, szellemi és anyagi világbomlásban, mikor a költők legnagyobb része még mindig a régi idők kopott játékaival szórakozik, vagy pedig reménytelenül, kétségbeesve vad anarchizmusba fullad, — megérzi és megéreztetni már az új idők lehetőségét. Tud hinni az emberiség szebb és igazabb Holnapjában s ezért a szebb és igazabb Holnapért való küzdelem szolgálatába állítva a maga és a fiatalság életét, az eszménytelen korban is tudott hősiesség, felemelő életeszmenyt találni.

Hamvazó szerda.

Szentelt hamu homlokomon,
Elmerengek a romokon,

Közép kori hanggal verem
Mellem és vétkes testem

Farsangi útját siratom,
Borzongok az örömhanton.

Elfeledni nem akarom
Bűnömet: mélyen fájlalom.

Verje meg az Isten, mondtam,
Nem is mondtam de gondoltam.

Nem gondoltam, sőt: jöttam,
A sóhajjal robbantottam.

Ha nagy harag égett bennem,
Elégett a szeretetem.

Idegőrjítő ketrecben,
Toporzékoló emberben,

Nem láttam meg a sok sebet,
Megláttam, de nem eléget.

Szüksöszn mértem jószágom,
Nem osztottam meg jószágom

Táncot roptam vigat sokat,
Elfeledtem a holtakat.

Nem voltam rossz, jó sem voltam,
Rossz voltam mert jó nem voltam.

De most hamu homlokomon,
Uristenhez fohászokodom,

Imára kulcsóloom kezem,
Letérdepel az életem,

Szégyenpir ég az arcomon,
Szentelt hamu homlokomon

Mea culpa, azt mormogom,
Uristen légy a gondnokom.

Hamvazószerdán szívemben,
Minden irigyem temetem.

Üvöltő magányom fején,
Ragyog a középkori fény.

(Cleveland, Ohio)

Reményi József.

Othmar Spann mondja:

Nem is annyira szegényré, mint inkább gyökértelenné tette a nép egyrészét ez a kötetlen kapitalista gazdasági rendszer. De annál mélyebbre taszította a ipari munkást. Az ipari munkásság rendjéből csupasz tömeget zsúfolt össze. Ebből a tényből következett annak gyökértelensége, széthullása, deklasszálódása s ezekből az elnyomásnak és a lét bizonytalanságának minden félelmes jelentkezése. Természetesen ma a munkanélküliség eseteire szóló biztosítás, annak ellenére, hogy ez a rendszer sem tartható végtelenségig, bizonyos tekintetben javított a helyzeten. — A gyökértelenség és a bizonytalanság nemcsak a munkás, hanem a vállalkozó existenciáját is veszélyezteti. Senki sem mondhatja ma, hogy virágzó vállalat tulajdonosa, mert egy holnapi új találmány ezt a „virágzó ipart” megrendíti. Ez a tény kihat a tanult munkásra is, kinek munkáját a technika mindinkább feleslegessé teszi s alámeríti őt a tanulatlan proletárok milliós tömegébe. A kapitalizmus tulajdonképeni bűne nem az, amit Marx „kizsákmányolásnak” nevez, hanem hogy lehetetlenné teszi a gazdasági és a szellemi együttélést az emberek között s hogy szétromcsolta a multban fennálló szerves kötelékeket. Itt csak egy új gazdasági rend segíthet. Az individualista-kapitalista rendszerrel szemben meg kell teremteniök a korporatív gazdasági rendet. Ezekben a korporációkban kell kialakítanunk az új gazdasági életet hivatáscsoportok területi megnevezése által, minek következtében a gazdaság, mint egész egyetlen rendet képez, amely önmagát igazolja, természetesen szakemberek közreműködése útján.

Voltam Kassáknál . . .

Dr. Cottely István.

(Az alábbi cikket még múlt számunk részére kaptuk. Nagy anyagtorlódás miatt azonban már nem tudtuk áprilisi számunkban leközzölni.)

Szines falragaszok, hirdetések mindenfelé. Ordítják a járó-kelő, dolga után futkosó, közömbös és politizáló, öreg és ifjú magyar társadalom fülébe, Kassák jön Pozsonyba és beszélni fog a kollektív emberről, az új társadalmi rendről. Elmentem tehát meghallgatni Kassákot . . . Tükörterem, sok virág, telt ház. Az igazi költői és írói tehetség sokakat vonzott magához, akiket az a meleg érdeklődés vezetett, amit Kassák művészete ébresztett fel bennük. Akik az írók csak könyveiből ismerték, meg akarták őt ismerni személyesen; hallani akarták az „Angyalföld“ a „Felnőttek és elindulnak“ regények szerzőjének szavát és talán tiúkban azt remélték, hogy kapni, ellesni fognak valamit Kassák költői egyéniségéből, költői élményeiből.

A költő és író Kassákot már ismerem, kíváncsi voltam rá, mint prófétára, az új társadalmi rend prófétájára. Kassák mostani pozsonyi szereplésekor nem mint költő mutatkozott be, hanem az új társadalmi rend propagátora, e helyütt én sem akarok tehát foglalkozni Kassákkal, mint költővel vagy íróval, hanem én is Kassákban csak a marxista ideológia propagátorát akarom meglátni.

Kassák előadását azzal kezdte, hogy támadást intézett az egyház, főképen pedig annak dogmái ellen, amely — szerinte — minden szabad mozgást és szabad gondolkodást, egyszóval az emberi szabadságot gúzsba köti. Nézete szerint a marxista tudomány az emberiséget felszabadította a dogmák béklyói alól.

Régi frázisok ezek, rég halott, unalomig elcsépeelt argumentálás ma már az egyház dogmái ellen való hadakozás, különösen akkor, mikor egy olyan társadalmi rendszer szószólója teszi azt, amely társadalmi rendszer maga is csupa dogmán épült fel. ?

Kassák mindjárt előadása elején tiszta vizet öntött a pohárba. Kijelentette, hogy ő kollektív világnézetű ember és hogy a történelmi materializmus alapján áll. Alig hogy belekezdett előadásába, máris két dogmát állított fel és bejelentette ezek csalhatatlanságát. Vajjon nem dogma-e a történelemnek materialisztikus felfogása? Egy dogma, amelynek helyességét ép oly nehéz bebizonyítani, mint annak ellenkezőjét.

E két első dogmatikus kijelentés után felállította a harmadikat is tudniillik, hogy igazi kultúra, igazi irodalom csak a kollektív világszemlélet és csak a marxista rendszer eredménye lehet. Dogmát állít fel Kassák, mert ezen megállapítását egyszerűen kijelenti, de bizonyítani semmivel nem bizonyítja. Hivatkozik az oroszországi nagy kultúrmegmozdulásra, ujságpéldányszámokra, könyvkiadásokra stb. E nagy kultúrmozgalmat pedig csakis annak tulajdonítja, hogy Oroszországban nem a kapitalizmus, hanem a marxista ideológia uralkodik. További pozitívumként reámutat Németország elmúlt tizenégy esztendejére a mozikultúra, a könyvkiadás óriási fellerdülésére és csalhatatlanul kijelenti, hogy a hitlerizmus uralomra jutása következtében mind az a kultúra, amit a marxizmus az elmúlt tizenégy éven belül felépített, rövid időn belül meg fog szünni, mert az új hitlerista mozgalom a német kultúra sírját ássa meg. Kassák azonban elfelejti és dogmatikus felfogásával észre sem veszi, hogy lehet ott is kultúra, ahol nincsen marxista ideológia. A fasiszta Olaszország óriási kulturális fellerdüléséről például egyáltalában meg sem emlékezik. De nagy tévedésben van akkor is, ha azt hiszi, hogy — az ő nézete szerinti — tizenégy esztendő német kultúra a marxista ideológia szüleménye. Eltekintve attól, hogy sem az utóbbi

időben fellendült filmkultúrát, sem pedig az oly nagy mértékben elterjedt ponyvaregény irodalmat el nem ismerhetjük *igazi kultúrának* ezeknek óriási fejlődéséi Németországban az elmúlt tízennégy esztendőben éppen nem az ott uralmon lévő marxista világnézet hozta létre, hanem igenis a kapitalizmus, amely az elmúlt tízennégy esztendőben Németországban teljesen szabadon, minden korlátozástól menten garázdálkodott és ha csinált is mondjuk bizonyos mozikultúrát, amely a multtal szemben óriási haladást mutat fel, vagy pedig a könyvpiacot is eddig nem látott módon felvirágoztatta, azt nem azért tette, hogy kultúrát terjesszen, hanem hogy learassa bőséges és a marxista rezsim mellett is nyugodtan űzött, úgy fizikai, mint szellemi munkáskiszípolozással szerzett nyereségét.

Kassák nem elégszik meg azonban csak ezekkel a dogmákkal, hanem felállít még egy negyediket is. Kereken, egyszerűen és csalhatatlanul kijelenti, hogy szabadság csakis a marxista ideológia megvalósításával érhető el. Nézete szerint a szabadság egy teljesen relatív és messze a ködös távolban lévő fogalom. A vademberek szabadságuk legszörnyűbb megsértésének tartották azt, amikor a fehér emberek megtiltották nekik az emberevést, vagyis nem engedték meg azt, hogy felfalják egymást. Ma pedig szabadságunk megsértésének tartjuk azt is, hogy nem szabad a gondolatainkat szabadon közölnünk és terjesztenünk. A ködös távolban fel-felmerülő szabadság eszméje azonban csakis a marxista kollektív társadalomban lesz megvalósítható. A mai társadalmi rend tehát egyáltalában nem jó, mert nem tudja megadni az embereknek a szabadságot.

Nem akarom védelembe venni a mai társadalmi rendszert és nem is akarom azt állítani, hogy a mai társadalmi rendben tényleg van szabadság, de az egészen bizonyos, hogy az nem lesz meg — ha egyszer megvalósuláshoz jut — Kassák társadalmi rendjében sem. Vajjon Oroszországban mindenki szabadon közölheti és terjesztheti eszméit és gondolatait? Vajjon van Oroszországban Kassák által vázolt igazi szabadság? Fölösleges ez a sok teoria, amíg az emberiség meg nem valósítja Krisztus szavait: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat“, addig igazi szabadságról e földön nem beszélhetünk. Addig mindig lesznek elnyomók és elnyomottak és addig mindig lesznek olyanok, akik úgy érzik, hogy nincsen szabadság. Amíg az egyén meg nem tudja fékezni önmagát és meg nem tanul tekintettel lenni felebarátjára, úgymint önön magára, addig hiába akarjuk megteremteni az ideális szabadságot, éljünk akár a kapitalista, individuális vagy pedig a kollektív társadalmi rendszerben.

Végezetül pedig eljutott Kassák a marxizmus legsarkalatosabb dogmájához, mely letagadja az „ember“ személyiségét és amelyet úgy fejezett ki Kassák, hogy a közösség nem az egyedekből tevődik össze, hanem az egyed a közösség produktuma. Vagyis, hogy az egyed jövője és fejlődése nem az egyedtől magától függ, hanem attól a közösségtől, amelyben él. Egyéniség nem létezik, mert amit az egyéniség alkot, az nem az egyéniség alkotása, hanem a közösség hatásának az egyéniségen keresztül történő megnyilatkozása. A marxizmus természetesen ezt a dogmát is csak felállította, de bizonyítani annak helyességét egyáltalán nem tudja. Az élet és a történelem éppen az ellenkezőjéről győzhet meg bennünket. Nem tagadható ugyan, hogy a környezetnek, tehát a társadalomnak hatása van az egyénre, de ezt a „hatást“ azonosítani az „alkotással“ lehetetlenség. Hogy ez nincsen így, annak éppen legékeesebb bizonyítékai a marxista tanok apostolai, akik mind erős egyéniségek, és akik éppen a társadalomnak reájuk ható befolyásával szembefordultak és egyéniségüknél fogva lerázták magukról a társadalom hatásának a béklyóit. Ékes bizonyítéka ennek maga Kassák is, aki ha annak a társadalomnak, amelyben élt és mint gyermek felnevelkedett, produktuma volna és nem volna meg Isten adta tehetsége és egyénisége, úgy ma Érsekújvárott egy

kispolgári gondolkozásu, mindennapi kenyerét szerény keretek között megkereső és szabad idejét a heurigerben cimborák között eltöltő — mondjuk — adóhivatalnok volna és nem pedig Kassák Lajos, a kommunista ideologia kétségkívül tehetséges írója és költője.

Kassák Lajos előadása a fentebb vázolt, de sehol sem bizonyított, marxista dogmák keretében mozgott és szinte önkénytelenül is felvetődik az emberben az a kérdés, hogy az ilyen kétségkívül nagy tehetségű ember, hogy tudja magát az ilyen dogmatikus gondolkozásba mintegy begubózni, anélkül, hogy csak a lehetőségét is megengedje annak, hogy fontolgatás tárgyává tenné ezen dogmák helyességét avagy helytelenségét. A katolikus egyház dogmái, amelyek ellen Kassák teljes hévvel küzd, mint földöntúliak és a földi boldogulás szempontjából szabad kezét engednek az emberiségnek. A marxista ideologia dogmái azonban imperative előírják a földi boldogulás szabályait és csakis a földi boldogulás elérését tartva szem előtt, elterelik az emberiség tekintetét a földöntúli boldogulás létezéséről.

Nincs okom kételkedni Kassák meggyőződésének jóhiszeműségében és mint minden igaz meggyőződés előtt úgy itt is meg kell hajtani az elismerés zászlaját; legfeljebb csak sajnálni lehet, hogy szemei nem tudnak megnyílni az igazságok láttára. A marxista, kommunista és bolsevista eszmék és ideák nem újdonságok. Mióta az emberiség él és mióta emberi társadalomról beszélni lehet, mindig ezek a kérdések voltak az előtérben. Ott, ahová fehér ember még soha be nem tette a lábát, az amerikai rengetegek közepén, az Inkák birodalmában is látjuk már ugyanazoknak az eszméknek a tényleges megvalósítását, amely eszmékre most annak hirdetői reáadják a modernség, a megváltás és az új világfelfogás szépen hangzó és tetszetős jelzőit. Perubak az Inkák birodalmában már azelőtt: mielőtt a fehér ember a lábát Amerika földjére tette volna, megalkották az Inkák a pénznélküli, tulajdonnélküli és az abszolút fegyvelmen alapuló kommunista társadalmat, mely utóbb a fejedelem önkényuralmává fejlődött, aki alattvalóival minden egyéni, kezdeményező és nemzettefentartó erőt kiölt és ellentállás nélküli holt masszává alakította át azt a nagyra hivatott, nemes és szép rézbőrű fajt, mely azután semmi ellentállást sem tudott tanusítani a fehér emberek fegyverével, inkább azonban a fehér emberek által behozott és a fegyvereknél is gyilkosabb méreggel, az alkohollal, az erkölcstelenséggel és az ezzel járó betegségekkel szemben.

Az emberiség tragédiája az volt mindig, hogy állandóan kereste a boldogulás felé vezető utat, de megtalálni nem tudta soha és mikor Isten elküldötte egyszülött Fiát, annak sem akart hinni, hanem azt is felfeszítette. Azóta kétezer esztendő mulott el a Felfeszített tanai elterjedtek az egész világon, de ma ismét olyan időköt élünk, minthogya az egy keresztfalozat nem lett volna elegendő. Prohászka Ottokár is elismeri, hogy az élet az egyházban nem felelt meg az elmúlt kétezer esztendő alatt minden tekintetben az evangéliumnak, vagyis hogy nem valósította meg az egész vonalon az evangéliumban, nevezetesen a Hegyi beszédben élénk tűzött eszményt, de kategorikusan kijelenti, hogy nem engedhető meg az az állítás, hogy az evangélium elveszett volna. Hogy a kétezer esztendő alatt az evangélium szavai minden tekintetben meg nem valósultak, az nem az egyházon és főképen nem az evangéliumon, hanem az embereken múltott.

Az Úr leküldötte egyszülött Fiát, hogy hirdesse a megváltás ígét, hogy hirdesse a szeretetet és hogy a szeretettel megváltsa a világot. Hogy megváltsa a világot a szeretet, tehát a lemondás, az egyén önzésének a mások javára való megszorítása, a szeretetnek tettekben való megnyilvánulása révén. Kétezer esztendő óta hirdeti az egyház az evangéliumot és milyen messze vagyunk még

ezen általános és az emberiség boldogulását meghozó altruisztikus szeretet megvalósításától. Különösen a mai időkben, mintha ez a szeretet teljesen kiveszett volna az emberiség szívéből.

Az emberiség tragédiája most érte el a csúcspontját. Mindenki, még azok is, akik nyíltan megmondani nem merik, érzik és tudják, hogy a mai társadalmi rendszer nem jó és nem igazságos, nem lehet igazságos például az, hogy egyes vezérigazgatóknak milliós fizetései vannak, addig másik oldalon a legnagyobb nyomor és nélkülözés uralkodik, de egy olyan társadalmi rend, amely nem az evangéliumi szereteten, hanem az osztály gyűlöleten, a materiális dogmákon alapul, a megváltást meghozni nem fogja soha.

Dolgozó leányok.

Zombory Antal.

Róluk csak akkor szól a krónika, ha már „beérkeztek.” Ha ott állanak már a katedrán, vagy ha fehér köpenyben hajolnak a beteg fölé, ha igazgatói székben veszi észre őket valaki, amint döntenek kémiai preparatumokról kopogtató emberek sorsáról, könyvekről — egyszóval, amikor már önállóak.

A felszabadult, a kenyérkereső önálló nő problémája, szociális, etikai és politikai szempontokból régóta izgatja a világ fantáziáját. Könyvek és tanulmányok próbálnak mélyére hatolni a kérdés lényegének és keresik a megoldást a kész tények után. Azonban ki gondol arra, milyen nehéz az út: odáig. Amíg kinn állhat a tábla a kapuba: Dr. med., vagy amíg az első szó elhangzik a törvényszék tárgyalótermében? A legtöbb ember még ma is kislányoknak, gimnazistáknak, „felső leányiskolásoknak” skatulyázza el azokat az ifjú hölgyeket, kiket ott lát nyüzsögni az egyetemeken Tókiótól Pesten át Buenos-Airesig. Azzal már tisztában vagyunk, hogy mit akarnak. A főiskolás internátusok lakóinak, ahol sportol, hol könyv fölé hajló, hol szemüvegesen komor, hol vidám, de mindig kedves arcait ismerjük régóta. Még vészesen és többszörösen csallódott férfiak is ráerőszkolják a mosolyt a képeslapok kereteiből. De mindez csak az érem egyik oldala. A másik oldal már kevésbé ily derűs, de a nagyobbik baj, hogy nem veszik észre. Az igazi, dolgozó, modern leány, aki egy percre sem tévesztendő össze a bizonyos oldalról kizárólag modernnek hirdetett la garconne alakjával, szemérmesebb, tüdőbb és igénytelenebb, mint társai és különösen, mint az osztályostárs férfiak s ép ezért szenvedéseivel, küzdelmével, sőt még nyomorával is kevésbé tűnik fel. Egyéb problémáinkkal elfoglalt Magyarországon például a százezernyi an két között alig foglalkoztak azzal, hogyan keresi kenyerét az önálló leány, aki amellet tanulmányait végzi. Ha kevésbé szerencsés, még hozzájárulhat a „család egyetemes kiadásaihoz” is. Ilyen helyzetben természetesen szenzáció, ha bártáncosnői foglalkozásban libben ki a kereső, egyetemi hallgató a nyilvánosság színpadára. A közönség csak az aktatáskát látja s egész Amerikából csak a flappert jegyzi meg. Pedig „közben” is van valami.

Hagyjuk a külföldieket. ^{*}Higgyék el, ^{*}hogy van itthon is már talán néhány ezer abból a diáklányból, akinek egyszerű és mégis

izléses a ruhája, akire „rá lehet nézni” s a tandíjat mégis mint a legelső esetben mosogatással kereste meg.

A kisasszony, ahogy most barátnője kíséretében elmondja ezt a mosogatási históriát, egyáltalában nem szégyel semmit. A kezét erősen kidolgozott női kezek, de munkán túl is látni, hogy a család szoba-konyhába élt, ha nem alább... Ővé a legegyszerűbb eset s a legrégebb egyuttal. Medika. Még két éve van s két évvel ezelőtt kezdte karrierjét a vendéglő konyháján, ahol sógornője szakácsnő volt. Az arcán nyoma sincs az ügynevezett energlának, a határozott szájtelvésnek, ahogyan előszeretettel elflújtant szereti a képzeletet. Egy pengő ötven fillért kapott a mosogatásért s nem tudja róla senki, hogy nappal Lenhossék professor urhoz jár anatómiára s hogy a szakadtbélésű kabát belső zsebében (nőknél a legnagyobb ritkaság az ilyen belső zseb) ott van az Index.

— Egy kicsit fájt, hogy nem mehetek semerre — panaszoja most szelíden, — hogy nem vehetek rendesebb sapkát (kalap? álmodnak, kérem...?) hogy a hajamat nem ondoláltathatom s hogy takarékoskodnom kell a kölni vízzel. Talán ez is volt a szerencsém. Nem szóltott meg senki, nem hívtak sehova.

Villamos, autóbusz, mozi, kevésbé gyakorlati fogalmak előtte. Most már varr és éjjeli tízenkét óra után ő nyitogatja az ajtókat a fele jövedelemért a házfelügyelő úrék számára, akiknél lakik.

Szerelem? Nincs. Egyelőre igazat mond. Pedig mint az Indexből kitéjük — ezt sem szégyenli, — huszonkétéves.

Ennyi idős volt az édesanyám, amikor születtem. — S ebből mindenki érthet, aki nem jégből való.

A második, ki nem^{*} arra született, hogy dolgozzon is a tanulmányai mellett, már nem így egyszerű és szelíd. Főlényes és intellektusát többre tartja új fehér estélyi ruhájánál, melyet nagynénjétől (elvált s konokul, sirva is — önnálló) kapott. Tízennyolc éves korában ráébredt, hogy az otthoni zsebpénz csak arra elég, hogy enni, lakni és néha szórakozni tudjon.

— Nekem nem maradt semmi, tanárnő leszek. Társaságba menni muszáj, embereket meghívni muszáj, sportolni muszáj, utazni akarok, olvasni, tudni...

Igaz, hogy nemsokára kész lesz, de bejárta már Európát és Amerikát, volt ruhatárosnő odakint valamerre, Idehaza gépírt és könyvelt, titkárkodott és vállalt fordításokat garmadával, regényt írt, külföldi álnév alatt (meg is jelent,) tanított úszást, selést, vívást és bridzsezést — a szakmája: Múzeum-körút 8. Filozófiai fakultás. Nyelvek.

Este grande dame volt, táncoltam vele és tudom, hogy reggelenként nyolckor templomba jár. Havi keresmény kétszázötven pengő...

És félév múlva férjhezmegyek. Egy olyan ember vesz el, akivel nem akarok problémáról beszélni s végkép feladom önállóságomat.

Ez az utóbbi ugyanis a legfontosabb. Az egyedül való utazgatásnak vége. A harmadik osztály fapadjai, a hajó turistaosztálya, a párisi esemegebolt pultja, ahol kiszolgált — búcsút Intenek. A redakció terve, ahova be akart jutni, eltűnik.

— Örül neki?
— Talán?

* * *

Négy nappal ezelőtt még panaszkodott, hogy nem lesz télkabátja s bizony nagyon meg kell gondolni — mondotta a harmadik, — mikor jön be a városba. Kint lakik a Hüvösvölgyön túl és évek óta zongora órákat ad. Most vadonat új, kékesszürkének látszó kabát van rajta, fekete prémnel szegélyezve s a fején a félre csapott kis sapka. Egy szempillantás alatt észreveszem a szövet eredetét. Amint leteszi kabátját, kezembe veszem:

— Ha észrevette, akkor már megmondom, de ne szóljon róla senkinek. Ez az apám kimustrált csukaszürke katonakabátja. Egy héttig dolgoztam rajta. Ugy-e, nem látszik? A legifjabb hölgy édesapja ugyanis tábornok, de még vannak egy páran odahaza, köztük betegek is, akiket el kell tartani. Ez a kislány is keres. Most hagyta abba az akadémiát, pedig sok szépet és jövőt jósoltak neki. Amint leül a zongorához s átszellemülten Rachmaninoffot kezdi játszani, elnézem alakját, arcát, kézmozdulatait, amelyben egész korának hangulata benne van. Mellékesen, bár alig tanulta, az iparművészethez is ért, kis terítőket árul, mintázott gipszkönyvtartókat, esernyőfejeket, elefántcsontból — és mit akartok. Zongoraművésznő szeretett volna lenni — de ha így megy tovább, ahogy ő mondja, csak háztartási alkalmazott lesz. De aztán hirtelen fölcillant a szeme s mielőtt még mesélni kezdene barátnőről, csak úgy mellékesen Ravelt kezdi bemutatni nekem, hogy utána bonyolult szociológiai és társadalompolitikai fejtegetésekbe bocsátkozzék. Tud mesélni barátnőről, aki miközben a közgazdasági egyetemre járt, padlásszobában lakott és életszükségletének nagy részét úgy kereste meg, hogy másolt. Tud mesélni a nagy áruház konfekciós osztályának kiszolgáló kisasszonyáról, aki egy évig félbeszakította a tanulmányait, hogy a következő évre legyen miből élnie. Bármilyen komikusan hangzik a cipőfelsőrészkészítő nőtől azokig, akik „albérletbe” vállalnak harisnya-stoppolást, hosszú a skála. Nem kell egyebet tenni, mint két délelőtt végigjárni az egyetemek előcsarnokait és találomra megkérdezni egyet-egyet. Aki találkozni akar velük, keressen fel kis menzákat, filléres vendéglőket: ott vannak. Amint játszik, látom, hogy ő már öntudatos s talán kissé rezignált is. Nőiségéből nem adott fel semmit, de tudni akar s álmodozás közben igen nagy realitások jutnak az eszébe.

* * *

A professzor, aki jól ismeri őket, csak ennyit mond: becsületek, az igazságot keresik és őszintén modernnek. Az időt megállítani nem lehet. Feltartóztathatatlanul jönnek vidékről, városokról, Pestről és próbálnak tanulni. Egy-kétéven belül a nem ide való elpusztúl. Van olyan, akit megrészegít a nagyváros és az önállóság és azt hiszi, hogy a modernitásnak külsőségeiben, majmolásban, nagy színésznők utánzásában, féltelen életmódban kell megnyilvánulnia. Találni fogsz ilyeneket is. De a legnagyobb részük nem ilyen és sok levonta a nehéz helyzet minden konzekvenciáját. Amit a legfontosabbnak tartok: nem akarnak előnyt a férfikkal szemben. Csak egy területen...

A munka az Egyház felfogásában.

Havas Vilmos.

Jelen cikkünkben meg akarjuk vizsgálni mi az Egyház tanítása a munkáról. A munkáról való felfogásunk fogja nekünk tudniillik azt a biztos bázist nyújtani, amelynek alapján állást foglalhatunk a gazdasági kérdésben. Hogy hogyan vélekedünk a munkáról, annak szerepéről a termelésben, az nekünk katolikusoknak nem lehet egyéni véleményünk. A munkáról való felfogás az erkölcs területéhez tartozik; ezen a területen pedig az Egyháznak lényegéből és hivatásából kifolyólag döntőszava van. Itt érvényes ez a szempont: Roma locuta, causa finita. De éppen azért, mert a munkáról szóló tan erkölcsi tan, ez nem változhatott, hanem azonosnak kell lennie a Szentírásban, az egyház atyáknál, a középkorban, az újkorban. Szükségesnek tartjuk az Egyháznak a munkáról való felfogását a köztudatba dobni, mert — sajnos — még olyanoknál is tudatlanság van ezen a téren, akik követelik tőlünk, ismerjük el őket szaktekintélyeknek az Egyház tanításának terén.

Az Újszövetségnek az a helye, amely a munka értékelését foglalja magában, Szent Pál a tessalonizaiakhoz írt II. levele 3. részének 10. versében található: »Aki nem akar dolgozni, ne is egyék,« és tovább a 12. versben: »Azoknak, akik effélék, meghagyjuk és könyörgünk az Úr Jézus Krisztusban, hogy csendességgel munkálkodván egyék kenyereket.« Az első rész egy határozott apodiktikus kijelentés, a második parancs, még pedig határozott parancs, mert a Jézus Krisztus nevében elhangzott meghagyás a legnagyobb parancs minden keresztény részére. Ez a parancs a munkának erkölcsi értékelését foglalja magában. Az első apodiktikus rész több ennél: aki nem dolgozik; meghal; az apostol ítélete szerint tehát, aki nem dolgozik, méltó a testi halálra. Hogy valaki munkátlansága miatt érdemes a testi halálra, annak nemcsak erkölcsi, hanem anyagi oka is van; ez pedig semmi sem más, mint az, hogy az életünkhöz szükséges dolgokat munkával szerezzük meg; aki tehát nem dolgozik, az nem szerzi meg ezen szükséges eszközöket, ha mégis hozzájuk jut, csak más munkájának eredményét tulajdonítja el, ami lopás, az ilyen tehát az apostol kijelentése szerint nem érdemi meg az életet. Természetesen evvel nem azt állítjuk, hogy csak anyagi javakat termelő munkások érdemesek a kenyérre, hiszen a differenciált kultúrákban rengeteg más terület van tevékenykedésnek, de mindenkinek társadalmilag hasznos munkát kell végeznie, hogy a kenyeret megérdemelje. Szent Pál kijelentése és erkölcsi parancsa tehát a közgazdasági terminológiába átültetve azt mondja: az értéket munka teremti meg; aki tehát nem dolgozik, annak nincs joga a munka által termelt értékekhez.

Minden tévedés kikerülése végett szükségesnek tartjuk megállapítani, hogy különbség van érték és hasznosság között. Isten a természetnek kincseit és erőit hasznosaknak teremtette úgy, hogy azok az élőlények szükségleteinek kielégítésére alkalmasak, vagy alkalmassá tehetők. De nem ez az értékük, az érték a már kész terményekben van meg és közgazdaságilag pontosabban gazdasági, vagy csereértéknek nevezhetjük. Ami tehát az Isten adománya, az nem érték;

hanem hasznosság. Az érték termékét tételez fel, amelyben már emberi munka van.

S tudjuk, hogy az apostolok maguk hűek maradtak ezen elvhez, mert amikor apostoli munkával nem voltak elfoglalva, életfenntartásukról saját maguk gondoskodtak. Ezt igazolja Aranyszájú Szt. János (Epistula ad Corinth., hom. 20, 6): »Pitet is munkaruhában ment munkájára, hálóját húzta és halászott, még az Úr feltámadása után is... Pál pedig még azután is, hogy annyi ezer stádiumot utazott és oly nagy csodatetteket vitt véghez, ott állt a sátorkészítő műhelyben és bőrtöket varrt össze.« Hogy azonban nemcsak a közvetlen értéktermelő munkát kell munka alatt értenünk, hanem minden a társadalom érdekében végzett munkát, az világos Szt. Pál I. korintusi levele IX. részének 13. és 14. verséből: »Nem tudjátok-e, hogy akik a szentélyben foglalkoznak, a szentélyből valókat eszik és akik az oltárnak szolgálnak, az oltárról vesznek részt? Így rendelte az Úr azoknak is, kik az evangéliumot hirdetik, hogy az evangélium után éljenek.«

A munkának olyatén értékelése, hogy az egyetlen értéket termelő eszköz, piros fonálként húzódik végig az Egyház múltján és jelenén a gazdasági kérdést illető állásfoglalásában: szentatyák, a legnagyobb egyháztanítók, zsinatok; pápai bullák és enciklikák a legújabb időkig minduntalan leszögezik ezt az álláspontot, amellyel mint az Egyház dogmatikus megnyilvánulásával számolnunk kell. Hogy ebből a dogmatikus elvből levonják a konzekvenciákat, az az emberi észlátás és ész dolga.

A munkának ez a felfogása annyira beidegződött a középkori Egyházba, annyira a keresztény tanítás lényegéhez tartozott, hogy az akkori társadalmi és gazdasági életben ez az elv intézményes megvalósulást nyert. A keresztény tanítás alapján kifejlődött feudalizmus és céhrendszer alapja a munka ilyen értékelése. A feudális birtok bizonyos funkciók elvégzéséhez volt köelve, örökölhető volt, de csak a hozzáfűződő kötelezettségekkel együtt hadi — biraskodási — kormányzói kötelesség. A jobbágy társadalmi kötelezettsége volt a termelés. A tized, a nyolcad és egyéb kötelezettség, amelyet teljesítenie kellett az Egyházzal és földesurával szemben, nem volt kapitalista értéktöbblet, mert ezeknek a haszonélvezőknek a szolgálmányok ellenében társadalmi munkát kellett végezniök, tehát nem munka nélkül jutottak nyereséghez. Ugyanez áll a céhrendszerben tömörült iparosokra is. A mester nem válhatott kapitalistává, nem tarthatott magának üzemvezetőt, aki helyette dolgozott volna, neki magának kellett műhelyét vezetnie és elsőnek lennie a munkában, másképpen nem kapott engedélyt üzeme fenntartásához. Tehát a munka elismerése az egész vonalon.

Rátérünk a kat. Egyház legnagyobb bölcsőjének, teologusának és moralistájának idevonatkozó tanaira. Tudjuk, hogy Szt. Tamásnak magasan kimagasló alakja világít ma is a kat. bölcséletben és eszméivel, gondolataival, megállapításaival találkozunk ma is a dogmatikában és a morálisban. Ő az egyik forrás, amelyből zsinatok, pápai bullák és enciklikák merítenek. Mikor Szt. Tamásnak idevonatkozó tanításával foglalkozunk, meg kell jegyeznünk, hogy ő nem mint közgazdász tárgyalta e kérdéseket, hanem mint moralista és a kat. erkölcs szempontjából vizsgálta a gazdasági kérdéseket. Közgazdaság mint tudomány akkor még egyáltalán nem létezett, a közgazdasági alapfogalmak

még nem voltak tisztázva és így azok a határozott és precíz megkülönböztetések, amelyek ma a közelálló és rokon fogalmakat egymástól elválasztják és precízen körülírják, akkor nem léteztek. És még egyet: Szt. Tamást szokták idézni még a kapitalista beállítású hittudósok és moralisták is, hiszen Szt. Tamással ellentétes tanokat hirdetni teljesen lehetetlennek látszik kat. tudós előtt. Saját tanaiknak Szt. Tamással való fedezése céljából kiragadnak egyes mondatokat. Hogy az ilyen bizonyításnak mi az értéke, azt tudjuk. Tehát Szt. Tamásnak egyes esetekre vonatkozó megállapításait az általa hirdetett általános elvek tekintetbe vételével kell magyarázni és értelmezni. Egy ilyen, egész gazdasági elgondoláson végighúzó elv: az *aequivalentia*, az egyenértékűség elve, az ő frazeológiája szerint; *aequalitas iustitiae*, az igazságos egyenlőségelvé. Mit jelent ez az elv? Jelenti, hogy a gazdasági élet minden megnyilvánulásában az adás-vevésnél, a csereszolgáltatásban, a kölcsönnél, a munkabérenél stb. a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyenlősége legyen meg. Vagyis senkisémet kérhet a gazdasági csereakciónál üzlettársától többet mint amit adott; tehát adásvételnél többet nem kérhet, mint ami az adás vétel tárgyát képező dolog értéke a csereszolgáltatásnál csak értékre nézve egyenlő mennyiségű dolgokat szabad kicserélni, kölcsönnél csak azt szabad visszakövetelni, amit az ember adott, tehát csak a kölcsönösszeget, munkánál a munkásnak a végzett munkával egyenlő értékű ellenszolgáltatást kell adni munkabér alakjában.

Az adásvételnél ezt az elvet Szt. Tamás a következőképpen fejezi (*Summa theologiae* II. IIae pu. 77. art. 1. 1.) »*Secundum divinum legem illicitum reputatur, si in emptione et venditione non sit aequalitas iustitiae observata; et tenetur illegui plus habet, recompensare ei qui damnificatus est.*» (Az isteni törvény szerint meg nem engedettnek minősítetik, ha az adás-vevésnél nem tartatik szem előtt az igazságos egyenlőség, az, aki többet kapott, kárpótlásra köteles avval szemben, aki megvan károsodva.) A kölcsönre vonatkozólag pedig azt mondja (*Su. th. II. IIae qu. 78. I. 5.*) »*ille qui mutuae non tenetur recompensationem potest, accipere ejus quod fecit; sed non amplius debet exigere. Recompensatur autem ei secundum aequalitatem iustitiae, si tantum ei reddatur quantum mutuavit.*» Annak ellenére, hogy nem vagyunk kötelesek kölcsönt adni, viszontszolgáltatást csak azért fogadhatunk el, amint nyújtottunk, de többet nem szabad követelnünk. Az igazságos egyenlőség szerint pedig akkor kapják meg az ellenszolgáltatást, ha annyit kapunk vissza, amennyit kölcsönadtunk.)

Azon ellenvetésekre, amelyek a fenti példákban arra akarnának következtetni, hogy itt csak pénzüzletekről van szó és ezen elv nem általánosítható a gazdasági élet minden területén, Szt. Tamás szavaival felelünk (*Su. th. II. IIae qu. 78. ast. 2.*) »*Omne illud pro pecunia habetur, cuius pretium potest pecunia numerari.*» Pénznek vehetjük mindazt, aminek értéke pénzzel felmérhető, (kifejezhető). Minthogy pedig a gazdasági életben minden érték, még a munka értéke is kifejezhető pénzben, ezért Szt. Tamás *aequivalentia* törvényét saját értelmezése szerint a gazdasági élet minden területére ki kell terjeszteni. Hogy Szt. Tamásnál a példák között sehosem találkozunk a munkabér kérdésével, az onnan van, hogy az ő korában, a középkorban, a munkabér kérdése nem volt probléma, az az *aequivalentia*

értelmében a gyakorlatban meg volt adva annyira, hogy még a németországi marxista szocialisták lapja a Vorwärts is (1891. IV. 9 számában erre vonatkozólag a következőket írja: »Wie das 15 Jahrhundert das goldene Zeitalter der arbeitenden Bevölkerung überhaupt, so war es auch dasjenige der Bauern«. Az egész vonalon tehát egyenlő értékek kicseréléséről van szó és csakis ez van megengedve, míg pedig nem a szeretet törvénye értelmében, hanem az igazságosság következményei szerint.

Most már az a döntő kérdés, mi adja a dolgoknak az értékét. Óriási fontosságú kérdés, amely körül késhegyre megy a harc és érthető, mert, ha az érték a dolgoktól maguktól keletkezik, a dolgokban magukban van benne, akkor avval indokolt a kapitalizmus, vagyis a tőke uralma a munka felett, mert akkor az érték azé, akié az illető tárgy és akkor a tulajdonos joggal magának követeli a hasznot mint ellenértékét annak, ami az övé és amit másnak átenged, tehát akkor éljen a profit, a munkanélküli nyereség! Egészen másképen áll azonban a dolog, ha az érték eredetileg nem magukban a dolgokban van benne, ha az a munkarévén kerül bele: mert ha a munka oka az értéknek, akkor mi jupon követeli a kapitalista a maga számára a hasznot, hiszen az őt nem illeti meg, legfeljebb oly mértékben, amelyben ő maga is hozzájárult az érték termeléséhez, akkor igaz az, hogy a munkátlan kapitalista tolvaj, aki másnak a munkájából él. De térjünk vissza Szt. Tamáshoz: lássuk mit mond ebben a tekintetben.

Az aristotélés Nikoniachosi Ethikájáról való kommentárjában (I. 5. lect. 9) és az aristotelesi példával kapcsolatban ezeket írja. Oportet ad hoc, quod sit justa commutatio, ut tanta calceamentia dentur pro una domo vel pro cibo unius hominis, quantum aedificator vel agricola excedit coriarium in labore et expensis, quia si hoc non observatur, non erit commutatio vera. (Az hogy a csere igazságos legyen, szükséges, hogy annyi szandált adjanak egy házért, egy ember ellátásáért, amennyivel az építő vagy a földműves felülmúlja a bérmunkást *munkában és költségben*: mert ha ezt nem veszik figyelembe, a csere nem lesz igazságos). Az aequivalentia szerepel itt is mint főszempont, amelynek értelmében annyi szandált kell adni egy házért, hogy a szandálok értéke egyenlő legyen a ház értékével. Hogy ez az érték miccsoda, azt is félremagyarázhatatlan világossággal leszögezi: labor et expensae (munka és költség). Tehát kettő. És tényleg két tényező fordul elő, hiszen pl. a kőműves dolgozik, de az anyagot amivel dolgozik, vennie kellett, ami a költség fogalma alá tartozik. De az anyag, amivel dolgozik a téglá szintén érték, amely munkára és költségre bomlik: ott költség az agyagbeszerzés, a munka az agyagból téglát csinál, a kitermelt agyag mint érték pedig már csak munkát tartalmaz a munka az agyag kitermelése, maga az agyag pedig az Isten adománya. Az agyag a földben már nem érték, mert nincs benne munka. Az Isten pedig az ő adományait mindenkinek a használatára adta, amiért is vétkezik az, aki másokat azok használatában megakadályoz. (Szt. Tamás, Su. Thel. II. lae qu 66 art. II. 2: »peccat autem, si alios ab usu illius rei indiscrete prohibeat.«) Minthogy tehát a költség végeredményben szintén munkára vezetendő vissza, a munka az egyetlen értéktermelő és így szt. Tamás lángelméje már évszázadokkal ezelőtt átlátta azt a közgazdasági alapigazságot, amelyet ma annyian

tagádnak, hogy következményeit ne kelljen levonniok, hogy nincs más értéktermelő tényező mint a munka, hogy minden érték munka, hogy a termék értéke semmi egyéb mint az anyagba kívülről belevitt, abban, megmerevült munka.

(Folytatjuk.)

Mit jelent nekünk Chesterton

Arady Zsolt.

(Előadás a Pázmány Egyesületben s a rádióban.)

Chestertonról beszélni annyi mint vizet hordani a tengerbe. Azonban korántsem azért mintha a kereszténység s a világ ugy ismerné őt mint fele annyit sem érő kortársait, kik frivol és erőltetett rakétákat szülnek csak azért, hogy lépést tartsanak a megvadult emberi hisztéria igényeivel, vagy pedig paradoxonokba burkolt cinizmusokkal takarják szörnyű fájdalmukat az emberiség elesettsége láttán. Az igazság és valódi szellem, a romantika új hőse és modern Szent György lovagja valójában elérhetetlen és megfoghatatlan a mi számunkra. Olvasni és élni kell az evangélium mai nyelvű interpretátorát, mert ő nemcsak a világról hanem önmagáról is mindent elmondott, magasztalást éppúgy mint szükséges hétköznapi meddő szavakat. Az itt következő mondatok semmit sem akarnak hozzátenni Chestertonhoz, nem akarják nagyképűen magyarázni őt, egyszerűen arra a kapcsolatra szeretnék csak rámutatni, amely a ma irodalma, Chesterton és az új katolikus generáció között fennáll.

„A modern elbeszélések hamar elpusztulnak de örökké élnek a tündérmesék — írja az Orthodoxy bevezetésében. — A tündérrege hőse normális fickó, megdöbbenően különösek csupán a kalandjai. Megdöbbenik őt mert normális. Mesét csinálni csak abból lehet, hogy mit csinál a hős a sárkányok között de nem abból, hogy mit csinál a sárkány a sárkányok között.“ A fiatalság mindent átértékelő s az értékeket különösen az irodalomban leleplező szelleme előtt Chesterton szikla maradt, mert ő az a normális naiv hős, aki beletévedt a sárkányok mai világába. Nemcsak mint író, hanem mint iránymutató jelenik meg Chesterton a mi szemünk előtt. Az igazsággal való könyörtelen sőt rideg szembenzés, mely különösen akkor mutatkozik meg, ha önhibák és bűnök következményeinek vállalásáról van szó, a tiszta szellemi érték mindenekfelett való elsőbbségének elismerése és a romantika, mese bámulás, gyermekes csodálkozás a dolgokon: ez az a három főszerpont, mely diadalmasan csendül ki e nagy művész és oktató munkájából.

Élet és irodalom — mindkettőt összekuszálta, összezavarta valami rém — bámulva állanak az irodalom céljának s

az élet értelmének e hármass követeleménye előtt. Mind a három örök érték s csak egyszerre érvényesülhet s csak a világ lát bennük ellentétet. Az új generáció azonban, mely féligazságokat s félmegoldásokat nem tűr föbbé, észrevette, hogy ez a három szempon, mint valami varázsvessző szezgethető szembe a modern irodalommal, mint az élet fűkrével, hogy lehulljon róla az álarc. Egy futó pillantást kell csak vetnünk könyvkereskedések polcaira, rotációs gépek friss termékeire s mindenütt azt tapasztaljuk, hogy a raktárak roskadásig telve vannak egy ájuldozó világ kapkodásának betegesen szubjektív dokumentumaival. Akik a maguk hite szerinti igazságot hirdetik azok belefulladnak a száraz tények szomorúságába, vagy pedig agitátorokká züllenek, ahol csak a szellemet hirdetik fontosnak, ott ezért a szellemért eladják az igazságot s marad a szellemeskedés, a neoromantikus író végül csak bérbe veszi a szellemet, hogy elhallgattassa a lusticiát.

Mindez azt mutatja, hogy az értékek rendje fölcserélődött s nincs központi gondolat. Az író azt hiszi, hogy az igazság hirdetése kizárja a romantikát s a szellemeskedéssel mindkettőt ki kell seprűznie. Chesterton meglátta, hogy a költészet józan, mert lágy könnyedséggel a végtelen tengerbe ömlik. De ha józan, nem térhet el az igazságtól s viszont ha költészet akar lenni csak romantikus lehet. S itt következik a modern s nem modern, hanem egy bizonyos fajtájú irodalom nagy megtévesztése és szörnyű becsapása. Felfogásom szerint az igazság nem azt jelenti, hogy a költő ne hazudjon mesét, hanem azt, hogy ne sikkassza el a végső értelmeket s amit a szemeink elé vetít, az a való élet legyen. Az író kétféleképpen hazudhat. Először akkor, s ez nem is hazugság: amikor önmagából állít elő olyan eseményeket, amelyek nem történtek meg. De a hazudás szó erre a folyamatra nagyon is gyaatra, mert az igazi író csak olyat alkot, ami bármikor megtörténhetik, vagy megtörténhetett volna. Aki nem hisz abban, hogy láthatatlan dolgokkal van tele a világ, az lehet stílusos mondatokat congeniálisan egymás mellé helyező mesterember, de nem író. A másik fajta, s ez a valódi hazugság, pedig abban áll, hogy lehazudom, elferdítem az élet értelmét, írásom célját mellékvágányra terelem, ahol az megreked. De lehet úgy is hazudni, hogy kétségbe vonok dolgokat, melyek nyilvánvalóak s rabja leszek az igazságdeterminizmusnak. Erről írja Chesterton, hogy van aljas és rabszolgai igazság, mely aljas és rabszolgai örökkévalósághoz vezet. Szinboluma a felületes teozofisták jelképe: a farkát fogyasztó kigyó, ez az alacsonyrendű állat, mely önmagát nyeli el.

Egy bizonyosfajta, de ezzel valójában egy lényegű irodalom felfogása szerint a legfőbb cél: a szellem. Ez alatt természetesen korlátlan kutatási szabadságot gondolnak az irodalom terén az értelem dominálásával. Különösen most aktuális ez, amikor egy határtalan liberalizmust, határtalan antifiliberalizmus látszik felváltani. Az ijedtség verejtéke fut

végig sokhelyütt ezekben a napokban a szellem szabadságának védelmezőin. Félnék, hogy az ellenáram, mely először csak az agitátorokat akarta letörni, őket is guillotin alá fekteti, nehogy a szabadságot jelentő hézagok alatt, besurranjanak a romboló eszmék. Aki ismeri Chesterton gondolkozását erről a témáról, az csak szignáltnan szólalhat meg: késő bánat. Az az irodalom, mely csak a szellemet hirdette öncélúan Chesterton szerint gőgös felfuvalkodottságában mindent, csak megértetni akart. Isten szeretett volna lenni a maga területén és mennyországnak hitte az irodalmát. A literatura pedig beleőrült ebbe. Először is, a nézetük szerinti, legnélkülözhetőbb ballasztot dobták ki léghajójukból: az igazságot. A ballon természetesen nagyot ugrott s először nyugodtan uszkált hazugságaival a napsugaras levegőben. Am büntetlenül a balasztot kidobni nem lehetett, a léghajó átförte a levegő réteget s szétrepedt a légüres térben. Magyarul ez így hangzik: a szellem addig sziporkázott öncélúan, amíg fölrobbantotta saját magát. Chesterton szavaival: a költő csupán bedugni akarja a fejét a mennyországba, a logikus pedig a mennyországot akarja fejébe tömni. Es az ő feje az ami megreped." Ezekkel a hallhatatlan mondatokkal Chesterton visszaadta a szellem igazi elsőbbségének jogát s egy igen nagy támadást vert vissza. A spirituális művész a világ szemében bolond, hisztérikus, lenézett volt, a szellemeskedő ellenben tragikus hős, heroikus pesszimista, aki belenéz önmagába és mindent megold. A spirituális művészt és a miszifikust gyermekes tejszagu gügyögőnek nevezték el, s nagy zseninek azt, aki mindent meg akart magyarázni. „Költők nem bolondulnak meg csak sakkmesterek, s ha költő háborodott volt, ott az értelmiség leledzett hibában.” És Chestertonnak igaza van. Ezek az analitikusok kirágcsálták a világegyetemből a földet s az embert is addig harapdálták amíg a lelket is lefejtették róla öncélú bonckésükkel s most már nem maradt más mint egy röhögő csontváz.

Ettől a csontváztól aztán mindenáron szabadulni szerettek volna s a neoromantika jelentkezett is mint megváltó irányzat. Hirtelen valami olyanra volt szükség, ami eltereli a figyelmet a valóságtól. Álmodni akarunk mondották. Erre aztán következett a mese, azaz a mesék a régi jóvilágról, a pipáról, a hegedűről, a delizsánchról, a kalózhajóról, csak azért mert az író félt igazat mondani s a szellemével hazudni többé nem tudott. És erre megérkezett Father Brown, reverrendája zsebébe dugta a kezét s el kezdett mosolyogni. Akik értik őt, vele nevetnek a mai napig, a felsült új romantikusokon. Kár azonban, hogy akiknek ez a kacagás szól még nem igen vettek róla tudomást. Kicsit megrezzennek ugyan néha, mert nem értik, de miután ők se nem igazság keresők, se nem analitikusok, ugymond, átfordulnak a másik oldalukra és diktálni kezdenek egy újabb problémamentes regényt, szindarabot vagy filmtörténetet. Még nem olvastam ezeknél egy olyan katarzist ha egyáltalában le mertek ilyesmit írni, amelyet

bámulatos egyszerűséggel riviéra illatu boldogsággá föl ne oldottak volna. Keep smiling kiabálják egymásnak a föld egyik oldaláról, a másikra. Az egyik csoport azért, mert úgy véli, hogy sirni nem férfias s ha nem mosolyog hátha megjelenik a régi csontváz. A másik csoport azért, mert fehérségtelen s nála a romantika azért öncél, mert a valóság és igazság, melyet ő készített meglátni szerinte bűn. Ez utóbbiak sajnos keresztényeknek nevezik magukat. Közben pedig a megvesszőzött igazság, amely tudja, hogy tragédiák, összeomlások és fájdalmak nélkül semmi nem megy előre, a leláncolt szellemmel együtt, melyet bezárták e gyávák és félszegek ósdi pacsuliszagu lakásába — egyelőre a háttérben várnak s lesik mikor ébred rá az új, romantikus narkózistól elbódult ember, hogy a föld mozog. Mintha most kezdenék észrevenni.

Ez az egy két mondat csak rapszodikus jegyzet akart lenni, odavetett gondolatsor. Chesterfonnal együtt egy olyan világot akarunk mindnyájan, ahol az igazság, a szellem s a romantika azaz a mese együtt s egyidejűleg uralkodnak, ahol az emberek tudatosan, minden leheletűkkel a nagy Központot szolgálják. Vajjon ki kétkedik benne ha Chesterfon elhítte, hogy az igazság szelleme s a mese együttes érvényesülése az egyetlen megoldás élet és irodalom számára is. Hiszen van-e főkéletesebb igazság, mint a mi Biránk, van e hatalmasabb szellem, mint a szerető, a mi Alkotónk, kell e végtelenebb romantika mint az a boldogság, mely misztikában nekünk ígértette. A mai élet irányítóját, a félmegoldások irodalmát rátettük Chesterfon mérlegére s mert könnyűnek találtatott elvetettük. A naturaliter christianát elfogadjuk benne, de mint életünk vezetőjét visszautasítjuk — minden oldalon. Ez az irodalom a kör végtelenségét hirdeti s azzal egyenlő, de ennek méretei írja Chesterfon — mindig meg vannak határozva. Nem lehetnek sem nagyobbak vagy kisebbek. A kereszt azonban bár szívében összeütközés van és ellenmondás, a végtelenbe terjesztheti ki négy ágát anélkül, hogy alakját meg kellene változtatni. Mivel a középpontjában paradoxon van, a végtelenségig nőhet anélkül, hogy változnia kellene. A kör önmagába tér vissza és meg van kötve, a kereszt a négy világtáj felé tartja szárnyait, szabad vándorok utjelzője . . .“

Fiatalságunk irodalomszemlélete.

Ijjas Antal.

(Előadás a Pázmány Egyletben és a rádióban.)

A magyar katolikus fiatalság irodalomszemlélete nem határozatlan és nem szétfolyó. Jegyei vasból valók, hatalmasak és egyszerűek; harmoniában állanak egymással, nem kell összetevőik közt ellentéteket magyarázgatni ki, tehát könnyű róluk szólni. Attól tartok azonban, hogy irodalomszemléletűnkkel kapcsolatosan magáról az irodalomról

látszólag kevés szó esik majd. Mert az irodalom: nem önmagából és önmagáért való, hanem maga az élet.

Anyaga az élet, amely felfordult körülöttünk, hadseregek vasától és kapitalizmusok aranyától összetartott birodalmakat döntött romba. Az élet: az ember uralma ellen fellázadt gép, a gép uralma ellen fellázadt társadalmi osztályok, radikális kapitalizmus és radikális bolsevizmus, gázháború sárga kísértetei a látóhatár felett, tankok acélküllői a földön és páncélos bombavető a levegőben. Keleten a bolsevista Oroszország épülő mammutvárosainak acélgerendái, amiket az ötéves terv emel szakadatlan munkával az ivlámpák éjszakai izzásában. A tengeren túl Amerika új barbársága, amit ráterrorizál az egész világra, a sport, film, görli.

S a zürzavar felett még mindig a mult köde. Ez a köd még véres, a világháboru azóta még ki nem hunyt vörösségének alvilági visszfényeitől, kormos a haldokló kapitalizmus gyárkéményeinek füstjétől. S a baljós homályban, mint az Apokalipszis sárkánya, farkával lesöpörve az égen szikrázó csillagok felét, áll a jövőndő.

Tehát az ifjúság, a mi ifjúságunk, itt áll a mult és jövő között, a bizonytalan lebegésben és a sötétben. Annyi rétege tévedt el a mult és jövő ellentétekbe húzó kétirányú feszültségei közt.

Annyi csoportra bontotta mindenféle irányzat. Ezeknek a csoportoknak tarka szivárványa fehérlovat áldozó ősmagyar alakulatoktól kommunista diákszervezkedések irányítóig ér. De ez az ifjúság, a mi ifjúságunk, amelynek nevében beszélek, a magyar katolikus ifjúság e vészben és viharban titokzatos fényeket lát a maga világnézetének templomtornyain. Ama Szent elem tüzeket, amelyek ki szoktak gyulladni a világtörténelmi korok válságos óráiban és fényük elvilágít messzire: Krisztus közelgő országa felé. *Az irodalom csak egyik eszköz, tömegeket és lelkeket szervező hatalom a mi számunkra az Új Ország megalkotására.*

Ennek az irodalomnak világszemlélete *katolikus*.

Katolikus a szó tartalmi értelmében. Abban az értelemben, amelyet pápák, zsinatok, Aquinoi Szent Tamások hirdetnek szakadatlanul. Hit a transcendens világban, amely ellene mond a rossz áramainak, amik közé be vagyunk ágyazódva.

Katolikus a szó formai értelmében, a szó legősibb grammatikai jelentése szerint, amely egyetemességet és egységet jelent. Egyetemességet és egységet akar látni a világ szakadatlanul gomolygó káoszában. Egyetemességet és egységet, ha nem is egy a világtörténetben megvalósuló titokzatos Harmadik Birodalom reális létsíkján, hanem az Isten akaratával együttmozduló léleknek és az Isten akaratára felé közelgő kulturális rendszer síkján. Ez a kulturális rendszer ki akar békíteni osztályokat osztályokkal, civilizációkat civilizációkkal és ha lehet, nemzeteket nemzetekkel.

Ennek a szemléletnek első jegye tehát katolikus. A második jegy: ennek az irodalomnak világszemlélete *szociális*.

Ez az ifjúság megváltozott társadalmi osztályok megváltozott mélyeiből jött. A magyar parasztság rétegéből tovább tart a kispolgársággá és középosztályá váló emelkedés. A kispolgárság már a társadalmi erők törvényszerűsége folytán önként küldi fiait a középosztályba. A középosztály ifjúsága ugyanakkor elvetette a maga tör-

ténelmi és rendi származásának ideáit és új osz'ályszervezés alapján akarja megteremteni a magyar élet új szerkezetét. Ez az irodalom, a mi irodalmunk, nem akar szemethunyini a megváltozott társadalmi osztályok mélyén feszülő új szociális energiák előtt, hanem látni és írni akarja azokat.

Az új irodalomnak harmadik jegye az, hogy *európai*. A nagy nyugati irodalmak nagy katolikus íróit választotta mértékeül, Sigfrid Undsetet és Paul Claudel. Van valami vakmerőség abban, hogy egy ifjuság, egyelőre inkább csak programmal, mint alkotásokkal, ilyen magasán tündöklő csillagokat tűz ki maga elé. De ez a vakmerőség erőf és felfelé való törést jelent. Felfelé való törést egy új nemzedéknek, amely elutadta vetni magától az előbbi generáció írói ideáljait, bármi nagy írónak tartotta legyen őket a közvélemény. Elvetette őket, mert partikulárisaknak találta őket a maga katolikus egyetemességében.

Ennek az európai irodalomszemléletnek kulturideálja a katolikus Franciaország. Nem a nemzetközi Páris, hanem *Isten Franciaországa*, a maga egymást kiegészítő ellentéteiben, kulturájának a katolicizmussal való átitatódottságában, a dómok katolikus fönségétől a francia gondolat és gondolkodás *logikájának* katolikumáig, amelynek csúcsai a misztika éző fensíkjaira nyulanak.

Ebben az értelemben *nyugati*, sőt nyugatos a mi irodalomszemléletünk. Az a nyugatosság ez, amely Szent István óta néz Nyugat felé, az a nyugatosság, amelynek történetiszemléletben és a történeti értékrendszerben való alapjait egyik legnagyobb történeti gondolkodónk rakta le. (A magyarság új történetfilozófiája.)

Irodalomszemléletünk végül *modern*. Modern eszközeiben, amelyek nem akarnak szélmalomharcot folytatni a magukban semleges tömeghatóerők ellen, a külső formák ellen, de: *Renovare omnia . . .* beleujítani a világba Krisztust; belekövetelni eszmeileg és mindent ennek szempontjából nézni.

Őt esztendő telt el azóta, hogy ezek az elvek és eszmék és megvalósítás kísérletei először indultak el Magyarországon fiatal katolikus írók cikkeiben és alkotásaiban. Talán nem lesz szükség további öt évre, hogy jó csomó meg is valósuljon ezekből az alkotásokból. De tudjuk jól, hogy évek munkájára és főképp munkára van szükség, azért szánunk csak öt percet a deklarációk adására. A munka eredményeihez fogunk kérni majd tömegeket és lelkeket a gondolatnak és áhítatot annak, akiben a vázolt irodalomszemlélet öt jegye: a katolikum, szociális látás, európaiság, nyugatiság és modernség összefutnak és őt akarják szolgálni: Krisztusnak.

Mikor az Egyház harcba száll a falanszter ellen.

Olah György.

Nem csoda, ha a fiatal Goethe, első útján, itt a kölni dóm alatt, egy-kettőre úgy döntött, hogy a gótika a teteje az építőművészetnek, hiszen aki itt megáll, egészen sajátos büvöletbe esik. Olyan a hatása ennek az építészeti látványosságnak, mint a muzsikának, míg közvellenül érzékeljük, minden felfeszül bennünk s egészen beleve-

szünk, elfelejtünk gondolkozni, csak érzéseink élnek, de amikor elhagyjuk, mint a muzsika után, semmi reális, semmi pozitív nem marad utána. Nem tünődünk a való szépség, a tömegharmónia vaskos törvényein, hiszen amit látunk, maga a valószínűtlenség, egy óriási kötömeg százötvenegynéhány méter magasságig, s mintha sulya sem volna, kormos kőszine mellett is mintha csak éter volna. A bordák: a hárfa húrozásai. Ugy futnak fel, mintha a menyekig meg sem akartak volna állani, csak véletlenül törtek volna el fönn, a tetőn, szálkás csucscokba. Ezer és ezer kis játékszobor borítja be az alsó részeket, de ezeknek sincs külön életük, külön valóságuk, ezek is csak apró motívumai, virágai annak az égiszű csipkeszővedéknek, annak a mennyekből alácsüngő csipkehálónak, amelyre azt mondják, kőből van s azt mondják, hogy kétszáz évig szőtték. Itt a virágok is csak kőtafejecskék, a felső iveket pedig mintha a pók szötte volna, kétszer háromszor is összehajolnak s azután újra kezdik, mintha csak a végtelenben volna vége ennek a játéknak. Itt a sűrűség nem az anyag sűrűsége. Ha Goethe itt kereste az anyag realitásaival dolgozó építészeti törvényeit, hát persze, hogy csalódott, ennek az épületnek nincs sok köze a való világhoz.

Milyen furcsa ellentmondásnak látszik ennek az épületnek árnyékában, hogy ez kölni katolicizmus, mely ezeket a misztikus iveket alkotta, ma kislakásokat épít és ép a kölni dóm árnyékából indult el a nyugatnémet katolikusoknak az a mozgalmá, amely a modern, négyzetméterekben, fogaskerékátételekben, aszfaltkockákban, nikkelen és alumíniumban gondolkozó ipari ember legföldibb életigényeit akarja kielégíteni. Mert épen a kölni Egyház kezdeményezte a magdeburgi katolikus nagygyűlésen országosan elrendelt katolikus kislakásépítő akciót. Kölnben és környékén alakult meg az első 16 katolikus kislakás-építő szövetkezet, amely azóta pontosan 1734 lakást épített.

Hogy ezt a mozgalmat megértsük, tudnunk kell, hogy sehol a világon nem volt olyan lakásínség a háború után, mint Németországban. Itt 1924-ben hivatalos kimutatás szerint több, mint egy millió családnak nem volt önálló lakása. Hozzá kell még tenni mindjárt azt is, hogy a németiség mennyire otthon-szerető és otthon-rendező; itt a legszegényebb proletár fantáziájában is 2 szobánál kezdődik a lakás. A válságnak német szokás szerint csakhamar óriási irodalma támadt, kötelek statisztikák dolgozták fel, mit jelent ez az állapot a családalapítás, születés és gyermeknevelés szempontjából. A szociáldemokrácia pedig hamar rájött arra, milyen erőt jelent neki, ha ezt a válságot a maga javára vezeti le és a lakástalanok százezreit örökre megszervezi magának. Keresztülvitte tehát ép a katolikus centrum segítségével a házbérek megadóztatását és hogy ez adónemet teljes egészében egy építési közhitel céljaira fordítsa az állam. Ma itt minden kislakás-építő, legyen az társaság, vagy szövetkezet, ha az építéshez szükséges összeg tíz százalékát összehozta, a további 40 percentet potom 3 százalékos kamatra kapja az államtól. Persze a német szociáldemokrácia a törvény meghozatalával egyidőben egymásután szervezte meg a szocialista kislakásépítő szövetkezetek százait, amelyek aztán az új állami hitelt megrohanva, az ő terveik szerint épült, s az ő vezetésük alatt álló épülettömbökbe szorították be a lakás nélküli tömegeket, mintegy előkészületül arra az új kollektív világra, amelyről olyan régen álmod-

nak. Persze már maguknak az építkezéseknek terveiben is teljes erővel hirdetni akarták ezt az új világot, lelketlen, nagy, a hagyományokkal minden áron szakítani akaró méhközpüket agyaltak ki, a hipermodern kísérletek olyan bornirt komolyságával és doktrinér hitével, amire csak német ember képes. A kollektívizmus jelszavával ezeket költöztettek össze egyetlen kivájt tömbbe, hengerbe, vagy lépcsőzetes gulába; százas szériákban építették össze ugyanazt a lakástípust, koncentrikusan, ezreknek közös feljáróval, központi fűtéssel, közös szárítóhelységekkel stb. A szemétlehordástól elkezdve az ablakok virágdiszítéséig mindent standardizáltak, s vad geometriába préselték össze mindent.

Ezzel a mozgalommal vette fel a versenyt a nyugatnémet iparvidékeken a katolicizmus. Wilhelm Bönner düsseldorfi jezsuita adta ki a jelszót! *„A liberalizmus megteremtette a lakásnyomort, a szocializmus kihasználja, a katolicizmus meg fogja oldani.”* A magdeburgi katolikus nagygyűlés létrehozta a mozgalom országos vezető szervét, a Verbands Wohnungbau, melybe az összes katolikus építőszövetkezetek tömörültek. Közben persze megszületett a mozgalom külön katolikus irodalma: »Flugschriften des Verbandes Wohnungbau« címen röpiratok egész sorozata. A rajnai püspökségek területén körülbelül ötven katolikus építőszövetkezetet alapítottak iparosok és munkások; a kétszázézer tagot számláló délnémet katolikus munkásszövetség 12 mérnököt állított munkába Kölni palotájában, minden katolikus egyesület prelátus prézeze, a legényegyesületek vezértitkársága és a német katolikus ifjúság ugynevezett »ujnémet« mozgalma mind szövetkezetek alapítására kezdett propagandát.

Az első kétszáz katolikus munkáslakás Köln mellett, München Gladbachban épült fel. Az ő példájukra alakultak meg a többi szövetkezetek, még pedig a következőképen:

Két-háromszáz munkás, vagy kisiparos összeállott és rendszeres papja, vagy káplánja vezetésével megkezdte a spórolást, még pedig egy közös kasszába, a leggyorsabb ütemben Mikor az előre megállapított összeg általában együtt volt, a Spargenossenschaft átalakul Baugenossenschafttá. Juniusig körülbelül 2 millió 900 ezer márkát adtak egy össze a különböző katolikus szövetkezetek tagjai üzletrészt és takarékbetét címen. Ha a pénz elég, a központi szervezet azonnal megszerzi az építési költség 40 %-áig terjedhető három percentes állami hitelt. Ennek a szervezetnek azonkívül egysége van a nyilvános bankokkal, azok is fél, vagy egy perccel olcsóbb, tehát 7-9 százalékos hitelt adnak. Teleszerzésnél a városi tanácsokban és közgyűlésekben bennlévő centrum tagok jönnek segítségül, az építkezésnél a papok vezetése alatt álló katolikus építőiparos és munkásszervezetek mérnök, pallér, asztalos, lakatos minden kikerül innen; gyári cikkeiket is csak katolikus szervezetek tagjai szállítják.

Mint fogaskerek a fogaskereket, úgy mozgatja ebben a szervezet munkában a sok katolikus szervezet egymást. Milyen terv nélküli portyázás ehhez képest a szocialista építő-akció! És micsoda lakások jönnek létre ebből a katolikus munkaorganizációból! Amily megrettenéssel áll meg az ember az új szocialista falanszterek udvarán, épp olyan derűfény, harmónia lepi meg az új katolikus városrészekben. Deutzbén, Köln egyik külvárosában, már nyolc-tíz katolikus utca van készen, parkokkal, virággal, szoborral. Itt még a tömeglakások is

magános villák összetételének látszanak, minden tizenöt lépésre új lépcsőházacska nyílik az utcára kis ajtóval, hogy egy-egy emeleten két lakásnál több ne legyen egy lépcsőházhoz és a többi lakással, többi lépcsőházzal legfeljebb kívülről, az utcán át legyen csak összeköttetésük. Mert ez a katolikus lakásakció, szemben a szocialistákkal, a legnagyobb közösségben is meg akarja óvni a család külön életét, mintha külön kis villákban élnének.

Theodor Innitzer bécsi bíborosérsek mondja:

A szentév gondolata soha elevebben nem szolgálta azt a célt, hogy az emberiséget Krisztus Úrunknak, a béke Fejedelmének halálára emlékeztetvén, bennünket a békeért való fokozottabb tevékenységre készítessen. Az örök Város négy legnagyobb székesegyházának kitárt kapui nem lehetnek Janus templomának nyitott kapuihoz hasonlóak, melyeken hatszomszjas légiók vonultak át, hanem kapuk, amelyek a világ népeiből összevegyült békés zarándokok seregeit hívogatják. Az Egyház sohasem adta áldását a háború fegyvereire, állítsa bárki az ellenkezőjét, de megáldotta a béke palmaágait. Róma mindenkor a békét szerette, azt támogatja s lehetőség szerint mindig azoknak a pártjára állott, akik a szabadság, a béke és a nyugalom híveinek bizonyultak. Ezzel a magatartásával csak ideáljai mellett tartott ki s valóban megfelelt nagy örökségének, annak a küldetésnek, amit egykor az Egyház megalapítójától nyert. A háború ellen nyilatkozik már az ó-szövetség is, az Úr ötödik parancsolatját hangoztatva: »Ne ölj!« Ez az isteni tilalom nemcsak az egyesekre, hanem a népekre is vonatkozott.

A hívó ember számára nyilvánvaló, hogy béke Jsten nélkül, vallásosság nélkül lehetetlenség: igazság és szeretet nélkül nem lehet béke emberek és népek között. Nem lehet a béke igazságos és tartós, ha nem biztosít szabadságot s ha sérti a természeti törvényeket, ha egyes népeknek a legszükségesebb életfeltételeket sem adja meg. Nemcsak az egyesekre, de a népekre és államokra is vonatkozik a törvény: mindenkinek megadni és megahagyni a magáét, így lehet csak békét teremteni és megtartani azt. Az igazságosság számára kötelező parancs a béke. Mindig lesz véleménykülömbőség és érdekellentét egyes emberek és embercsoportok között. De embereknek nem szabad elfeledniük, hogy valamennyien testvérek, s ugyanazt az Jstent imádják. Az Úr imádsága halála előtt: »Hogy mindnyójan egyik legyetek...« ma is állandó könyörgése az Egyháznak. Ennek beteljesedése lenne a világbéke. Ha úgy látszik, hogy a béke csak az idő végének lesz ajándéka, mégis dolgoznunk kell érte minden eszközzel, és imádkoznunk, hogy legalább a keresztény népek számára megteremtjük.

A béke a mi vágyunk! Jó lenne, ha az emberiség imádságának fogadná e Goethe költeményt: »Der du von dem Himmel bist...«

Már a külsőjük is hívogatóbb ezeknek a katolikus házaknak; meleg zöld, élénk barna, rózsaszín falaikba fordulónál Mária, vagy Szent József szobrokat illesztettek. A nagy rideg falfelületek helyett még a három emeletes épületen is a családi villa otthonossága, ó németes kiugrók, háromszögű modern erkélyek. A lépcsőház vékony ablaka régies ólomkeretben fut fel, mint a templomablak, mindenütt inás és más üvegfestmény rajta. A lépcső mindenütt fa, diófából vágott korlállal és linoleummal. A falakon selyemtapétára emlékeztető japán madarak és majolika reliefek és csupa üveg minden lakás. A hálószoba valóságos ateliér, kiugró üveg-loggia az egyik oldala, hogy egész nap usszon a fényben, a konyha mindenütt verendára szól és minden lakáshoz majolika medencével beépített fürdőszoba jár és csupa fehér lakkolás, nikkal és aluminium minden.

Az utcák éppen olyan tágasak, mint a lakások, a napfény gyűjtő-helye itt minden lakás, ezekben a lakásokban a nikkelt csakugyan ezüst-ként csillog és az ablakban úgy él a virág, mintha kertben volna. Ezek a házak valóban sokkal modernebbek, mint a szocialistákéi, azokon még kísért a világvárosi kapitalizmus szörnyű bérkaszárnya'nak szelleme, itt már minden kedvesség, kényelem, lakájosság össze van hordva egy-egy kis sejtbe, ami egy munkás, vagy iparoscsalád életét derűssé teheti. Az ó német bürger, stílustól a japáni lakóház apró finomságaitól kezdve a legmodernebb alumíniumcsapágyakig és geometriai megoldásokig mindentől kiszedte ez az építési akció azt, ami jó és gazdaságos; ha kell, a fasizmustól sem riad vissza, de ahány lakásban benn voltam, mindenütt ott találtam a feszületet, hálószobákban egy-egy Rafael, vagy Murillo kép szép színnyomatát, az ebédlő kandallóján pedig mindenütt Szent Ferencnek, Szent Józsefnek, vagy a német iparosság nagy katolikus apostolának: Kolping Adolfnak szobra állott.

Most vegyük hozzá, hogy ez az akció kétszobásnál (55—60 négyzetméter alapterületűnél) kisebb lakást nem ad katolikus munkásnak s egy szobáért havonta átlagban csak 15—18 márkát kell fizetni. És ha meg gondoljuk, hogy ezek a munkás és iparos negyedek tulajdonképpen kész szervezetek, ahol a házmesterek a maguk kis kétszobás, telefonos, gépirókisasszonyos irodáikból, ahonnan a feszület és a pápa képe sohasem hiányzik, minden lakót bármikor közös célra irányíthatnak, ha megmondoljuk, hogy ezeknek a szövetkezeteknek élén legtöbbször egy-egy pap áll, ha megmondoljuk, hogy ez a kölni katolicizmus, itt, a Rajna körül, 3 egyházmegyéjében nyárig körülbelül 4000 ilyen ideális kislakás-sejtett hordott már össze, — egyszerre megértjük, mi volt hát az az erő, amely ennek a városnak dómját, ezt a millió és áhitatsejtéből, a hitnek és az áhitatnak millió kis kővé vált virágából égisz rakott építményt 200 év alatt összehordta. Mert azoknak a dómépítőknél szellemében dolgozik itt valami ebben a szocializmus ellen most megindult nagy építkezésben is, de most a kor parancsának megfelelően: nem föl az ég felé, de vízszintesen a föld felé, a földhöz ragadt embertömegek felé végzi a maga hangyamunkáját.

Itt a kölni dóm árnyékában érzi az ember igazán, hogy ez a nyugatnémet egyház, melynek vagyonát száz év előtt elvették, krajcár nélkül ilyen nagy, modern szociális alkotások egész sorát tudja létrehozni, akkor milyen óriási szociális lehetőségek rejtőzködnek a magyar katolikus egyházban, amely oly hatalmas anyagi forrásokkal rendelkezik.

Egy ember.

Forgalmas állomás.

A peronon hullámszik a tömeg.

A technika ezer csodája

hemzseg az állomáson.

És egy ember

négykézláb mászik a peronon.

Az étteremből kihull a rádió

csodás zenéje. Valahol kong

a vonatjelző. Büszkén rohan el az

[expresz. ...

És egy ember kezérehúzott félcipővel

mászik a hideg peronon.

Valaki ujságot olvas:

•Egy kép: gázmaszkú kínai repülőre-
[lő ...]

Olvas s nem veszi észre

a tragikus eredményt:

a négykézláb mászó embert a peronon.

Puhaarcú nők arcán fintor torzul.

Jólöltözött „úrember” félrefordul.

S nem gondol senki arra,

micsoda ómen az,

hogy a gépek fénykorában

egy ember mászik a téli peronon ...!

Borsos Mihály.

Tehetség és jellem.

Tamás Lajos.

A tehetség velünk születik. Adomány, amelynek gyökerei ismeretlen és kifürkészhetetlen mélységekben ágaznak el. Magyarázat legtöbbször nincsen rája. Ugy bukkanik elő, mint a síkságból kiemelkedő hegyóriás. Az öröklés törvényének magyarázó is érthetetlenül, idegenül állanak vele szemben.

A jellem abban különbözik a tehetségtől, hogy kiformalható, alakítható. Az ember és a körülmények hatása sokkal jobban érvényesül benne. A tehetséget is lehet fejleszteni, csiszolni, gazdagítani és a jellem is sokszor bizonyos fermészeti adottságok függvénye. A kettő közül mégis inkább a jellemet hatja át a külső befolyás ereje, mivel a jellem keretei kevésbé merevek és megszabottak.

Korunkról azt mondhatjuk, hogy aránylag sok tehetsége van, de kevés jelleme. A tehetség egyedül még nem építő tényező, sőt a legveszedelmesebb eszköz lehet a jellemtelen ember kezében. A mai felfogás, az anyagba kapaszkodó civilizációnk kedvez a tehetségek virágzásának, de kikezdi, megtámadja és összeroncsolja a jellemet. Azt szokták mondani, hogy nincs rosszabb, mint a „félműveltség”. A félműveltség elemek legtöbbszörre a nagyvárosok gyorstalpaló műveltségének kohójából kerülnek ki. Néhány évvel ezelőtt még tisztességtudó, jámbor falusiak voltak és egyszerre, mint hideg lehelet, megfertőzte őket a nagyváros felületes tudása. Bövült a látókörük, gazdagodtak ismereteik, de főredezett lett a jellemük, mert megfelelő irányítás hiányában rosszul fogták föl ami újat tapasztaltak.

De ha a tömeg így viselkedik, vajjon milyenek a vezetők? A fórumon szereplő nagyok közül hányanak belső morális értéke van arányban kitünő szellemi képességeivel? A kép semmiesetre sem biztató. A jellem legtöbbször kilométernyi távolságban sántikál a fennköltlen hirdetett eszméktől. Itt vethető fel a kérdés, hogy ámbár az íróknak nem föladata, hogy úgy éljenek, ahogyan az igazságot látják és végeredményben az alkotás akkor is lehet művészileg fókéletes, ha a szerzője magánéletében a legellenszenvesebb egyéniség, ám annyi bizonyos, hogy a vegetatív ösztönéletben dúskáló, sivár materialista irodalom virágzásában fontos szerepet játszott az a körülmény, hogy az alkotók is teljesen elmerültek ennek az életnek a posványában. Ady tehetsége hatalmas arányokban világító fáklya, de jellemét veszedelmes dolog volna példaképpül állítani a nagyközönség elé.

A tehetséggel megáldottak a mai légkörben még könnyebben buknak el, mint az átlag-ember. Nagyobb a vonzás, nagyobb a kísértés, hiszen a materialista felfogás a művészi hiúság teljes kielégítését igéri, ugyanakkor a morális lelkiismeret azt mondja: „Neked kötelességeid vannak embertársaid iránt, akik kisebbek mint te. Alkotásaid és életed között nem szabad diszharmóniának lenni és egyéni érvényesülésedet

alá kell rendelned az igazság és szeretet magasabb követelményeinek”.

És ezen a ponton dől el a jellem szilárdsága. Sajnos, a morális szempont ritkán győzedelmeskedik. A fehétség legfőbbször a legerősebb mágnes, az egyéni érdek szavára hallgat: „Te választott vagy az emberek között. Menj oda, ahol a legteljesebb szabadságot biztosítják neked. Ott naggyá nőhetsz akaratod szerint és senki sem fogja vizsgálni eszközeidet”.

A jellem ma másodrendű kérdéssé vált. Furcsa, de úgy van, hogy a jellem megbecsülése az iskola kapujával együtt záródik be. Az iskolában még tisztességre, jámborságra, egymás iránti szeretetre, szorgalomra tanítanak, de a szabad élet hullámverésében és különösen akkor, ha elhelyezkedésről van szó, egészen más követeléseket támasztanak. Csoda-e azután, ha a kenyérért való küzdelemben elkopik a jellem és olyan tulajdonságai lesznek, amelyek civilizált formában, de inkább a ragadozó állat tulajdonságai, mint a magasabb célba illeszkedő emberéi? Ha mindenki jellemes volna, panaszra nem volna ok, ma azonban fővaskorona a jellem sorsa.

Az ür fölé hidat kell emelni. Elsősorban jellemekre van szükség, akik nemcsak hirdetik, de cselekszik is a jót, az igazságot. A szép szavakból már kiábrándult az eszméssel teleefetett emberiség. A tehetséget pedig vegyük fegyverfársúl a jellem mellé,

A nagy mérkőzés.

FORUM

„Kritika“ a katolikus költészetről.

A „Nyugat“ április 1-i száma cikket közölt Illyés Gyula tollából a katolikus költészetéről. A cikkre *külön* nem reflektálunk, hanem átvesszük a *Korunk Szava* választ. Egyben jelezzük, hogy *Semethay József* munkatársunktól a közeljövőben „Moderna magyar, katolikus szociális líra” címen közlünk egy összefoglaló tanulmányt.

A nyugat április elsejei számában egy ifjú költő nyolc-oldalal cikket írt *Katolikus költészet* címen. Az ember örvendve állapítja meg, hogy a sokat támadott folyóirat érdeklődése a katolikus eszmék és alkotások iránt is megnyilvánul, kíváncsian kezdi olvasni a cikket, — s amikor a végére ér, nem tudja áprilisi tréfáról, tudatlanságból elkövetett írásműről vagy megfontolt szándékkal véghezvitt támadásról van-e szó.

Mielőtt észrevételeimet megtenném, röviden vázolom Illyés cikkének gondolatmenetét, mely helyenként fölöttébb zavaros és ellentmondásokkal teli: A „költészet” előtt minden jelző zavaró és gyanús az azonfelül ellenszenves is, mert Illyés árulást és gyávaságot szimatol. Gyanús a kész világszemlélet is s ezért Szabó Lőrinc „hősibb, emberibb, megnyerőbb, mint Mécs László”. (Figyeljünk csak a Mécs névre, ez lesz a cikk állandóan ismétlődő motívuma s mint ilyen szimbolikus értelmet kap.) A jelzővel ellátott költészet (katolikus költészet, poésie pure sfb.) ellenszenves, a költőt azonban rokonszenvvel figyeli a cikkíró. — A katolikus költészetnek kedvező a helyzete, kétezeréves múlt, gazdag források állnak mögötte. Magyarországon nincs katolikus irodalmi hagyomány, legfeljebb vallásos szemléletű költőink vannak. A század elején fellépő katolikus lírikusok, Harsányi és Sík inkább „irodalmi hitűek” (?), mint katolikusok. Harsányi Babitshatású szonetteket ír, vagy belső élmény nélküli egyházi (?) verset. Sík inkább hazafi, mint katolikus, Ady hatása alá kerül, majd a háború után „kivonul a modernségből, költészete kisebb igényű lesz”. Se neki, se Harsányinak, se Prohászkanak nincs befolyása a fiatal lírikusokra. Egyébként „Prohászka minden olvasottsága ellenére is amatőr, hisz ép az amatőrre és a félműveltire jellemző, hogy rengeteget olvas, rengeteget kommentál, de minél többet beszél és minél magasabbról, annál jobban elárulja magát. . .” Tekintve, hogy itt hon nincs vezérlő szellem, a legújabb magyar katolikus mozgalom Franciaország felé irányul. Illyés most másfél oldalon keresztül a modern francia katolikus irodalomról értékezik, mely diadalmasan ragyog s nagyszerű alkotásokkal büszkélkedik. „Szabad csak hasonlatul is ezt a katolicizmust a közép-európaival együtt emlegetni?, kérdi s „levetren kullöngunk vissza a magunk portájára”. — Az újabb nemzedékből csak Kocsis László és Mécs László neve látszik figyelemreméltónak. Verselnek, azonban Illyés nem érzi bennük a hit szükség-

letét, nincsenek kételyeik vagy problémáik. A vallás költészetükben csak mint „vers-szerkezeti tényező” (??) szerepel. Következik Kocsis költészetének méltatásafiz sorban: egyetlen költő, néha meghitt, de leggyakrabban dagályos és kép-zavarokba bonyolódik. Következik Mécs László: kilencven sor, idézetekkel. Hirnevet bőbeszédűséggel hódít, versei gyűjtő-helyei a modornak, cifraságnak, próféciának, olcsó szimbo-lumnak és tetszelgő elhivatottságnak. Mindent elsajátít, csak éppen a lényegest nem. Adyepigon. Humanizmusa gyanús. Katolicizmusa is. Új kötet, a *Legyen világosság*, most jelent meg. A bevezető vers elemzése. Ez a legsikerültebb verse, ámbár „rikoltozó bombaszfnak” hat. Büszke és magabiztos költő. Egyetlen eredeti képe sincs: minden közhely és máz. Esméinek világa farka: amit mond nem katolikus, erkölce még csak nem is skolasztikus (?), hanem iskolás. Illyés fájdalommal írja e sorokat, de a jó ügy érdekében kénytelen volt szigorú lenni. Költői tanácsok Mécs Lászlónak. — A befejező fejezetet képtelen vagyok vázolni, annyira logikátlan, illetve érthetetlen. Összehasonlíja a francia és magyar Egyház helyzetét, majd így folytatja: „Mít mondjunk? Láttuk a francia példát. Ezt a próbát kívánjuk a magyar Egyháznak is; a súlyos nehezekek hulltán szelleme, a századok óta szunnyadó, tán fölriad és kiszáll a küzdelemre, mely az új világszemlé-letért folyik”.

A legcsekélyebb torzítás vagy meghamisítás nélkül mu-tattam be a cikk gondolatmenetét, hogy most megjegyzéseim-et megtehessem.

1. Miért izgatja annyira a *katolikus* jelző Illyést? Meg-szorítást, rabszolgaságot, lealacsonyítást szimatol, pedig ha némileg magasabbról tekintené a dolgot, észrevenné, hogy amíg a „proletár”, „polgári”, „hazafias” stb. jelző tényleg szűkíti a fogalom körét, a *katolikus* végtelen távlatokat, új te-rületeket nyit meg. O azonban elfogultan vagy szándékosan összecseréli a katolikus-t a vallással. Ezekután azt hiszem felesleges és hiábavaló megmagyarázni neki: mi a katolikus líra lényege, ismertető jege és jelentősége. Illyésnek illett volna áttanulmányozni a katolikus líra lényegéről szóló elmé-leti irodalmat (Maritain: *Art et Scolastique*, *Les frontières de la poésie*; Ghéon: *Sur la poésie catholique*; Bremond: *Prière et poésie*; Claudel: *Positions et propositions*, stb. stb.), mielőtt katolikus költészetről írni merészel. Egyébként ez sem segített volna rajta.

2. Miért akar Illyés pápább lenni a pápánál? Miért nem elég neki Harsányi és Sik katolicizmusa? Mít jelent az, hogy Sik és Harsányi inkább irodalmi hitű, mint katolikus? Miért gyanús neki Mécs László katolicizmusa? Kik azok az egyház- atyák, akiket ismer s akik más eszményeket és világnézetet hirdettek, mint Mécs László? Milyen az a „skolasztikus erkölcs” s miben különbözik a katolikus moráltól? Mít akar azzal mondani, hogy Kocsisnál és Mécsnél a vallás vers-szerkezeti elem?

3. Az ember rosszul lesz, amikor a Prohászkaról írt fölényes, nagyképmű sorokat olvassa. „Félművelt“ amatőr, lelkülete ingadozó, őszintesége inkább kárára van, írja Prohászkaról. Itt minden vitafkozás és cáfolás meddő lenne és méltatlan annak a Prohászkanak a szelleméhez, akit Illyés „demagógnak“ nevez. Illyés azt állítja, hogy Prohászka nem hatott a katolikus költőkre; tessék megkérdezni Sik Sándort vagy Mécset, mit szólnak ehhez a megállapításhoz.

4. Illyésnek a magyar katolikus írók közül mindenki dilettáns, epigon vagy legjobb esetben jelentéktelen, s hogy megmutassa mi az igazi katolicizmus, egy kis francia utazásra viszi az olvasót. De tessék most jól figyelni! Amíg a két irodalom szembeállításáról volt szó, a francia nagyszerű, mélyen katolikus és követésre érdemes; mihelyt a francia költészettel *in se* kezd foglalkozni, rögtön megállapítja, hogy itt nem a katolikus s nem az Egyház a fontos, ezeknek a katolikus költőknek egyrésze nem hívő katolikus s az egész vallás inkább negatívum. Két egymás mellé helyezett idézetből az ellentmondás rögtön megállapítható. Kocsisról és Mécsről beszélve így ír: „Egyikükben sem érezzük a hit olyan 'szükségletét, vagy elemi bugyogását, mint egyes franciáknál láthatjuk“. A franciákról pedig: „Az egész inkább irodalom, mint vallás és ami a vallás benne, az is inkább negatívum, mint eredmény: visszahatás, mely támadásnak indult s mihelyt megáll, bomlani kezd, megszűnik katolikusnak lenni . . .“ Majd sorra veszi a legjelentősebb katolikus költőket s mindegyikről megállapítja, hogy pogány vagy ál-katolikus: Francis Jammes költészetét „inkább pogány mint keresztény“, Claudel katolicizmusa „ürügy a hatalmas belélegzésre“, a kitűnő Mauriac-é „ürügy a korbácsra“. Nem tudok nyugodtan aludni, amíg Illyés nem magyarázza meg, hogy miért nem katolikus Jammes, Claudel és Mauriac, a *Noeud de vipères* és a *Mystère Frontenac* szerzője! Azt csak mellékesen emlitem meg, hogy a másféloldalas francia ismertetés nyüzszög a tévedésektől s a dolgok nemtudása kiabál belőle. Nem igaz, hogy Baudelaire, Verlaine és Rimbaud (?) a mai francia katolikus irodalom pillérei, nem igaz, hogy Bourget Zola-rajongó volt, értelmetlen dolog azt állítani, hogy a román *psychologique* a katolikus irodalom megelőzője, hiszen a *Princesse de Clèves*, *Manon Lescaut*, *Eugénie Grandet*, *Madame Bovary* etc. etc. is lélektani regények. — Ezután Illyés még a legujabban kommunizmussal kacérkodó Gide-t is belekeveri a játszmába.

Gide sohasem tartozott a katolikus irodalom táborába, először is, mert protestáns, másodsor, mert soha a legcsekélyebb lelki közösséget nem vállalta velünk. Az Illyés által felsorolt Jouhandeau, Apollinaire, Reverdy, szintén nem tartoznak a katolikus lírikusok közé és semmi közük sincs a *renouveau catholique*-hoz. S legfőképen nem igaz, hogy a modern francia katolikus költők „ha kell az egyház politikájával szemben is harcolnak“. Ezt csak Illyés szeretné így.

5. Nem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy az egész cikk Mécs László ellen íródott. E válasz szűk keretei

nem engedik meg, hogy részletesen tárgyaljam ezt a pontot, kimutatva nemcsak a szándékos vakságot és elfogultságot, hanem a minden mondatból kiütköző rosszakaratot is. Különclogikával elemezve egy verset, fermészefes, hogy mindent széfszakít benne s azonfelül csúrés-csavarással meghamisítja értelmét is. Lírai költő nagyon nyugodtan és megfontoltan írjon kortárslírikusról.

6. „Ha kell, az Egyház politikájával szemben is harcolnak”, — mondja Illyés a francia költőkről (Bourget, Claudel, Marifain talán?) s ezt várja a mieinktől is. Ez a legnagyobb tévedés, ilyen sehol a világon nem fordul elő, mert az író ilyen esetben megszűnt katolikusnak lenni. Ellenben igaz, hogy az Egyház szelleme támadások ellenére is gyűjtő. Ezért fájnak a Claudelek, Marifain-ek és Mauriac-ok és ezért fáj Prohászka és Mécs is egyeseknek.*)

*) Megjegyezzük, hogy a Nyugat ugyanezen számában a szlovenszki irodalommal is foglalkozott (Illyés Endre: szlovenszki magyar könyvek 431 l.). Ennek a cikknek is nagy visszhangja volt. Bár a kritikában nem ismerünk kompromisszumokat, mégsem helyeselhetjük azt az általánosítást, mellyel a cikkíró négy könyv alakban az egész szlovenszki szellemet lekiicsinylő hangon elintézi. A kisebbségi magyarság 15 esztendő alatti, ha nem is sokat, de mégis termelt jó irodalmi értékeket, amellyel többet jelentettek, mint „szirup, vagy fojtogatón zavaros must”. — Ha nem is volt olyan szerencsés helyzetben mint mondjuk a történelmi multtal bíró erdélyi magyarság, itt is vannak értékek, melyek kifejesztésével az egyetemes magyarság is csak nyerhet s új hangokat hozhatnak a magyar szellemi életbe. — Ennek a kis néptörredéknek segítő kézre volna szüksége és nem dorongra. — Kritika kell, legyen ez tárgyilagos és szigorú, de legyen egyúttal nevelő is, melynek nyomán a hibák eltűnnek — de ne legyen forró lúg, mely kiforázza az életnek induló termést is. (Szerk.)

JUSZT BÉLA.

Hozzászólás a katolikus akcióhoz.

Illésházy Gyula.

Azt hiszem az „Új Élet” olvasói tisztában vannak a katolikus akció mibenlétével, mégis az akció érdekében szükségesnek látom, hogy egynéhány kérdés tisztázódjék. Az akció nagy általánosságban megállapította munkaprogramját s annak keresztülvitelére a megfelelő módokat. Mégis sok kérdés maradt felelet nélkül, amelyre pedig azok, akikben a gyakorlatiasság és célszerűség érzeke jobban kifejlődött, joggal várhattak volna kimerítő választ, vagy célirányos intézkedést. Az első ilyen kérdés mindjárt az, hogy miért nem látják be az illetékesek, hogy a sok kis jelentőségű, mondhatnám helyiérdekű hízbuzgalmi lapocska megjelentetésének gyakorlati szempontból nincs sok értelme. Én és velem együtt még nagyon sokan vannak olyanok, akik azt szeretnék, hogy ezen hízbuzgalmi lapok összeolvadnának s akkor sokkal hatékonyabb működést tudnának kifejteni.

Ahogy az Új Élet tudományos folyóirat a „Világosság”-gal a szaklappal megtudta valósítani az együttműködést, úgy megtehetnék ezt a hízbuzgalmi lapok is minden különösebb nehézség nélkül.

Praktikus haszna pedig kétfős volna 1.) az egyesítés által az új lap nivója az olvasó tábor számának megnövekedésével párhuzamosan emelhető volna; 2.) az adminisztrációs költségek az egyesített lap esetén lényegesen csökkenhetnének s így a lap kiadása is rentábilissá válnék. Az „Új Életbe” még be lehetne vonni a „Katolikus Nőt” s akkor a

szlovenszkói magyar katolicizmust három időszaki folyóirat teljesen kitudná elégiteni. Ezek: az „Új Élet”; a hízbuzgalmi lap; ifjúági lap cserkészettel. Ez volna szerény nézetem, a lapokat illetőleg. A katolikus akció érdekében tömöríteni kellene az összes kat. társadalmi egyesületeket is egységes szervbe, sőt ide kellene kapcsolni a hízbuzgalmi egyleteket is. Mennyivel egyszerűbben tudnánk utasítást adni a különböző egyesületek és társulatok helyett egy egyesületnek olyan esetekben, amikor azt a kat. akció érdeke követeli. Sokkal egyöntetűbb és célszerűbb olyan országos szervezet kialakítása, amelynek minden faluban megvannak a fiókjai s ezen fiókok kebelében mint szakosztályok működne a kat. nőegyletek, legényegyletek, kongregációk, cserkészet, szingárda stb. Első célszerű lépés tehát az erők összevonása minden téren, hogy ezáltal a kat. akció megtegye kitűzött célja felé azt a hatalmas lépést, amelyet tőle oly szívszorongva várunk.

S Z E M L E

FRANCISZY LAJOS DR.

sírjára tesszük kegyeletünknek ezt a megkésett virágát. Ebben a sirban a szlovenszkói magyar katolicizmus legbátrabb és legönzeflenebb harcosa pihen s midőn lélekben odafelelünk keresztfája mellé, kérjük a Mindenhatót, engedje meg nekünk is, hogy azzal a kitartással és önzetlenséggel harcoljunk hitünkért, mellyel ez a hajlottkorú főpap küzdött utolsó pillanatáig. Szükek ezek a hasábok, hogy ennek az életpályának csak főbb állomásainál is megálljunk. Hit, munka és szerefet: ezek voltak ennek az életpályának a vezető eszméi attól a perctől kezdve, mikor pályája kezdetén az uralkodó és egyházi életünket is sokszor érintő liberális politikával szembehelyezkedett és ez vezette akkor, mikor a szlovenszkói magyar politikában is azért küzdött, hogy áligazságok ne sikkasszák el eszméit. Az a magyar ifjú katolikus generáció, melynek főrekvéseit igaz megértéssel kísérte mindig hálával fog visszaemlékezni rá, mert azokban az időkben, midőn kis, pillanatsnyi érdekekért életbelendülő mozgalmunkat ravasz kis főrszúrásokkal ki akarták végezni, oda állott mellénk. Ki tudja, nem fullasztották volna-e meg szabad levegőre vágyó tudónkat a pártpolitika dohos levegőjével, ha Franciscy Lajos nem áll erkölcsi tekintélyével oldalunkra s nem tolja vissza az avatlan kezeket. Midőn ravatala fölött elhangzottak a Circum dede-runt hangjai, mi fiatal magyar katolikusok ott állottunk lélekben ravatala körül. Fájó szívvel, de lelkünkben erős elhatározással vettünk Tőle búcsút: a mi utunk sem lehet más, csak kompromisszumok nélkül küzdeni az igazságért szociális, nemzeti és társadalmi életünk frontján. Ezzel az örökséggel erősödve megyünk tovább pályánkon. Requiescas in pace! Nyugodjál békében! Egy harcos fiatal nemzedék küzd eszméidért.

Ifjúsági kérdések

A kolozsvári Majláth kör pályázatainak eredménye. A múlt év végén a kolozsvári katolikus főiskolások egyesülete három pályázatot tűzött ki azzal a céllal:

1. hogy a főiskolai ifjúság közvetlen szemlélet alapján ismerkedjék meg a munkás-ifjúság problémájával s e megismerés alapján adja az erdélyi magyar városi munkás-ifjúság általános gazdasági, kulturális és társadalmi helyzetének leírását;

2. hogy a főiskolai ifjúság falumozgalmának valóságos alapot kerítsen s munkakörletének közvetlen megismerésével és megismertetésével Erdély magyar néprajzának, amely kultúránk alaprétegét és népünk igazi lelkét őrzi, tudományos feladataira is előkészüljön;

3. hogy a főiskolai ifjúság komoly studiumot folytasson a társadalomtudomány területén, s a Quadragesimo Anno elapján kimutathassa, hogy a hivatás-szervezkedés mennyiben egyezik a katolikus társadalombölcselet törekvéseivel, mennyiben ad kielégítő megoldást a liberális-kapitalista és a marxista társadalomszemlélettel szemben s az új-rendiség autonómiája mennyiben érinti az állam mai fogalmát.

A pályázatokra 12 pályamunka érkezett be, amelyeket az egyesület 11.000 lejjel jutalmazott.

Az első pályatétel kidolgozója Temesvár, Torda, Nagykároly és Kolozsvár ifjúnakasságának adatait ölelik fel és rendszerezik. A pályanyertesek: Rohrer Károly tanárjelölt, Lászlóffy Árpád joghallgató és Gnádt János tanárjelölt.

A második pályatételre beérkezett dolgozatok Torja, Gyergyószentmiklós, Alcsik és Albis néprajzi anyagát használják fel. Pályanyertesek: Illyés Elemér abszolvens, Székely László teológus, László Imre tanárjelölt és Farkas Anna tanitónő.

A harmadik pályatétel komoly társadalomtudományi felkészültséget megkövetelő feladatra négyen vállalkoztak: Simon István teológus, Rohrer Károly, Heszke Béla tanárjelöltek és Henter Kálmán orvostanhallgató.

A pályázatok eredményét a kolozsvári Majláth-kör priorja: Dr. György Lajos tanulmányi igazgató a katolikus főiskola hallgatók hagyományos február 2-iki teaestje keretében hirdette ki, amelyen a főiskolások és Kolozsvár katolikus vezető-férfiai közül mintegy száznyolcvan vettek részt.

A Majláth-kör e pályázatainak külön érdekességét az biztosítja, hogy a néprajzi

pályázat nagy tekintélvű bírálói: Dr. Madarassy László az Etnographia-Népelet szerkesztője, Dr. Ébner Sándor, Dr. Visky Károly és Dr. Dömötör Sándor a legkiválóbb magyar néprajzi tudósok véleménye szerint Székely László teológus gyergyószentmiklósi adatokra támaszkodó s a vallási néprajz körébe tartozó pályamunkája a magyar néprajzi törekvésekben úttörő jelentőséggel bír.

Éppen ezért most, amikor e pályatételről rövid beszámolót adunk, érdeemesnek, sőt lényegbevágóan fontosnak találjuk, hogy az „Új Let” hasábjain is rámutassunk a vallási néprajz különleges feladataira, amelyeket az „Erdélyi Lapok” Fialatok — rovatában a múlt év júniusában — talán a magyar nyelvterületeken először — Dr. György Lajos, a kolozsvári Báthory-Ápör szeminárium tanulmányi igazgatója és a Majláth-kör priorja fejtett ki és rendszerezett.

Annak idején cikkében, melyet a teológusok és a tanítójelöltek számára írt, Dr. György Lajos főleg azt emelte ki, hogy a vallási néprajz a néplélek és a vallás összefüggéseit tanulmányozza és vizsgálja meg. Meghatározása szerint „akkor végeznek vallási néprajz-gyűjtést, ha megfigyelem azt, hogy mily erős a nép természetes vonzalma a vallás szemléletes megnyilvánulásai iránt, hogy a nép gondolat- és érzelmi világában milyen mélyen gyökereződik benne az Isten-fogalom, vagy az esetleg előforduló hiteltlenségek kibobbanásait és okait kutatom, ha a nép vallásos ismereteit és fogalmait veszem számba (az Údvözítőhöz való viszonyát, a természetfölötti életmegérzését, stb.), ha babonáit gyűjtöm össze s leküzdésük legmegfelelőbb módjait fontolom meg, ha a vallásos bizalmára és a valláshoz menekülő megnyugvására irányítom tekintetemet, ha gyakorlati vallásosságot (imádság, szentségek gyakorlása stb.) s az egyház parancsaival szemben tanúsított viselkedését nézem, ha a predikációnak belőle kiváltott hatását és lelkében hagyott nyomait figyelem meg, ha erkölcsi életének adatait gyűjtöm össze, vagy abba az irányba teremlem tapasztalatszerzéseimet, hogy a mai eszméáramlatok (szocializmus, kommunizmus), társadalmi forrongások és gazdasági viszonyok milyen átalakító és átforgató hatással vannak a nép vallásos érzületére és lelki magatartására, Isten bizalmára és tekintélytiszteletére, ha a vallásos háziszokásokat, az ünnepek megünneplését s általában az élet egyetemes szentségének fokozódó vagy gyengülő kifejezési formát vizsgálom s mindezen meglátásaimból pontos adatsorozatokot állítok egymás mellé.”

Mindezek alapján világos, hogy a val-

lási képrajz célja: a nép lelki életének kutatása, jelentősége pedig az, hogy művelője a legnagyobb tanítómestertől, az élettől, kitűnő eszközöket nyer hivatásának kifogástalan betöltéséhez, a nép lelki életének eredményes gondozásához.

S most itt az „Új Élet” hasábjain is hangsúlyozzuk, hogy nagyon kívánatos volna, hogy az erre legilletékesebb főiskolai ifjúság; a teológusok köréből komoly mozgalom indulna ezen elhanyagolt néprajzi gyűjtőterület felőlelésére és gyűjtőmódszerének kidolgozására, amelyre lényeges útbaigazítást ad Weigert József bajor plébánosnak a freiburgi Herder-cégnél megjelent könyve: a „Religiöse Volkstunde.” (V. J.)

Csikágóban a diákok sztrájkolnak a tanárok fizetéseért. Több mint 13 ezer egyetemi hallgató sztrájkolt Csikágóban, mert tanáraiknak több mint 62 millió dollár hátralékos fizetéssel tartozik az állam.

Egyetemista Settlement munka Budapesten. A budapesti egyetemi Mária Kongregáció megindította Settlement-mozgalom rövid fennállása ellenére szép eredményekkel dicsekedhetik. Amely szomorúsággal állapíthatjuk meg a magyar egyetemi és főiskolai hallgatóság világnézeti és szociális problémák iránt tanúsított tunya közömbösségét, (1. erre vonatkozólag Marczell Mihály dr.-nak márciusi számunkban megjelent nyilatkozatát,) époly örömmel könyvelhetjük el a munkanélküliek és nyomorgók lelki éhségét, világnézeti kérdések iránti érdeklődését.

Az egyetemi Settlement-mozgalom tragikuma, hogy 15–20 igazán aktív katonáján kívül érdeklődés nélküli, holt tömegek veszik körül. Katolikus diáktáborok, hatalmas taglétszámmal rendelkező bajtársi egyesületek távolról sem mutatnak fel oly eredményeket, amilyeneknek az egyetemi Settlement kevés munkása örvendezhetik. Távolról sem mutatnak oly készséget, fanatikus hitet, amelyet a nap-nap után felbukkanó, rendőri ügyosztályra utalt diákkommunista öszezasküvők „világmegváltó” tervelk valóra váltásáért tanusítanak.

Az egyetemi Settlement néhány buzgó hive százak és ezrek helyett dolgozik, szociográfiát nyújt a meginduló karitászmozgalomnak, fi-gyelmét a Bihari utli nyomorgók felé irányítja, 120 baraklakást építet fel számukra, nincstelen szegénytelepetért lótfut, kilincsel, ezreket klosttat és klostt, őstől kezdődőleg három telepen: Kiserdön, Mária Valéria és Augusztia telepen végez apostoli munkát: mindezért kap jobbról-balról elismerést, de új munkás, új harcba szálló nem akad.*

Nemrégőta építette fel a Kiserdő közepén álló kápolnát a mozgalom, amely egyuttal előadó teremül is szolgál. Belső homlokzatán betűk jelzik, hogy 1932 június 5 én a telep felajánlotta magát Jézus Szívének. Színpad áll a végében. Elhuzható függöny mögüli buvik elő az oltár. Itt tartották ősz folyamán sorozatos előadásait a settlementesek Isten tíz parancsolatáról. Közben ismeretterjesztő előadások is folytak: orvosi, történeli, népérdekü tárgykörből. Zeneszámok és szavalelatok tarkították a műsort.

Karácsonytól fogva a hét szent-ségről szóltak az előadók. E mellett világegyetemről, csillagjólásról, az ősemler életéről, történelemleről is esett szó. Hegedűszámok és szavalelatok fűszerezték a komoly tárgyakat.

Munkájuk koronája: a szociális hét megrendezése volt. (Márc. 5–12) Krisztus és a proletárság címen egy héten át naponkint folytak az előadások. A hetet röpiratok harangozták be:

M u n k á s t e s t v é r !

A gazdasági világváltásnak, a korlátot nem ismerő liberális kapti-

* Hogy Settlement munkája mennyire nem kicsinyelhető le, ezt érzik szociáldemokrata oldalról is. Legeklátásabb bizonyították erre a Népszava márc. 19. száma, amely féloklalt szentel a kiserdői munka roszindulatu és gunyos támadésának.

talizmusnak te is áldozata lettél! A munkanélküliség, a nincstelenség gyűrűje fojtogat. Körülötted proletáryomor. Előtted bizonytalan jövő.

És te tehetetlenül, tanácstalanul nézel magad elé . . . Talán már reménytelen lemondással . . . Keserű kétségbeeséssel . . . Mindenben, mindenkiiben csalódva . . . reménytelenül . . .

Pedig úgy érzed, hogy te is ember vagy. Épp olyan, mint más. Hogy a te proletár életednek is kell, hogy legyen értelme . . . Hogy neked, proletárnak is legyen Megváltód . . .

Igen, te nincstelen, magadragagyott, mindenben csalódott, a kétségbeesés szélén álló munkástelevér, neked is van *Megváltód* . . .

Aki nemcsak tanította az igazságot, aki nemcsak megmutatta a kivezető utat, aki nemcsak feltárta az igazi életet, hanem aki bekiáltotta a világba: Én vagyok az Ut, az Igazság és az Élet.

Aki ma egészen különös hangszullyal kiáltja a proletárság felé: Jöjjetek Hozzám mindnyájan, kik fáradtok és terhelve vagytok és én megenyhítlek titeket.

Meg akarod ismerni ezt az Igazságot, ezt az Utat és ezt az Életet?

Jöjj el s hallgasd meg egy héten keresztül minden este azokat az előadásokat, melyeket az Egyetemi Settlement rendez

Krisztus és a proletárság

cimen.

Naponkint átlag 200 ember hallgatta az előadásokat. Ifjumunkások, nők, munkanélküli férfiak. Hatása ha nem is feltűnő és azonnal jelentkező, de aki járt az előadások alatt a hallgatóság sorai között és észrevette, hány sötét alak áll meg a kápolna ablakában, hány lélek barátkozik meg a krisztusi gondolat, aki hallotta a közbevetett megjegyzéseket és a szónoklatok utó-

hangjait, az érzi, tudja: ez a munka nem hiábavaló.

(Régebben a kápolnát is csak „melegedő”-nek nevezték, ma még az ugynevezett „kommunisták” is kápolnának mondják.)

Az előadások témái: Krisztus és a munkásság nyomora; Krisztus tana ópium?, Krisztus és a kapitalizmus, Krisztus és a kommunizmus, Krisztus egyházának szociális kiáltványa, Krisztus egyháza és a proletárság a történelemben. A bezáró előadást P. Tornyos Gyula S. J. az egy. kongregáció prézese, a telep lelkipásztora tartotta: Krisztus a proletárság megváltója címen.

Nem érdektelen megjegyeznünk: hogy a kapitalizmus eltérése előadásánál egyenesen lelkisedéssel fogadták az előadó szavait. Az ifjumunkások vezetője meleg egyetértését fejezte ki az előadónak s nagy kérdőjelként, refrainszerűen csak azt kérdezte: hogyan alakítsuk át a mai világberendezést a szolidarizmus jegyében?

P. Tornyos, lelkipásztoruk, örvendetesen számol be a hitélet erősödéséről, a néha szinte csodálatosan szép lelki életéről, a vasárnapi Mise hallgatók gyarapodásáról. Megtörténhetett volna-e mindez, ha nem működnek a Settlement ment áldozatos lelkü mukásai?

Egy Iparos-kongreganista vezetése alatt ifjumunkás társaság is működik a telepen.

A Mária Valéria telepen P. Tornyos Gyula S. J. nemrég indította meg a Settlement-munkát bevezető előadásával. Március 27-én április 2-ig itt is megtartották a szociális hetet, részben új előadókkal.

Ifjumunkás-klub tartja hetenkint összejövetelét az egyik kongreganista vezetése alatt. Viták, előadások, vetített képes előadások szerepelnek a programon. Most vezetik be a boxolást.

A szociális hetet most vizsgálják az Augusztus telepre is.

Husvét után nagyszabású *szociális ankét* rendez a Settlement főtiskolások és közönség számára. A három napig tartó megbeszélés tárgyalja az Egyház szociális társadalmi követelménye és az egyetemisták mai kötelességeit lesznek.

P. Csakó József

Szociális – Gazdasági – Kulturális kérdések

A munka ünnepeit kellett volna május elsején ünnepelnünk. Valahogy úgy érezzük, hogy valami durva grimassz lopakodik arcunkra, midőn ezt megemlítjük. E sorok írója néhány héttel ezelőtt beutazta Szlovenszkót. Minden statisztikát megszegyenítő volt az, amit látott: leállított gyárak, munkanélküliek tömege, éhes gyermekarcok, tétlenségben eldurvult munkabíró férfiak, kétségbeesett anyák; ez volt az a kép, mely a munka ünnepeit várta. Micsoda belső ellentét! A munka ünnepeit ül a munkanélküliség korában. Valamikor, nem is olyan régen, még magabiztos tömegek jogot követeltek ezen a napon a munkának. Ma megtépett, kétségbeesett, éhezni alakok vonulnak fel s a jelszó már nem jogot a munkának, ha jogot a munkára. Szomorúan változott idők. A mindenható kapitalista ma már nem ül kényelmes bőrfoteuillében, hanem idegesen kapaszkodik tőkéje szalmaszálába, racionalizál, munkásokat bocsát el, hogy mentse, ami menthető. Valami belső erő lök szét mindent. Egy düledező rendszer temeti maga alá a társadalmat s a romok alól egyre élesebben hallatszik ki a segílyt kérők kiáltása: Munkát! Kenyeret! Rendszer-változást, a romok eltakarítását s új építést kíván ma társadalmunk minden idegszála. S akiknek az emberiség sorsának javítása lelkiismereti kötelesség, nem csupán politikai ugródeszka, odaáll az építőmunka frontjára. A mi feladatunk lerombolása a bűneibe belepusztuló kapitalizmusnak és egy új igazságos társadalom felépítése azokon az alappilléreken, melyeket XI. Pius a Quadagesimo annoban megjelölt. Aki ezt nem látja be, aki még mindig szeretné az Egyházat a kapitalizmus rozszant szekerehez kötni, aki az igazságért kiálló tömegeknek kényelmes és bőven jövedelmező staltumokból az álszeretet frázisait puffogatja az — mondjuk meg nyíltan — ellensége az Egyháznak. Mert az Egyház

nem kétségbeesett arcokat kíván, hanem optimizmust, életakarást, örömet. A kapitalizmus pedig csak ilyen szomorú ünnepeket tud már kitermelni, mint amilyen a május elseje volt anno 1933. (R.)

Tárgyilagosság a katolicizmus-szal szemben. Megszoktuk, hogy Voltaire óta minden lehető és lehetetlen módon támadják az Egyházat. Incifincki újságíró, ha nagyot akar mondani, mocskolni kezdi a katolicizmust; nagyszájú diákvezér, ha azt akarja bebizonyítani, hogy ő haladó és modern, csak a katolikusok ellen üvölt, — s teszük szent nittel, tudományos objektivitással, kellő tájékozottsággal. Egy idő óta a katolikusok — sajtó vagy más illetékes tényezők — elegáns gesztussal szokták elintéznit az ilyen támadásokat. Pedig a lehető leghelytelenebb eljárás ez. Olyan, mint mikor valaki büszkén elnéz a neki-rohanó kuttyák fölött. Lehet, hogy akik támadnak jelentéktelen személyek, de nem szabad elfelejteni, hogy soha nem dőltek be annyian frázisoknak s ostoba hazugságoknak, mint éppen korunkban. A sajtó széles tömegeknek szórja mondanivalóját — akár igazságot akár butaságot — s azt hiszem nem kell bizonyítani, hogy a nagy tömegekben több a hiszékeny, aki kritikát nélkül szedi be, amit elébe tálnak. Ezek miatt a hiszékenyek miatt nem szabad megvető fejemozdulattal elnézni a felelőtlen és gyűlölködő agyarkodók felett. Az utóbbi időben olyan helyről és úgy támadták a katolicizmust ahonnan és ahogyan nem vártuk. Ha kommunista napilapok — vagy akár más „kulturórganumok” támadnak nem tűnik fel, mert marxistáktól nem vár senki objektivitást, de annál inkább megköveteljük az objektivitást olyan helyről mely a jövőendő intelligencia egységesítője akar lenni. Tudjuk, hogy nehéz homlokegyenest ellenkező világnézetek között kapcsolatot teremteni és állást foglalni, anélkül, hogy akár az egyik, akár a másik világnézetű fél szembe kerüljön vele, de meg kell tartani azt a határvonalat, ahol a kritika végződik s a fráziskoholó agitátortámadás és az üres zsarnokság kezdődik.

Ifjú volta senkit sem ment fel az alól a kötelesség alól, hogy a dolgokat meg kell nézni, ahogyan azok vannak. Még abban az esetben sem, ha marxista az illető, bár az imént szögeztük le, hogy marxistától nem igen lehet objektivitást várni. Ez a megállapítás nem elv, hanem egy igen szomorú tény konstataciója. Kellene, hogy objektív legyen, még a katolicizmussal szemben is — bármennyire is ellensége ez a „haladásnak”,

bármennyire is a „kapitalizmus jármában tartja a tömegeket” stb. stb. stb. Szinte csodálatos a tárgyilagosság ilyen foku hiánya. Egy eszmére, egy intézményre ennyi rosszat ráfogni csak az tud, aki gyűlöli. A gyűlöletnek pedig érzelmi okai vannak, az érzelmi okok viszont érdekből, vagy érdekelletétekből származnak. Mellékes, hogy milyenek ezek az érdekek, de mindig elárulják magukat, szereplésüket, bármennyire felszemüvegezik őket tudományossággal s bármennyire becsomagolják a tárgyilagosság ezüstpapírjába.

Hogy ott végezzük a reflexiót, ahol kezdtük, ennek is mi katolikusok vagyunk az oka. Prágának a melléknevében szereplő száz tornya közül kilencvenkilenc katolikus templomtorony. És mégis mindenből sok van Prágában, csak katolicizmusból kevés. Csehszlovákia lakosságának 80 százaléka katolikus, de ugyancsak keveset talál a sajtóban, törvényhozásban, társadalmi és gazdasági életben. Szabadon csepepli minden falu-vegi tudós és kávéházi titán. A katolikus tömegek szunnyadnak mélyen és csendesesen.

Pedig ideje volna ébredni...
Sinkó Ferenc.

Az amerikai szenátus elfogadta a 30 órás munkahét bevezetéséről szóló törvényjavaslatot. Washingtoni jelentés szerint az amerikai szenátus elfogadta a 30 órás munkahét bevezetéséről szóló törvényjavaslatot. A 30 órai munkaidő nem vonatkozik újság- és élelmiszerüzemekre és még néhány a törvényjavaslatban felsorolt munkaágra. A törvény azonkívül tényleg megtiltja azoknak az úrúknak a szállítását, amelyek a törvény megsértésével heti 30 órán túl dolgoztató üzemekben készültek.
(Kat. Munkáslap.)

Kommentár nélkül.

Londonban. 100.000 Viktória korabeli rézkarcot semmisítettek meg, hogy a piacon az árakat tartani tudják.

Ausztráliában. 800.000 bárányt öltek meg és ástak el, mert a mai árak mellett a birkák megnyírása nem érte volna meg a fáradságot.

A brazíliai kormány elhatározta, hogy 1933. júliusig a mai kávéállomány felét (kb. 15–16 millió zsák kávé másfélmilliárd franc értékben) a tengerbe veteti.

Hogyan oszlik meg Európa lakossága vallások szerint? Európának a legújabb statisztikai kimutatás szerint 494 millió lakosa van. Ebből katolikus 212 millió

420.000, vagyis 43 százalék, görögkeleti 138 millió 6320.000, vagyis 28%, protestáns 118 millió 560.000, vagyis 24 százalék, mohamedán 9 millió 880.000, vagyis 2 százalék, zsidó 9 millió 800.000, vagyis 2 százalék és felekezetenélküli 4 millió 940.000, vagyis 1 százalék. Azok az államok, melyeknek lakossága túlnyomólag katolikus (zárjelben a százalék): Portugália (99,8), Spanyolország (99,8), Olaszország (99,6), Belgium (98,7), Luxemburg (97,7), Franciaország (97,5), Írország (92,6), Ausztria (91,1), Litvánia (80,8), Csehszlovákia (77,5), Lengyelország (74,9), Magyarország (66,8), Jugoszlávia (43,8). Tülnyomólag görögkeleti a lakosság a következő államokban: Görögország (96,2) Oroszország (megközelítő számítás szerint 90%), Bulgária (83), Románia (71,1). A következő államok túlnyomólag protestáns lakosságúak: Svédország (99,8), Norvégia (99,1), Dánia (99,1), Finnország (96,9), Észtország (80,3), Németország (64,26), Svájc (56,8), Lettország (55,7), Hollandia (54,2). Anglia kb. 60%. Tülnyomólag mohamedán lakosságú Albánia (67,3%). Ami a zsidóságot illeti, a legnagyobb arányszámot (9,7%) Lengyelországban éri el. (Népujság)

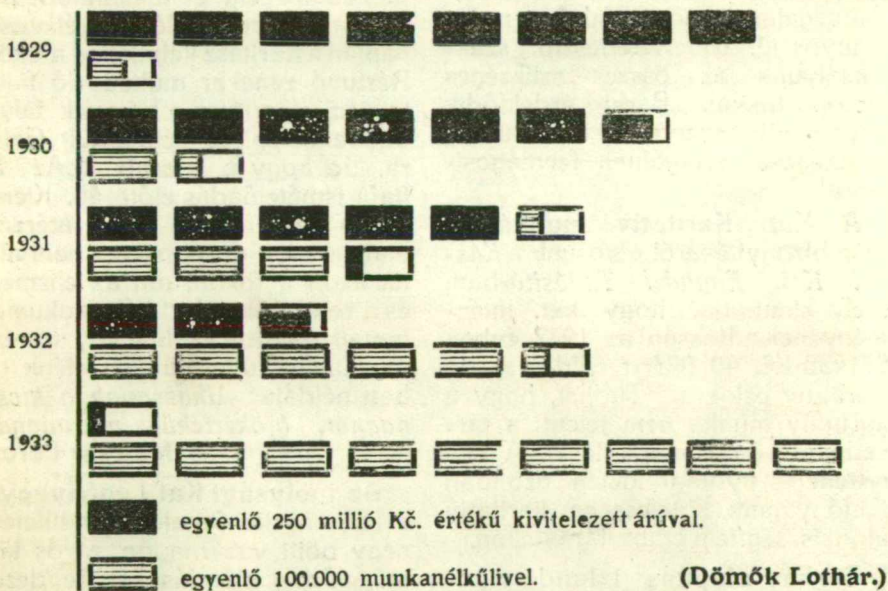
Export és munkanélküliség. A háború utáni idők a tehetetlenség és benuulás bélyegét ütötték Európa kereskedelmére. A régi Európa országal évszázadokon keresztül fokozatosan építették ki iparukat, kereskedelmüket úgy, ahogy azt földrajzi fekvésük a legkedvezőbben megengedte és így keletkezett a háború előtti Európa országaiban egy kiegyensúlyozott külkereskedelem. Ezt a kereskedelmi egyensúlyt megbillentette Európa új átalakulása. Régi hatalmak oltúntek, helyükbe új államok léptek, melyek örökölték ugyan gazdasági és ipari rendeltetésüket, azt azonban értékesíteni az új politikai határok miatt nem tudták. Ezek az államok politikailag ugyan függetlenek egymástól, ipari mezőgazdasági tulkoncentrálsuknál fogva azonban még mindig egymásra vannak utalva. — Csehszlovákia is ebben a helyzetben van. Mint a volt Osztrák-

Magyar Monarchia egy része, kedvező geológiai és földrajzi fekvésénél fogva iparoszággá épült ki. Ez különösen áll Cseh- és Morvaországra. Ennek a két országnak, de főleg az elsőnek, ipara túl van méretezve, jóval felül fedezi az egész köztársaság fogyasztóinak szükségletét; termelésének 40 százalékával kivitelre szorúl. A konjunktúra után még 1929 januárjában a kivitel 1504 millió KČ. értékű árú volt, 1930 januárjában 1483 millió, 1931 jan.-ban nem egészen 1000 millió és 1932 jan.-ban 576 millió. Az ez évi januári külkereskedelmi mérleg már nagyon kedvezőtlen. A kivitel csak 386 mil. KČ. értékű árú volt, a bevétel pedig 381 mil. A mérleg ugyan még aktív, de jelentéktelenül. Az idei kivitel a konjunktúra éveiben elért exportnak majdnem negyed értékére csökkent.

Ennek az állapotnak oka egyrészt az általános gazdasági krízis, mely a nemzetközi kereskedelmet csaknem megbénítja, másrészt az ország egészségtelen kereskedelmi politikája, mely a krízis hatását nálunk még növeli. A külkereskedelem irányítói agrárok és egy bizo-

nyos tőkeérdekeltség. Ezeknek a tényezőknek nem áll érdekükben az export, sőt érdekük a vámhatárok megszilárdítása, hogy ipari termékeiknek, gazdasági cikkeiknek, az élelmiszereknek árát jó magasan tarthassák. Ez a vámhatár leginkább a mezőgazdasági államok ellen irányúl. Ezek elől vámokkal elzárkózva, elveszti az ország fölös ipartermékei számára a piacot. A kapitalista nagy ipar önző érdeke: termékeit itt védeni a külföldi versenytől, a belföldön mesterségesen felvert árúk szárával a belpiacot uralni és a fölösleget olcsó áron a világpiacra dobni. A külföld magától értetődően vagy elzárkózik teljesen, vagy csak igen megválogatott speciális termékeket fogad be. Az ipar így piac hiányában kénytelen termelését csökkenteni, munkásokat elbocsátani, vagy mint itt Szlovenszkon, üzemait teljesen leállítani és ezáltal kenyértelessé tesz rengeteg munkást.

Az előbbieken alapján jutunk aztán ahhoz, hogy a munkanélküliség fordított arányban áll a kivittel, melyet szemléltetően a mellékelt grafikon mutat be.

Uj katolikus kultúregylet. Örömmel tessük közzé az alábbi sorokat, annál is inkább, mivel az új egyesület az Uj Elet fiatalok lendületével indult a munkának: **Ligetalun** megalakult a „Felebarát” Magyar Katolikus Kultúr Egyesület, mely egyesület a „ma” problé-

mával akar foglalkozni katolikus és magyar nézőpontból. Keresi az összes lehetőségeket, amelyekkel a katolicizmus ügye előbbre vihető. Célja a társadalomban, a katolikus eszmének az őt megillető helyet biztosítani. Tevékenyen akar befolylni a mindennapi élet irányítá-

sára, azért a munka megosztás elve alapján az egyes szakosztályokat úgy állította fel, hogy azok működési köre a mai élet egész területére terjedjen ki s mégis centralizálva legyen az egyesület működése. Az erők szétforgácsolása könnyelműség, mégis azt látjuk, hogy lépten-nyomon gründolnak egyesületeket, de még valóságos színezettel is, ahelyett, hogy az összes rendelkezésre álló erőket koncentrálnák. Fogjunk össze, amíg nem késő s igyekezzünk minden egyesülést egy közös alapra hozni úgy, hogy az igazi célját, — a katolicizmus diadalát — minél előbb elérhesse. Minket a most említett cél birt arra, hogy az egyesületet megalapítsuk s ezen célnak megfelelőleg építettük ki az egyesület szerveit. Van szociális, missziós, hitbuzgalmi, sport, ifjúsági, tudományos ill. ismeretterjesztő szakosztályunk az összes szükséges alcsoportokkal. Bárki érdeklődik egyesületünk szervezete iránt, annak készségesen szolgálunk felvilágosítással.

A Kat. Karitativ munkának szép bizonyítékáról olvassunk a *Kassai Kat. Egyházi Tudósító*-ban, mely kimutatja, hogy kat. intézményének Kassán az 1932 évben 571438 Kč. 40 fillér-t áldoztak a Karitativ célokra. Tudjuk, hogy a karitativ munka nem jelenti a társadalmi kérdés megoldását. A mai rettenetes nyomor idején azonban mindnyájunk kötelessége karitativ úton is segíteni embertársainkon.

Kórház alapítás Izland szigetén. Mialatt egyes „civilizált” nemzetek elkergetik a szerzeteseket és üldözik őket, mások, melyek talán nem állanak a tudományok terén olyan előrehaladott fokon, befogadják őket és elismerik jótékony működésüket. Stikkisholmurbán, Izland egyik 600 lakost számláló falujában katolikus kórházat és

missziós állomást építettek, amelynek vezetését a ferences Márta-misszióárnyúsnővérekre bízta. A kerületi hatóságok és a nép területet, illetve segítséget ajánlottak ehhez az alkotáshoz, azonfelül biztosították a szerzeteseknek az adómentességet, valamint a villanyvilágítás díjmentes használatát. (Ferences Közlöny.)

Passió-játék Ipolygalsán. Szerényen húzódik meg a fák lombkoronái közül kikandikáló apróablakos házikóival e falu, az Ipoly könyökhajlásánál, ott ahol a 14-es éveknek szomorú emlékei maradtak hátra az unokákra: „Soha többé háborút! Szorgalmas, becsületes és mélyen vallásos lakói, megragadták azt a kultúrértéket, ami a színpadban gyökerezik. A jelen jubileumi-szent év alkalmából passió-játékot adtak elő Husvét-vasárnapján a Karitasz kebelében működő Rézfuvó zenekar műkedvelő fiataljai. Az előadásra a környék falvaiból rengeteg személtő tödult Galsárra, úgyhogy a darab („Az ács fia”) ismételőadás előtt áll. Kiemelendő a szereplők mély átérzése, ami nélkül a darab sikere nem állna azon a fokon, ami az elismerés és a rendezők iránti hála dokumentumait váltotta ki. Ime egy szerény, de magas kulturájú falu élénk dobott példája: *Alkossanak a kicsik, nagyot, örökértékűt maradandót.* Magyar Ferenc.

Az ipolysági Kat. Legényegylet a kat. akció fiatalos lendületével négy böjti vasárnapon nívós közművelődési előadásokat rendezett. A kat. akció megszervezését és a kat. öntudat kiépítését szolgáló előadások korunk égető szociális problémáival foglalkoztak s egyben kat. világnézeti feleletet adtak. Az intelligencia, iparos körök és munkásság nagy érdeklődése közepette folytak le ezek a beléptdíj nélküli esték, melyek a kereszténység társadalmi

feladatait és magatartását tudatosították ebben a kritikus időben. A legnagyobb tisztelet és elismerés illeti *Dr. Horváth István* gimn. tanárt: az egyesület agilis elnökét, valamint *Halász Gyula* káplánt, kiknek közreműködésével sikerült a szervezési és anyagi nehézségek leküzdése után ezekkel a közhangulatot erősen befolyásoló kultúrtejesítményekkel rámutatni a kereszténység nagy társadalom-alapító erejére, melytől egyedül lehet a modern bajok orvoslását várni. *Prochászka Imre* hittanár rámutatott a kereszténység pogányságot megtörő szociális formájára az ókorban. *Dr. Horváth István* gimn. tanár: sorozatos előadásaiban a történelemtudós és a szociológus nagy felkészültségével ismertette a szocializmus fejlődését, különféle irányait és tanait, gyakorlati kudarcait. *Redl Antal* lekeri káplán az Egyház állásfoglalását ismertette a marxi szocializmussal szemben (*Rerum Novarum* és előzményei.) *Nagy Sándor* gimn. tanár Szocializmus és kereszténység c. tartott mélyenszántó felolvasást. *Halász Gyula* káplán Szt. József és a munka c. valamint a világkrízisből kivezető útról beszélt lelkes verével. *Diósi Kornél* próhászkás az újraébredő Kat. öntudat renezánszát regisztráló Hit és tudás valamint Bolsevista veszedelm c. tartott felolvasást. *Fischer János* telekkönyvi igazgató Mit olvassunk c. tartott előadást. A komoly ideológiai részt vidámabb számok tették változatossá. Novelákat olvastak fel: *Halász Gyula*, *Fischer János*, *Mészáros Gizl*. Szavaltatok is hangzottak el; *Koncz Pál*, *Nozdroviczky J.* és *Komáromi L.* Mécs-verseket szavaltak. Azonkívül vidám és klaszikus zeneszámokkal szórakoztattak: *Marczi Heidy* zenetanárnő, *Jablánczy L.* *Papp Erzsí*, *Balogh J.*, *Apfelbek*, *Fischer Piri*, *Sárfi Béla*, *Hladik K.*, *Ambrózi*

S. tanító zongorakisérete mellett énekelt.

A közművelődési előadásokon kívül három gyümölcsészeti kurzust is tartott a legényegylet. Theoretikus előadók: *Dr. Horváth István*, *Pálffy Péter* nyug. tanfelügyelő és *Halász Gyula*, gyakorlati tudnivalókat *Pál Ferenc* kertész ismertetett.

Ugyancsak a kat. Legényegylet keretén belül a nagyheti időszakban ötnapos lelkigyakorlat vezetésére vállalkozott az egylet háznagya: *Halász Gyula* káplán.

Diósi Kornél.

Könyvek — irások.

MÓRA FERENC emlékkönyv. — Móra Ferenc tiszteletű az író 30 éves irodalmi jubileumára kis 64 oldalas emlékkönyvet adtak ki, melyben néhány alkalmi cikken kívül Móra elbeszélései kaptak helyet. — Ez a pár elbeszélés korántsem alkalmas, hogy teljes képet adjon a szegedi íróról. Csupán közvetlen írásmodorát és meleg szívének lüktetését érezzük ki ezekből az írásokból — A szerkesztőbizottság ügyes munkát végzett, mikor Mórának ezeket a remekbekészült elbeszéléseit válogatta össze. *K. I.*

Dr. WICK BÉLA: Kassa régi síremlékei. — XIV—XVIII. század. — (Ára 40.—Ké.) *Wick Béla:* dr. Kassa műemlékeinek egyik legszorgalmasabb és leghivatottabb kutatója. Nem egy tanulmányával sikerült a történelem részére megőriznie olyan emlékeket, melyeket az összefoglaló történelemíró forrásául használhat fel. Ezek a történelmi emlékek az idők folyamán elvesznének, ha nem akadna szorgalmas és hozzáértő tudós, aki megőrizze az utókor számára. — Legújabb könyvében, melyben Kassa XIV.—XVIII. századbeli síremlékeit tárgyalja hatalmas forrásanyagot adott ezen kor kulturtörténészének. Ezek az adatok épp korunkban bírnak nagy jelentőséggel, midőn egy-egy vidék népiségének története sok hibás és elferdített állítást dönt meg. — *Wick dr.*-nak szorgalmas kutatómunkájáért csak hálás lehet a történelemtudomány. *R. E.*

MITROVICS GYULA: A neveléstudomány alapvonala. (Csáthy F. R. F. Debrecen, Budapest: 1933.) Mai időben, amikor a gépkultúra, gazdasági

nyomoruság és a vak érdekellentétek a humanus gondolkodást szinte megsemmisítéssel fenyegetik, örvendetes és szükséges cselekedet volt a debreceni egyetem pedagógia-tanárától, hogy kidolgozta ezt a pedagógia rendszert, amelynek középpontjában a tiszta humanitás eszméje áll. Mi ez a humanitás? Az egyént magába foglaló közösséggel való szolidaritás és az ember szellemének kibontakozása egész a transzcendens magasságokig. Alapelvének érvényesítését a legutóbbi irodalom felhasználásával, találó példákkal viszi keresztül a szerző. Modern könyv ez, mert a humanitás régi ideálját ma is aktuális eszmévé tudja tenni. Emberiesebb, jobb ifúságon át jobb jövő felé mutat ez a könyv. Érdemes arra, hogy az útmutatását sokan meghallgassák.

N. U.

Sbornik Mezinárodních Tomistických Konferenci v Praze, 1932. — Az Új Éle ben részletesen megemlékezünk arról a nemzetközi katolikus bölcsészeti kongresszusról, mely tavaly szeptemberben Prágában volt s melynek tárgyát Szent Tamás filozófiájának korszerű analizálása alkotta. — Az olmtüzi dominikánusok, kik a kongresszust rendezték s kiknek a cseh katolikus újjászületés előkészítésében nagy szerepük van, a kongresszuson tartott előadásokat könyv alakjában is kiadták. A sok értékes tanulmány közül ki kell emelnünk PRZYWARA-nak a tudós jezsuitának német előadását (Szt. Tamás és korunk szellemi élete) és Jolivet lyoni egyetemi tanárnak Bergsonnak a toinizmus szempontjából való ismertetését (francia). A 230 nagy oldalas füzet a Prohászka Kör részéről történt hosszabb felszólalást is hozza.

R. E.

Bepillantás a jövőbe. — T. Rafols nővér jóvendőlései. — Sajó-Vidék. — 1 Ké. A Sajó-Vidék, mely már eddig is sok ügyes népiratot adott ki, ezzel a füzetével is jó olvasmányt adott a nép kezébe. A füzetke ismerteti Rafols M. nak a Szt. Annáról nevezett szeretet leányok társulata megalapítójának életét és nemrégén megtalált feljegyzéseit.

SCHOUPE FERENC: A pokol. Sajó-Vidék, Jankovics Sándor fordítása. — Ára 8 Ké. — Második kiadásban jelent már meg a híres jezsuita atya vallásos könyve, melynek feladata rámutatni az élet komolyabbik oldalára, a mai rohanó korban is rámutatni az élet igazi értelmére. — Akik szeretik a vallási irodalomnak ezt az ágát, azok örömmel fogják üdvözölni ezt a könyvet.

Éjféli Kiáltás. KOSSANYI JÓZSEF versei. Csak nem régen küldöttük szét Spesz Sándornak, a kiváló tudású főiskolai tanárnak *Okkultizmus és csoda* c. könyvét s már is új könyvvel kopogtatunk olvasóink és barátaink ajtaján; munkát jelentünk megint, értéket teszünk az irodalom szlovenszki barátainak az asztalára, Kossányi József verseit. (Új Élet könyvei 2. sz.)

Ez a fiatal költő, — kinek első verseskönyve 1929-ben jelent meg s akit Mécs László üdvözölt elsőnek, — a falu gyermeke, tanult, egy időre kiszakadt a falu légköréből, hogy ismét visszatérjen oda, munkára, tette felkészülten.

Kossányi József nem parasztköltő, de szíve lelke a falué. Összenőtt a faluval és a falu nyomora, bánata, öröme szólal meg verseiben. Ma divat megint visszatérni a néphez. De ezek a visszatérők vagy a hazug romantika túlidealizált idilljeit termelik ki, vagy behullanak a (párt-) programköltészet iszapjába. Kossányi faluszeretete más, nem szentimentális rajongás és nem vad gyűlölet. Merészen vágja ezeknek szemébe: *»Ti nem tudjátok mi a falu... Én itt születtem, én itt élek benne... Ismerem a lelkét (Ő szülte enyémét)...«* Kossányi faluszeretete reális, látja a falu nagy hibáit, bűneit, látja mivé lett mások hibájából és látja a lappangó nagy értékeket is. És ezek a felismerések őszinte szeretettel párosulva forradalmivá teszik hangját: *»Avas itt minden, korhadó és bomlott, itt mi megfulladnánk.«* Segítségért kiált s tudja, hogy szava *»Éjféli kiáltás«*, mely az utolsó órában hangzik el azok felé, akik élnek *»a jólét másik boldog pártján«*. De bármily sötét foltok is fedik el a falu elől az életet jelentő napot, Kossányi nem esik passzív pesszimizmusba. Fialat erőket lát ébredni, új fiatal generációt lát feltűnni a kisebbségi magyar horizonton, akik-

nek fiatalos idealizmusát ugyanaz a szeretet hevíti mint az övét. Ezeknek a fiatal szemeknek a csillogása *Induló-vá* tüzesíti az *Éjjeli Kiáltás* kétségbeesett hangját s bátran kiállja eszmetársai felé: *Testvérek Testvérek! Mindenki a helyén, rohamra, előre!* Új kor kapujának, szebb kor kapujának most jön kinyílása, *Testvérek! Testvérek! Rohamra, Előre!* Mert *»Uj földet akarunk vetni Igazsággal, egyenlő mértékkel parasztnak, bányásznak, szegénynek, gazdagnak. Igazságtevőknek küldött minket Isten, sors végzése bennünk, erőnk győzhetetlen. . . .«*

Kossányi József költészetét, mi, kik együtt harcolunk vele a szebb kor kapujának kinyílásáért, szeretettel fogadjuk. Az *Éjjeli kiáltást* meghallottuk s itt állunk a mentő munkára készen. Bár minél több segítő kéz mozdulna meg erre a kiáltásra, hisz *»Ezernyi pataknak, fiatal patak-
nak most van indulása, tengerré
nővése, sohase mulása.«*

Rády Elemér.

TAMÁSI ÁRON: Ábel a rengetegben. A prózai tehetségekben csodálatosan gazdag Erdély üzenete ez a regény. Hamisítatlan székely zamat teszi izessé és értékessé. Kevés írónk van, akinek tehetsége ennyire telítődött volna a föld szagával, akinek írásművészete ennyire tiszta kinyilatkoztatása volna a hegyek közelségében élő székely népnek. Nem külsőségekben, nem a »népiesnek« cifra keresésében, hanem a tudat alatt, a sejtekben ösztönösen élő, meghatározhatatlan egyéniség alapján.

Tamási legnagyobb érdeme, hogy ebben a kis regényében modern művészi színvonalra emelte az apától örökölt lelkiséget. Indulása óta mindig ezen a talajon mozgott és ha néha szabadulni próbált tőle, mindig éreztük, hogy légűres térbe kerül. De a témátmárookra fogni, azon teljesen győzelmeskedni, most tudott igazában.

Egyszerű történet amit a regény nyújt távol a várostól, alakjai fuvarosok, barátok, csendőrök és a környezet a rengeteg, az erdő fái, a kis kunyhó, ahol Ábel a pásztorgyerek tartózkodik. A látszólag igénytelen események mögött azonban meleg, érző szív dobog, amely a szegényeknek a pártját fogja és a jószág balzsamával fordul a kihasználtnak felé. Ábel életereje sokszor vaskos formába öltözködő tréfái és furfangossága alapján véve romlatlan, gyermeki lelket rejtenek, amely ott a Hargitán, a fenyők és a kecske társaságában ismerkedik meg a világ gonoszabbik arcával. A szociális tendencia nem kihegyezett, hanem természetesen fejlődik a történetből, a művészet sikján halad fölösleges kitérések nélkül. Modern regény izig-vérig, amely korunk jegyében született és új csapást vág azon a speciális mesgyén, amire Tamási Áront gyökeresen székely művészete vonja. Alkotó tehetség ő a szó legigazabb értelmében.

Tamás Lajos.

SCHÜTZ ANTAL: A házasság. (Szt. István Társ. á. 3 pengő) Álszociológusok álhumanista és áltudományos megváltó házasságreformjai után, melyek kávéházi asztalok vitáitól napi lapok és folyóiratok hasábjain keresztül egészen a törvényhozás intézményeig igyekeznek a társadalom alappilléreinek, a családnak a megsemmisítését keresztülvinni, szinte relevációszerűen hat Schütz Antal könyve, mely XI. Pius korszakalkotó enciklikájának, a Casti connubii-nak alapelveivel a házassággal és a nemiellettel kapcsolatos legkényesebb kérdésekre is feleletet ad. A keresztény kultúrán felnőtt fehér faj a házasság szentségének aláásásával a lassú halódás veszélyében forog s a katolikus családok szentélyeibe is pogány istenek vertek otthont. A liberális törvényhozástól a szovjet házasság törvényé-

nek a zsákutcájába jutott társalalmat csak a Casti connubii elvei vezethetik vissza a dekadencia útjáról az élethez. Ép ezért Schütz Antal tudományos és élettől teljes könyvét szeretnénk minden házasság előtt álló, minden házasságban élő ember asztalán látni. De szeretnénk minden nevelőnek és minden politikusnak is a kezébe adni.

T. G.

RAJMOND PATENETRE: A pénz tragédiája. Németh Andor fordítása. Midőn a nagyközönség is egyre szélesebb rétegekben érdeklődik közgazdasági kérdések iránt, adta ki a francia kormány munkaugyi államtitkára ezt a könyvet. Patenetre egyúttal egyike a legvagyonosabb francia nagyiparosoknak is s így saját polgári-liberális elgondolását állítja a világgazdasági viszonylatok ismertetésének fókuszába. A pénz tragédiáját is a világgazdasági viszonylatból igyekszik levezetni. Bár sok tételét nem fogadjuk el, mégis le kell szögeznünk, hogy Patenetre könyve érdekes és értékes olvasmány.

MORICZ ZSIGMOND: Rokonok. (Ár a 12 Ké.)

Végre egy rendes írás az Athenaeum Kétpengős Regényei sorozatában a Vicki Baumok Bródy Liliék és Ursula Parottok nivótanságai után!

A háborúutáni magyar kisváros kitűnően meglátott keresztmetszete ez a könyv. Kopjás István, a jelentéktelen szürke kisvárosi hivatalnok Zsarátnok ügyészévé avanszál. Ez óriási haladást jelent életében. A Takarékpénztár igazgatója, aki eddig észre se vette, harsogva köszön neki az utcán, letegezi, felfedezi, hogy rokonok. Belekerül az előkelő társaságba. Rokonai: nagybátyja, nagynénje, testvére, huga mind jelentkeznek, ki személyesen, ki levélben és mindegyik támogatását kéri. A proletarizálódó középosztály rettentetes képe az a bajlódó család, amint az utolsó szalmaszálba: Kopjás Pista karrierjébe kapaszkodik. Mint a család megmentőjére néznek fel rá, aki újra aranyozza majd a megfakult Kopjás-címet.

Itt kezdődik a tragédia. Kopjás István jó ember, idealista — a Nyilas Misi fajtájából — testvérei szenvedése neki is fáj. Segíteni akar rajtuk. A jó emberek naivitásával nem veszi észre, hogy titkos erők működnek a háta mögött, hogy ő csak játékszere egy hatalmas, a várost markában tartó klikknek és beleszalad a kelepchébe: reform eszméket hangoztat, erélyes kézzel bele akar nyúlni a városi ügyek posványába. De ez nehezen megy, mert amint kikezdi valamit, minden szál a hatalmas klikkjéhez vezet, melynek főhangadó felettese: a polgármester és rokona: a takarékpénztári igazgató. De az egyes emberek etől sem szoktak visszariadni és rendet akar teremteni a város legnagyobb panamája ügyében. Erre az egész városháza felzúdul, mert majdnem mindenki ludas a dologban. A polgármester aki előbb még csupa nyájasság, mosoly és „pajtikám”

volt, egy negyedóra alatt tökéletesen megsemmisíti Kopjást. Ezt a kudarcot annyira szívére veszi, hogy revolvergolyóval tesz pontot életé végére.

A könyv legnagyobb erőssége a jellemzés. Szinte az epozsok világképe vetítődik elénk: a háború utáni magyar kisváros vigasztalan perspektívái: a panamák, az önzés, a viszonyokon felüli látszatélet, rövidlátás, hypokrizis, rosszakarat, intrika, ravaszság; egy szóval: a proletarizálódás felé rohanó magyar kisváros a nyakán ülő hatalmasok mesterien meglátott klikkjével, akik mint valami titkos maffia összetartanak; kegyetlenül elpusztítják, aki ellenük szegül és minden úlnak kerékkötői. A város csak egyéni céljaik fejőstehene. A lakosság gyűlöli őket, de nem tud tőlük szabadulni, mert az erkölcs, vallás, haza pajzsa mögül hangoztatott „konstruktív” szövegekkel, nyájassággal, állás és egyéb kedvezmények ígértetésével biztosan ülnek a hatalom szekerén.

Móricz Zsigmond regényeiben közvetlen tendencia nincs. Itt is igyekszik megőrizni hűvös objektivitását. Közvetett tendencia azonban maga a könyv teljes egészében. Egy szomorú vigasztalan világ rajzolódik elénk realitásának teljes borzalmasságában. És ez az ő javító tendenciája. A realitás meztelensége erős érzelmet vált ki belőlünk ez pedig az akaratra hat, mely az érzelmet tetté érleli: javítással, segítséssel. És ez a *negatív tendencia*, mely az ember *pszichológijára* építve érzelmeket kereszttűlre készít az akaratot Móricz Zsigmond nagy erőssége. Hogy minél intenzívebben hasson az akaratra — tárja fel oly kegyetlen őszinteséggel ennek a régi kórhadat, hypokrita világáradnak minden fonákságát. Ez az, igazság feltárása — ha még oly kegyetlen is — nem destruktív.

Jellemző a regényre és az egész kora a revorvergolyó deus ex machinája. Ezt a XIX. század materializmusa plántálta bele a köztudatba: a halállal lezáródik minden, azon túl gondolni „nem illik”. Ez ma divat, „a másvilág engem nem érdekel” jelszavú páni félelem a metafizikaitól. Eszeveszett menekülés. De a XX. század igazság-éhes embere észrevette, hogy a metafizikait számításnak kívüli hagyni nem lehet, semmiesetre sem erény, sőt rövidlátás, gyávaóság. Móricz Zsigmond sem mer bátran szembenézni a metafizikáival. Ez a materializmus-fertőzte felfogás reveszlődik egész írói munkásságában. Néha ő is elveszti ezt a fölüeny impersonalitását és a sorok mögül kicsillan a metafizika fénye. Mint például a Légy jó mindhalálig néhány mélyégségen emberi jelenetében, bár itt is csak negative (talán akaratlannul) mikor Nyilas Misi nagyszerű jelleme egy erkölcsi világrendet posztulál.

Inkonzekvenciája a könyvnek, hogy Isten nevének írásával hadilábon áll: Isten nevének írasa világnézetet jelent. Választani lehet: Isten és Isten között. És ezt Móricz Zsigmond elmulasztja, hol Isten, hol megistent fr. Ez érthető Descartes-nál; míg istenről mint bennünk levő eszméről beszél kis ível írja, de amint ebből az eszméből levezeti a személyes Isten (Dieu personnel) létét, attól fogva nagy ír. Móricz Zsigmondnál semmi ehhez hasonló szabályszerűség nem található. Csodálkozunk, hogy a nagy író ilyen kevés, figyelmet szentel ennek a fontos világnézeti kérdésnek. Vagy talán ő is habozik?

Pfalffy László

Film — Színház — Művészet című

rovatunk ielen számunkból anyagtorlódás miatt kimaradt.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

A bontakozó élet.

Marczell Mihály.

Szemelevény az írónak hasonló címen megjelenő nyolc kötetre tervezett nagy pedagógiai tanulmányából. Az alábbi rész a közeljövőben megjelenő 4. kötetből van.

Utánnyomás tilos.

Az emberi élet *felsőbbrendű stigmája az egyéniség*. Ennek lassú kibontakozása — mint láttuk — már a gyermekkorban kezdődik. A gyermekkorban felszívott szellemi és lelki értékek olyanok, mint a nap sugárzó energiái: fényt és melegséget szórnak az egyén felé. És ha ezek nem kerülnek fényt és hőt: értékeket elnyelő közegbe: rossz *milióbe*, akkor lendítő erői lesznek a gyermek és később a serdülő latens értékeinek.

Hangsúlyoznom kell természetesen mindjárt azt is, hogy az egyéniségek eltérései *nem egyszerű következményei* környezetünk különböző voltának, hanem jórészt a kibontott ösztönök, hajlamok, készségek, képességek és kegyelmi indifások eredménye. Például a kezűgyesség vagy zenei tehetség, vonzódás a fízta erkölcs felé, kegyeflenség vagy részvét, lelki eldurvultság vagy túlérzékenység¹⁾ önzés, vagy szinte beteges „jó-cselekvési ösztön“ (*furor bonum faciendi*)²⁾ nem mindig a környezethatás, hanem sokszor a konstitúció eredménye. Sajnos, nincs olyan műszer, mely ezeket a testi vagy lelki alkattól születendő jellemvonásokat már kezdeti jelentkezésükkor differenciálni tudná. De hiszen a természettudósok is csak lassú és sok tapasztalati észlelés, sok tévedés és helytelen következtetés útján leplezik le a *fizika, kémia, biológia* egyes jelenségeit. Ugyancsak hosszas kísérletek s logikai műveletek után tudják csak az új jelenségeket a már meglévő törvények közé beállítani és azokkal azt megmagyarázni. Nem kell csodálkoznunk tehát azon, ha a pszichológus vagy nevelő, mikor a lelki energiák működésével és hatásával foglalkozik, nagy nehézségekkel halad előre. De ha nem is tudjuk a legmélyebben fekvő lelki-

1) Ezek a pszichés eltérések típusokat hoznak létre. Müller-Freienhals szerint az emóciók életnek a következő típusai vannak:

a) *depresszív típus*: szorongás, szomorúság, félelem, ijedtség, levertség jellemzi.
b) *euphorikus típus*: öröm, vidámság, életkedv, büszkeség, öniszténítés. Bipolárisan: mással való vonatkozásban a csodálat jellemzi.
c) *agresszív típus*: a mások megagémmitésére való törekvés, harag, dühösség, bosszúérzés tülik.
d) *szimpatikus típus*: a másokkal való összeköttetést és egyesülést keresi. Családszerető, barátságos és résztvevő,
e) *erotikus típus*: melynél a fajfenntartási ösztön a domináló, nemcsak animális formában, de szellemi erotika formájában is. (Müller-Freienfels R.: Persönlichkeit und Weltanschauung. Leipzig—Berlin, 1923.)

2) Egyik derék diákomat élesen jellemezte ez a törekvés. Mindenét: tehetségét, idejét, pénzét szórta mások felé, akiken mindig segíteni akart!

kapcsolatokat határozottan kimutatni, a lelki berendezés *eltéréseit* mégis megismerhetjük.

Ami azután az okokat illeti, ott már eltérők a vélemények. *Lehetséges*, hogy a lelki jelenségek legmélyén a testnek, mint a lélek hordozójának, fontos szerepe van, de az egyéniség belső szegénysége mégis lelki hiánynak, gazdagsága pedig lelki föbbletnek minősíthető.

Amikor tehát az ifjúság lelki fejlődését vizsgáljuk, akkor is leginkább nem a külső erők különbözőségében, hanem az élet bontakozását irányító személyiségben fogjuk megtalálni az eltéréseket.

A gyermek- és serdülőkorban — mint láttuk — még mások hatása nyomán indul meg a fejlődés; az ifjúkorban már az egyéniség belső erői jutnak túlsúlyba és ezek eredője lesz a további kibontakozás iránya. Amíg a gyermeket a másoktól (szülő, nevelő, környezet) kapott indítások mozgatják, addig az ifjút bontakozóegyéniiségének sokszor ellentétes irányu, lelki energiákat kiegyensúlyozó tudatos munkája jellemzi. Ezért hangsúlyozzuk állandóan, hogy az ifjúkor tipikus lelki problémáit az ellentétek harmonizálására való törekvés jellemzi. Ebben pedig a személyiség a döntő faktor.³⁾

Eppen ezért az ifjúkor *centrális problémája a lélek kiépítésének munkája*. Mert az *immanens* lelkitényezők, melyek kifejezést követelnek, szinte kényszerítik az ifjút arra, hogy egyéniségét felfejlessze. Mikor a szülői parancsok ellenszegül, vagy az erős fölényre törekvés, „kiméleetlen” önzés élesen jelzik már, hogy a fiatal egyéniség dolgozó belső erői érvényesülést és jogot követelnek. Láttuk, hogy az engedelmesség, feleselés, önzés a *serdülő* életében is — bár periodikusan — ismétlődő jelenség. Egyes pszichológusok szerint már ezek is a bontakozó egyéniség jelentkezését mutatják. Az ifjúkorban — természetesen — ezek a jelenségek sokkal erőteljesebbek lesznek. A szülőkből állandóan emiatt árad a panasz, hogy „a fiú gyermekkorában milyen jó volt s most mennyire megváltozott . . .” „Saját feje után indul, nem hallgat a jó tanácsra, meggondolatlanul cselekszik”⁴⁾ Egyes nevelők szerint ilyen esetekben „rossz volt a nevelési módszer”⁵⁾ vagy a környezet állandó káros hatása győzött a jó lelki alaptónuson. De ebben csak annyi az igazság, hogy esetleg a rossz környezetnek és

3) Nagyon érdekes megállapítást tesz *Schneller*, amikor bölcsen elkülöníti az egyéniséget a személyiségtől. Ő így ír:

„Az egyéniség a szeretet szolgálatában lesz még csak igazán isteni célgondolatot megvalósító egyéniséggé, avagy egyszóval: személyiséggé. A személyiségnek tehát erőforrása Isten, a mindenséget átható isteni szellem; a személyiségnek érvényesülése a sajátos tevékenység útján felépülő szeretetnek országa». (Schneller István: Egyéniség-személyiség. Különlenyomat a Magyar Paedagógia 1906. évi 3. számából 29. l.) Ebből is kitűnik, amint e munka minden kötetében hangsúlyozzuk, hogy a személyiség kidolgozása az élet legértékesebb szolgálata. Ugyanezt hangsúlyozza Imre Sándor is, aki az egyéniség nevelésének egyik legkiválóbb harcosa.

4.) Az egyik igen gondos édesanya levélben nagy szomorúsággal panaszkolt nekem gyermekeinek elfordulását. „Minden lépésem gyermekeim érdekében történt. A nevelés gondjait magam vállaltam; később nevelőintézetekben folytattam és az eredmény az, hogy elvesztettém őket teljesen.»

5.) Igen sokszor hiba a *tűzből anyáskodás*. Az ifjút éppen úgy akarják irányítani, mint a gyermeket. Az önállóságra törekvésében a szülő anyai tisztának séreimét látja, (G. Lombroso; A női lélek. Budapest. Ford.: ifj. Moravcsik Otyuláné.) Ugyancsak hasonló felfogást vall még M. *Ostenso* is, szerinte az édesapja jósága és erőszakossága sokszor deformálhatja az ifjút.

nevelő tényezőknek is szerepük van az ehhez hasonló lelki átalakulásban. A valóság azonban az, hogy itt inkább az *önnállóságra törekvésnek, az egyéniség érvényesülésének* — szívesen megengedem, hogy *túlzott érvényesülésének* — jelentkezésével állunk szemben.

A szülők sok ilyen esetet panasznak; olyanok, akik a serdülő és ifjú lelki átalakulását közveletlenül szemlélik és gyakran meg nem értik. Pedig ha saját ifjúkori életükre visszamelegnének, akkor önmagukban is megtalálnák ezt a periodust. Mikor a *serdülés vége felé* az egyéniség körvonalai mindjobban erősödnek, egyéniségükben ők is mindnagyobb sugárú mozgási-kört próbáltak maguknak biztosítani. Ez a *szabadabb mozgás* azután nem csupán elindította a készségek, képességek kifejlődését, az erköcsi élet revízióját, hanem az életpálya, a hivatás keresését is jelentette.

Sok szülő ifjúkorában talán hasonlóan formulázta meg és tegyük hozzá, hogy hasonló fájdalmas öntudattal, így a levelét: „Befejezve középiskolai tanulmányaimat, a fővárosba kerültem. A szabadság utáni vágy lobogott bennem. Pedig nem voltam szélsőséges tendenciájú és minden régít lerombolni akaró fiatalember. Ennek dacára azonban *nehéznek éreztem a gyámkodó elveket* és erősödött bennem az érettség tudata. Roppant fájoan és kellemetlenül érintett, hogy szüleim nem értik meg egyéniségem irányát. Szigorú kánonok mellett indítottak el. Idő- és pénzelszámolást követeltek, mindebből szomoruan éreztem, hogy nekik most is csak a régi „gyerek” vagyok. *Nekik a régi, magamnak az „új”. Nekik érthetetlen volt az életirányom, magamnak fájdalmas az izoláltságom.*”

A munkás és földművesosztály ifjúsága nehezebben nyilatkozik erről a kérdéstről, de fiatal életük plasztikusan tükrözi, hogy ők is bontakozó egyéniségük szerint próbálják életüket a maguk szintjén megépíteni.

A munkásifjúság — úgy az ipari, mint a földmunkás ifjúság — ebben a korban már önmagát és gyakran szülőit, kisebb testvéreit is eltartja. Szerinte „természetes tehát, hogy új és tudatos életformát” akar teremteni magának. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy *régi életének minden benyomása, emlénye elfakul*; bár bizonyos, hogy ezeknek hatása csökkenhet. De ha a gyermek- és serdülőkorban értékes és a praktikus életbe átvitt: tehát organikus lelkiértékeket kapott, akkor ennek előnyös befolyása később is megmarad. Azonban állandó ellene ható környezeti tényezők következtében ez is fokozatosan csökkenhet.

Különösen a városi munkásifjúságnál tapasztalható ez, mert őket, — mint erre már a III. kötetben is rámutattam, — igen sok tényező károsan befolyásolja. Különben is a függetlenségre törekvő saját keresetéből tengődő munkásifjúság könnyen elhiszi, hogy a köteleket, melyek régebben „megbílincseltek” radikálisan el kell törnie, mert független életének új korszakában ezek csak károsan akadályozzák kifejlődési és cselekvési szabadságát. Vagy mint terminológiájuk mondja,

megakadályozza, hogy „öntudatos és osztálytudatos munkássá” felfejlődjék. A munkásmozgalom lesz tehát önállóságuk, egyéniségük kialakításának egyik *legfontosabb* tényezője.

A *másik* csoportba azok az ifjak tartoznak, akiknek élete *endogén* okokból teljesen leszorol a komoly munka területéről s az élet salakját alkotják. Ez a tömeg már *gyermekkorában egészen külön társadalmat jelent*, amely leginkább a bíróságokkal és rendőri közegekkel tart összeköttetést, természetesen, hogy mindez az *inferioritás még mélyebben jelentkezik az ifjúkorban, midőn az alsóbbrendű ösztönök uralmi nivóra törekednek*, éppen azért ebben a korban és ebből a tömegből áll össze az élet hajótöröttjeinek konglomerátuma, akiknél az egyéniség előreforrásáról szólni annyi, mint az ösztönös élet fertőjéről beszélni.

Hasonlóan beszélnek a *leányok is, aszerint, amint más és más lelki alaptónussal lépték át a serdülés korszakát.*⁶⁾

Azok a fiatal leányok, akikben az *alsóbbrendű ösztönök* jutottak uralomra és erkölcsi örvénybe kerülnek, így ellensúlyozzák a még bennük lévő „jó” fültakozást: Nekem nem kell maradi ideológia! Én élni és élvezni akarok! Ezt a jogomat ne vegye el semmiféle világnézet!

Az elnyomatás, a *nyomor fájdalmas reakciója* gyúrja össze az ilyen mondatokat a szegény leányokban: „Nehéz körülmények, sok szenvedés és nélkülözés között emelkedtem fel. Utáltam (sic!) azt a társadalmi rendet, mely ilyen terhekkel indította útnak és nem sokat forodtem vele. A gyermekkor nevelő hatása elhalványodott bennem, önálló, a magam embere akartam lenni, mert undorodtam az anyáskodó gyámolítástól.”

A *matefizikai orientációjú* fiatal leányok a *vallás vonalán* keresik és találják meg kiegyensúlyozottságukat és az *evangéliumi eszmék szentségét* viszik ifjú életükbe. A gyakorlati élet keretei közé kerülők esetleg a mindennapos munkában, vagy csendes, fiszta örömeikben keresik életük tartalmát.

Láttuk, hogy az egyéniség körvonalai már gyermekkorban észlelhetők, mégis ennek erőteljes és intenzív megnyilatkozása az ifjúkorban történik. Ilyenkor már külső nevelő hatásokra nem reagál szinte mechanikusan az ifjú. Tudatosan válogat a ható tényezők között és azok működését engedi meg, melyek szerinte a legmegfelelőbbek.

Az ifjúság fejlődésének első szakaszában *három* lényeges lelki aktivitás állapítható meg. Az első: *a tudatos válogatás*

6) A fiatal leánytípusokról szól *Crone*. Több osztályt különböztet meg. Osztályai ezek;

a) *A kimondottan anyai típus*. A gyermekben látja meg az egyetlen és tulajdonképeni értékét az életnek A más nemük érdeklődés sokkal későbbi, mint a férfié és a férfi nem kerül a gondolkodása középpontjába. Önátadó.

b) *A erotikus típus*. A tekintete kókei, a másik nem érdeklődését magára hívja. A flört izguló játék nála s minden mozdulatával és szavával „tetszeni kíván”. Öneldobó.

c) *A romantikus típus*. Illuziókból él. Lelki életük központjába a személyes élmény áll, de fantáziával van átfonva.

d) *A közbűbös típus*. Az életet úgy veszi, ahogy van. Az érzelmeknek vagy szeretetnek nagyobb hullámai elriasztják őt. Nem ismernek sem szerencsétlen szerelmet, sem újjongó szerencsét. Kevésbé befolyásolhatók. *A poézist nem ismerik*.

e) *Az intellektuális típus*. A szépség és tudás magasabb érték nála, mint a ruha és a dísz. Mindenkülk orientálódva kívánnak lenni. A „miért?” ennél a leánytípusnál kerül a hit helyére. (Else Croner: Die Psyche der weiblichen Jugend. Pädagogisches Magazin. Langensalza, 1926.)

(szelekcio), a második: az uralomra törés, a harmadik: a teljes kibontakozás vágya.

Vizsgáljuk meg ezeket közelebbről:

Az ifjuság egyéniségét — primitív módon — először *hajlamlainak* intenzivebb jelentkezésekor ismeri fel. Igaz ugyan, hogy még nem tudja ezt formában kifejezni, de már tudatosan felismeri, megfigyeli és próbálja irányítani a benne működő lelkienergiákat. Ezeket szolgálja minden szelektáló cselekvéssel.

Másképpen reagál ilyenkor a helyes és másképpen a rossz nevelésben részesült ifjú.

A legtöbb ifjú, akit gyermek- vagy serdülőkorában nem neveltek, helyesen, az azt cselekszi, ami neki jó, ami öröme, optimizmusra hangolt egyéniségével megegyezik. Ez az egyik magyarázata annak, hogy miért nehéz már a rendszeres nevelés az ifjúkorban. Itt már az örömezésből transzformált tudatos szelekcioval állunk szemben, mely erősen szubjektív. Ennek az alanyi és mondhatjuk relatív értékelésnek az lesz az eredménye, hogy nem fejlődik ki az ifjúban a külső és belső világ, a felsőbb és alsóbbrendű ösztönök között lévő határozott különbség értékelése. Nem akarja tehát tudatosan és erősen, hogy a felsőbbrendűek győzedelmeskedjenek: csak az a vágy erősödik benne, hogy azt keresse, ami neki kedves és jó; hogy ez azután valóban jó vagy rossz-e, az már nem érdekli.

A gyermekora óta helyes nevelésben részesült ifjúban vagy fiatal leányban szintén meg van ez a tudatos válogatás, de ez a szelekcio a helyesen nevelt gyermek- és serdülőkorban szerzett abszolút erkölcsi és vallásos normák szerint történik.

A második jelenség az uralomra törés, amely tisztán vagy — metamorfózis következtében — nehezen felismerhető módon jelentkezik, *de majdnem minden ifjúban működik*. Az „ifjúság lendülete“, „a fiatalság eget ostromló törekvése“, „vakmerő elán“, sfb., mindez a jelenséget rögzíti *romantikus* formában. Aktiválják ezt az élettani tényezők és a miliő (különösen helytelen irányban néhány „felvilágosodott“ jelszótömeg).

Ez a határtalan uralomratörés, ez a pseudoönzés az antiszociális típusú ifjúságot teremti meg s lassan egyengeti az utját azoknak az alsóbbrendű ösztönöknek és vágyaknak, amelyek mind erősebben fendálnak a kielégülés felé. Kezdetben mindez csak jelentéktelen eseményeket irányító motívum. Mások által alig megfigyelhető jelenség. Ilyenek a szülői parancsal szemben való védekezés, a törvényes rend, mint felsőbb hatalom ellen való tiltakozás és a lázadás, Isten-fagadás. Feltűnő jelenség — és ez felfogásunkat támogatja, — hogy a forradalom szélső elemei nagyjából az ifjúság köréből kerülnek ki, mely rendszeren ebből a leki negatívumból születik: *a fiatalember szembeszáll a régi tételre, foglal irányelvekkel és helyettük szubjektív felfogását állítja abszolút igazságnak*: „Ami jónak tartok, az a jó — mondja — nekem csak a saját lelki-

ismerem parancsol!" Ez a fiatalság mindent meg fog tenni a *maga mentalitásának érvényesítése érdekében* és a szabadság szubjektív értelmezésének következtében a *mások felfogásának érvényesülését radikálisan fogja meggátolni.*

A harmadik jelenség az ifjú teljes kibontakozási vágya. Ezt a vágyat ösztönös erők formálják. És mert az ifjú kiegyensúlyozatlan, ezek a vágyak gyakran gátlások nélkül törnek az érvényesülés felé. Ha tehát nincs kifejlődve a felsőbbrendű élet szeretete (kultúra, esztétika, erkölcs, szociális érzés, vallás), akkor az ifjú emberben az ösztönös életet szolgáló élmény- és cselekvés-komplexumok rögzítődnek. Amelyik ifjában azonban szülői irányítás vagy nevelés következtében kiszélesedett az a lelki alaptónus, mely a helyes életértékelés egyik feltétele, abban tudatos és élesen kirajzolt lesz az élet célja és értelme.

Az egyéniség teljes kibontakozási vágya alapján igen értékes lelki jelenség. *A tudatos emberré levésnek ez az első igazi periódusa.* Mert az emberi életet úgy tervezte meg a *Teremtő*, hogy az a gyermekkorban *kivülről* kapott indító hatások nyomán bontakozzék ki. *Ifjúkorban pedig az egyénnek saját, immansens lelkiprogramját kellene kidolgoznia.*

A gyermek, csecsemőkortól a serdülés koráig — mint láttuk, — az édesanya figyelő, gondozó, majd a nevelők irányító felügyelete alatt fejlődik. Később azonban kinő ebből a családi fészekből és szabadabb, önállóbb életet keres.

Ugyanez áll a lelki fejlődésre is. A tragikum csak ott kezdődik, midőn a madár sebzett szárnyakkal (erkölcsileg tönkretett ifjúság) vagy gyenge tollazattal (felkészületlen lélekkel) indul útnak, vagy mérgező légkörbe kerülve (morálisan bomló környezet) elpusztul. Az ilyen ifjúnak, mint mondják, „nincs életereje”, az ilyen egyéniség nem bonthatja ki önmagát és azon túl nem tudhat értékes hatást gyakorolni embertársaira. Még saját életének vezetésére, helyes irányú fejlesztésére sem alkalmas, következésképp, ha a családi fészek melengető atmoszférájából kikerül, hamarosan elbukik.

A Teremtőtől kincsként kapott belső értékekkel és a fejlődés, a kibontakozás törvényével úgy vagyunk, mint a természet bármely értékével.

A víz: az anorganikus és organikus világ egyik legfontosabb tényezője, az ásvány, a növény, az állat, az ember, a technika és az égitestek életében nélkülözhetetlen. A tűz is, ez az oxidációs jelenség, mint hő, fény és elektromos energiaforrás, pótolhatatlan, de mindkét oly fontos életkomponens korlátok és konkrét, magasabbrendű célok nélkül, életpusztító is lehet: mint árvíz, szökőár, vagy mint tűzvész. Éppen így: morális korlátok és magasabbrendű cél meghúzása nélkül a *fejlődés retrográd*: tehát csak alsóbbrendű ösztönök romboló uralmát biztosítja, mely végül az ifjú életének pusztulásához vezet, mert a *Mindenható szent hivatásnak építette belénk az egyéniség teljes kifejlesztését.*

Regény a kassai diákéletről.

Dr. P. Olasz Péter S. J.

Márai (Grosschmied) Sándor »A zendülők« címen (Bpest 1930. Pantheon 394 l.) a világháborús Kassa diákéletét regény alakjában dolgozta föl. Azt hiszem ez a regény különösen fogja érdekelni lapunk olvasóit.

Márai ebben a regényében ugyanis igazolta azt, amif »Bébi vagy az első szerelem« c. kötetével sejtette, hogy ismeri kívülről-belülről a kamaszt s hogyha kell, a nála már megszokott stílus- és ábrázoló képességgel jellemezni is tudja.

Ennek a regénynek különben az a specifikuma, hogy írója a *világháború idejéből veszi kamaszalakjait*. Bátran teheti, mert saját kamaszkora pontosan egybeesett a világégés szörnyű éveivel.

A módszer, amellyel olvasóit lebilincseli: a pszichoanalitikus módszer, mely azonban sem nem szélső freudista, sem nem adlerista.

A regény rövid tartalma egy mondatba fogható, nyolcadikos kamasz diákokból (Prockauer Tibor, Ruzsák Béla, Zakarka Jenő s csak a keresztnévén szereplő Ábel) banda alakul, működik s nem egészen egy évi működés után tragikusan széjjelbomlik.

A bandát nem a rokonszenv hozta össze, hanem az az érzés, hogy egyesült erővel föl kell venniök a harcot a másik világgal, a felnőttekkel.

A serdülő ifjúság és a felnőttek (néha kimondottan a fiúk és apák) harca az, ami a regényt megindítja, továbbviszi s befejezését előmozdítja.

Érdekés téma, de a szerző még érdekesebbé teszi azáltal, hogy a fiúk a banda alakulásánál ezzel még nincsenek tisztában s csak később (mikor már rendes tanyájuk van a városmenti „Furcsa“ vendéglőben) eszmélnek csak arra, hogy a „másik“ világ (a felnőttek világa) az, amely oly csodálatosan összekovácsolta őket.

A banda közös akciója ezért az első pillanatra érthetetlen. Lopnak. Kiki külön. Ez az akció mindvégig tart, fokozódás is csak annyiban észlelhető, amennyiben elvként sürgetik, hogy a tárgy elemelése „mentől nehezebb legyen“ (85—105. lap).

A nagyobbbrészt odahaza összelopkodott, illetve az el-emelt pénzen vásárolt tárgyakat a „Furcsa“ egyik szobácskájában rejtgetik.

Ugyanítt tartják összejöveteleiket, hol rumosteáznak, cigarettáznak, hazugságokkal feletömőft förténefekeft mesélnek el s kölcsönösen visszaemlékeznek gyermekkorukra. Legelső „félelmeik“-et mondják el egymásnak színesen, elevenen, stb. Sőt valóságos szindarabokat is rögtönöznek. Kettő a bandát képviseli, kettő pedig a velük ellenséges „másik“ világot, mely váraflanul rajtuk út. Mit felelnének a fölfeft kérdésekre: *miért vannak itt?* — ez a szindarab. Egy ilyen kis szindarab eszmélteti őket arra, hogy a „másik“ világ hozta őket össze.

Prockauer Tibor a banda vezetője. S méltán, mert rendelkezik a vezetőegyeniség összes sajátságaival (119–125. l.). Van két felnőtt barátjuk is. A háborúból visszatért rokkant (félkezű) Lajos, Prockauer Tibor bátyja s Volpay Amádé, a színész. Ez lassan férkőzik a társaságukba, de végre is megnyeri őket, mivel úgy tudott beszélni velük, mint egy felnőtt sem (140 l.).

A lopások egy ideig simán mennek, csak Béla 600 koronás lopása történt oly körülmények között, hogy az összeg elfecsérlése után közös erővel gyorsan meg kellett térítenie a bandának.

A fiúk vajmi kevés pénzt tudtak előteremteni. Erre Prockauer Tibor, kinek ezredes-atyja a háborúban volt s anyját éppen kórházba szállították megfigyelésre, 600 korona fejében a színész bizalmasánál, Havasnál elzalogosítja a család értékes ezüstsíjét.

Tibi nem is sejtí, hogy amint már előzőleg a szegény suszter-fiú: Zakarka Ernő, most ő is a színész közreműködésével Havas hatalmába került, „aki mögött egész (perverz) szövetség áll” (336 l.). De nemsokára, mikor vissza akarta szerezni az elzalogosított családi ezüstsíj, megtudta. Nem Havastól, hanem ennek utasítására Ernőtől, aki a fények elmondása után öngyilkos lett az érettségi majális éjjelén. Tibort kétségbeesésében egy váratlan hír téríti észhez. Az, hogy apja megérkezett.

Ebbe az eseménykerembe illeszkedik bele a még 17–19 éves kamasz pompás jellemrajza. Mind a négy rabja a magános bűnnek (161. l.), de különben mélyebbre nem sülyedtek Ernő kivételével, aki a színész, illetve Havas közvetítésével perverz férfitársaság karmái közé került. Mindamellett egymásnak nagyokat hazudnak a nőkkel való (soha meg nem történt) kalandjaikról. Ábel az első, aki bevallja, hogy irányu henccegése nem voltak egyebek közönséges hazugságoknál. Aztán mindnyájan hasonló módon nyilatkoznak (148., 161. l.). Mind a négy fiú tartós vallási krízisben él. Valami homályos megoldás e tekintetben egyedül Ábelnél észlelhető. Gyermekekori képzelődésnek maradványaként van „egy mindenható mandarin“-ja a messze Kínában, ha hozzá imádkozik, az megnyom egy gombot s ezzel mindent elintéz. A mandarinhoz nemcsak ellenségeinek elpuszulásáért, hanem kedves barátjának Prockauer Tibornak jólétéért is szokott imádkozni (171–274. l.).

Ez a Tibor iránti vonzalma bár érzéki, de cseppet sem sexuális jellegű (282. l.). Ennek az érdekes vonzalomnak a története végig húzódik az egész regényen s a fiúk közti serdülőkori barátság egyik lehetséges, de nem gyakori formája. A fiúk serdülőkori barátságában ugyanis átlag kevés szerepet játszik az érzékiség.

A regénynek olvasásánál nem szabad felednünk azt, hogy a világegés-korabeli elhagyatott, sőt rossz környezetbe került diákok lélekrajzát tartalmazza, akiknek atyjuk vagy a háborúban teljesít szolgálatot (Tibor és Ábel atyja), vagy igen

elfoglalt (Ruzsák Béla atyja : kereskedő), vagy fiához mérten igen műveletlen (Zakarka Ernő atyja : suszter). A fiúkkal az iskola egyénileg abszolúte nem foglalkozik s akiknek, ha van is velük törődő édesanyjuk (például Prockauerné), ezek nem találják el a hangot, mely a kamasz szívéhez s ezen keresztül az eszéhez vezet.

Az egész regény hatalmas kamaszkori problémát fejtet, a felnőttek által megnevelt serdülő ifjúság problémáját. Komoly és szolid munka.

Mennyi ideig járnak a gyermekek iskolába az egyes országokban? A genfi neveléstanai intézet egyik érdekes kiadványa 55 ország iskoláztatási törvényéről közöl adatokat. A különböző országokban szokásos nevelési rendszer a kimutatás szerint a következőképen oszlik meg: Egyiptomban, Tuniszbán és Palesztinában nincs iskolakötelezettség. Legkorábban Angliában, Skótzországban és Romániában kötelesek a gyermekek iskolába járni, tudniillik már öt éves korukban. Esztországban, Izlandban és Oroszországban viszont a nyolcadik életévben kezdődik az elemi oktatás. A tanítás időtartama átlag 7-8 esztendő, amelytől eltérés fölfelé egyedül Németországban és Danzigban mutatkozik, átlag 12 esztendő időtartammal, továbbá Magyarországon, az Egyesült Államokban, Svájcban és Angliában, ahol kilenc esztendőig tart az alsóbbfoku nevelés. Legrövidebb ez az időszak Izlandban és Portugáliában: egyenkint négy esztendővel, azután Litvániában, Törökországban ötöt esztendővel, — Görögországban, Albániában és Ecuadorban pedig csupán hat elemi osztály van.

Németország közoktatásügye. A németek mostanában életrevaló ötletet valósítottak meg: Das Bildungswesen in Deutschland címmel egy 30 lapra terjedő füzetet adtak ki német, francia és angol nyelven, hogy a külföld könnyű szerrel tájékozódhassék az egész német oktatásügyről. A füzetet, amely külön fejezetekben tárgyalja az egyes iskolanemeket és bő irodalommal is szolgál, a Deutsche Pädagogische Auslandstelle (Berlin W 35, Potsdamer Str. 120) és a Deutscher Akademischer Austauschdienst (Berlin C 2, Schloss) adták ki. Ára 1 márka.

Elárvereznek egy iskolát. A mai súlyos gazdasági viszonyokat szomorúan világítja meg a következő eset. Jenbach osztrák község egy bécsi pénzintézetnél 700.000 schilling kölcsönt vett fel iskolai és egyéb építkezésekre. Minthogy az esedékes kamatozat sem képes

megfizetni, a szóban forgó épületeket nyilvánosan el fogják árverezni. A helyi viszonyokhoz képest túlméretezett iskolaépület Iránt Bécs érdeklődik, amely abban üdülőttelepet szándékozik berendezni.

Magyar tanítóképző Jugoszláviában? A Szabadkán megjelenő „Napló” karácsonyi száma közli, hogy Sztankovics Radenko dr. közoktatásügyi miniszter a közeljövőben egy magyar tanítóképzőt szándékozik felállítani. E terv rövid időn belül a minisztertanács elé kerül. Ugyan e lap január 8. száma közli a miniszter kijelentését, amelynek értelmében „a magyar tanítóképző a jövő iskolai év kezdetén, vagyis 1933. szeptemberében megkezdli működését”. A jugoszláviai magyarság már most azon fáradozik, hogy a tanítóképzőhöz, amelyet az állam tart fenn, a széghénysorsu, de tehetséges magyar ifjak számára internátust szervezzen.

Uj Cimborá cimen új gyermekujság jelenik meg. Az „Erdélyi Lapok”-ban olvastuk az alábbi híradást. Évek óta vajudik már az erdélyi gyermekújság ügye. Benedek Elek halálával ugyanis megszűnt a Cimborá, a legjobban szerkesztett gyermekújságok egyike. Örömmel vesszük a hírt Szatmárról, hogy a gyermekújság megindítására nézve megtörténtek a lépések és komoly faktorok támogatják a szerkesztőt László Marcellát, akit megjelent könyvel, színdarabjál révén, de különösen híres erdélyi mesemondódélutánjai után erdélyszerte is

mernek. Az ujság első száma már meg is jelent *Uj cimbora* néven, amely, mint vállalkozás teljesen új, a megszűnt *Cimbordtól*, csupán a szellemekben halad a régi utakon. A gyermekujság háta mögött az *Uj cimbora Családszövetsége* áll, amely anyagiilag és erkölcsileg támogatja a lapot és mint annak alapja arra van hivatva, hogy a gyermekujság ügyét többé elpusztulni ne hagyja. A Családszövetség alapító tagságának a vállalása 100 lel befizetésével történt. A tagok résztvesznek az *Uj cimbora* mozgalmában s a lapot kedvezményesen kapják.

A korai idegennyelvtanulás ellen. Az idegen nyelvek ismerete különösen a háború óta fokozott méltánylásban részesül. Ez sok szülőt és magániskolát arra ösztönzött, hogy a gyermekeket minél korábban fogják idegen nyelvek tanulására, ami a tehetősebb társadalmi osztályokban immár valószínűs divattá lett. Ezzel szemben figyelmeztetni kell, hogy a korai soknyelvűségre való szoktatás komoly hátrányokkal jár. Mert eltekintve attól, hogy az ilyen primitív nyelvtudás későbbi állandó gyakorlás híján veszendőbe megy, gátolja az anyanyelvérzék és a gondolkodás helyes fejlődését. A walesi egyetem lélektani intézetében kísérleti alapon vizsgálták a gyermekek többnyelvűségének szellemi és lelki hatásait és megállapították, hogy az egynyelvűek szellemileg fejlettebbek, frissebbek, gyorsabban reagálnak, biztosabban asszociálnak, szóval jobban gondolkoznak, mint a kétnyelvűek. Bármilyen fontos tehát az idegen nyelvek ismerete, ne hamarkodjunk el, hanem bízzuk azt későbbi korra, amikor a gyermek szellemi érettsége jobban kifejlődött és anyanyelvi érzéke is kellően megerősödött.

A rádió útján való oktatás céljai és előnyei. Az amerikai H. H. Eibling tollából mostanában egy munka jelent meg: „A rádió használatának kezelése egy központi iskolarendszer osztálytermében”, amely a fontosság sorrendjében a következő 12 előnyt sorolja fel, amellyel a rádióval tanítás jár: 1. Kiszélesíti a növendékek látókörét. 2. Felkelti, fenntartja és hasznosítja érdeklődésüket. 3. Lelkesíti, inspirálja őket. 4. Kifejleszti a figyelmet és a koncentrációt. 5. Serkenti a kíváncsiságot önkéntes öntevékenységet. 6. Kiegészíti az osztálytanítást. 7. Kifejleszti a későbbi köznevelődést. 8. Előmozdítja a nevelés ügyét. 9. A haladás eszközeként szolgál. 10. Serkentően hat a tanító törekvéseire. 11. A tanítónak időt enged egyéni különbségek tanulmányozására. 12. Lehetőséget nyújt bizonyos szükséges szórakoztatások bevezetésére.

A szakoktatás újjászervezése Skóciában. Ennek érdekében egy vegyesbizottság részletes tervet dolgozott ki, amelynek fontosabb pontjait a genfi nemzetközi nevelésügyi hivatal közleménye alapján a következőkben közöljük. A szakiskolákat az adminisztráció egyszerűsítése érdekében kerületi csoportokba kellene összefoglalni. A szakiskolák, egyetemi kollégiumok és egyetemek között szerves kapcsolat létesítendő, hogy a személyzet és anyag kettős alkalmazása elkerültesse, a nappali és ideglenes szaktanfolyamok szaporítandók; a szükséghez képest egyéves előkészítő tanfolyamok is szervezendők. A műszaki, kereskedelmi és művészeti alsó szakiskolák a középiskolák jellegével ruházandók fel és könnyű átmeneti lehetőségről kellene gondoskodni bármely középiskolákba. A tankötelezettséget egyelőre a 16. életévig kell kiterjeszteni, hét év leforgása után pedig

a 18. életévig. Valamennyi tényezőnek oda kell hatnia, hogy a fiatalok mindaddig kötelezőnek látogassák az iskolákat, illetőleg a nappali továbbképző tanfolyamokat, amíg álláshoz nem jutnak. Ez utóbbiakakat 18 évnél idősebb munkanélküliek is kötelesek hetenként legalább három napon látogatni. A kisebb és távoli községek munkásainak alkalmat kell nyújtani, hogy ismeretük bővítése érdekében a nagyobb központokba ellátogathassanak. Gondoskodás idevágó ösztöndíjalapról és ösztön díjakról. Az ipari közgazdaság tanításának mélyítése és kiterjesztése. Továbbképző tanfolyamok a különböző szakok tanerőli számára. A testi nevelés és üdülések jelentősége. Épületek, felszerelések, gépek anyagok az újabb követelményeknek feleljenek meg. Különös súlyt kell tenni a szükséges új szakmunkák és szakfolyóiratok beszerzésére. (Néptanítók Lapja)

Lelkigyakorlatok tanítónők, hivatalnoknők, úrleányok részére, Pozsonyban a sz. Orsolya zárda kápolnájában (Hummel u. 4) Kezdeté jul. 3. délután, befejezés 7. reggel. A résztvevők lakást és teljes ellátást is kaphatnak a zárdában napi 25 Kč. ért. Jelentkezést e címre kérünk. Bratislava, sz. Orsolya zárda, Orsolya u.

A „Magyar Kisebbség” fiatalok füzeté. Az erdélyi magyar szellemi élet figyelemmel kísérésére nagy súlyt vetünk. Erdélyi testvéreink a kisebbségi élet oly magas fokára jutottak el, hogy a mi csak tapogatózó, magát frázisokban kiálló kisebbségi életünk a kisebbségi életformát eltanulhatja tőlük. Különös figyelmet szentelünk az erdélyi magyar fiatalok szellemi mozgalmainak, mert hisz a mi generációnk a jövő kisebbségi életében ezzel a nemzedékkel fog együttaladni. Rövid egy esztendő alatt az erdélyi fiatalok második fiatalok füzetét

helyezi asztalunkra. Az Erdélyi Tudósító fiatalok füzetéről már beszámoltunk s ismertettük azokat a röpiratokat is, melyek XI. Pius Quadragessimó annoját kommentálták. A magyar kisebbségi fiatalok füzeté nem világnézeti problémákat tárgyal, hanem azokat a kérdéseket, melyek az erdélyi magyar kisebbségek életében gazdasági és kulturális téren tisztázandók. Őt remekbe szabott, a kérdések lényegébe vágó tanulmány kap itt helyet. *Albrecht Dezső* tanulmánya a kisebbségi reálpolitikáról, mely kisebbség jogi studiumok bizonyította. *Petrovay Tibor* cikkének a szervezeti kérdéssel kapcsolatos fejtegetéseit kell kiemelniünk. *Venczel József* a fiatalság mozgalmainak a kibontakozását fejtegetve ugyanazokhoz a konklúziókhoz jut, melyeket az Új Élet hasábjain épp e sorok írója szögezett le a szlovenszói fiatalság fejlődéséről. *Vita Sándor* a harmincévesek problémáját ismerteti, *Vita Zsigmond* pedig aktuális kulturális kérdésekre mutat rá. Nem áll módunkban az értékes tanulmányokat részletesen ismertetni. Csupán azt akarjuk leszögezni, hogy az erdélyi fiatalság ezzel a füzetel bebizonyította, hogy nem csak meddő viták és szócsaták alakjában akar a kisebbségi munkába beállani, hanem jólélgondolt célkitűzésekkel várja az időt, hogy a gyakorlati munka vezetését is átvegye. Az idősebb generáció tisztánlátására pedig jellemzőek *Jakabffy Elemér* dr. képviselő bevezető sorai: „Bemutatjuk olvasóinknak, hogy azok, akik a maguk bevallása szerint egész más szelvényben nevelkedtek, mint mi, akik ma az erdélyi magyar közélet vezetői vagyunk, miképpen gondolkoznak azokról a problémákról, amelyeket mi megoldani *nem igen tudunk.*” R. E.

Dr. *Grentrup Tódor* cikkének folytatása jelen számunkból anyagtorlódás miatt kimaradt. Következő számunkban hozzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Estók Anci, Ungvár: A kedves sorokat és az új előfizetőket köszönjük. — **Adda Iván**, Brünn: A küldeményt a megjelölt célra fordítottuk. Üdv. — **Dinnyés Károly**, Udvard: A küldeményt megkaptam. Köszönöm. Felhívások mennek. — **Süketnémák és Vakok oktatásügye**, Budapest: A kedves sorokat köszönjük. A lapokat megkaptuk, szintén küldjük. Üdv. — **Testnevelés**, Budapest: A lapokat köszönettel megkaptuk, az Új Élet rendszeresen megy. — **ASzív kiadóhivatala**: A lapot rendszeren kapjuk. — **Gálos Endre**, Igló: Lapunkat januártól visszamenőleg indítottuk meg. Szív. üdv. — **Sz. G.** Pozsony: B. utasításai szerint jártunk el. További segítségét kérjük. — **A Hírnök**, Kolozsvár: A lapokat köszönettel megkaptuk. Az Új Élet megy. — **Havasi Ernő**, Munkács: A kért szám valószínűleg a postán veszett el. Mégegyszer elküldtük. 1933. évre még 20 Kc. — **Muck Sándor**, Ipolyság: A lapot megindítottuk, csekket mellékelünk. — **Mittermayer F.**, Pozsony: A lapot megindítottuk. — **Barna Béla**, Prága: A tévedést kiadóhivatalunk korigálta. Üdv. — **Dr. Schaller Sándor**, Kassa: Könyvét lapunk köv. számában ismertetjük. — **Dr. Pongrácz Kálmán**, Debrecen: Könyvét lapunk köv. számában részletesen ismertetjük. — **Dr. Cottely István**, Az ígért cikket várjuk, különben levél megy. — **R. Endre**, Nyitra: A cikket köszönettel megkaptuk. Tekintve azonban, hogy már más szlovenszkoí lapban is megjelent, nem hatjuk le. Ujküldeményjön. — **P. Feszty**

Edít, Ó-Gyala: Köszönjük értékes irását, de csak oly cikkeket hozhatunk, melyek még nem jelentek meg másutt. Ígért cikkét várjuk. — **Ferences Hittanhallgatók**, Vajdahunyád: Nagyszerű lapjukat megkaptuk. Az Új Életet megindítottuk. — **Kostya Sándor**, Budapest: A kedves megemlékezést köszönöm. Sok üdvözet. — **Magyar Ferenc**, Galsa: A küldeményt köszönjük, sok üdvözet. — **Úrilányok Kongregációja**, Pozsony: A hirdetést hozzuk. — **Bergou Imre**, Olmütz: Szivességét köszönjük. Erdélyből ajánljuk az *Erdélyi Tudósító-t* (Cluj-Kolozsvár, Manastur 12.) Üdv. — **Brizzi József**, Pozsony: Intézkedtünk, hogy lapunk rendszeresen menjen. Levél ment. — **Hollós Endre**, Kis Breznó: Az áprilisi szám a postán vesztetett el. Mégegyszer megküldöttük. — **Borsos Mihály**, Nyomdánk az ajánlatot elküldte. — **Tóth János**, Sopron: Kiadóhivatalunk válaszolt. — **özv. E. Lehoczky Olga**, Kassa: Elküldtük. A szerkesztőség kassai címe: Mikes Kelemen utca 6. — **Cséfalvay József**. Még nem kaptuk meg. Mai számunkhoz csekklapot mellékelünk. — **Makra Gyula és Seinager Béla**, Serajevo: Lapunk a legolcsóbb folyóirat. Kedvezményt nem adhatunk. — **Munkatársainkat** ezúton tudatjuk, hogy lapzárta minden hónap 20-án van. — **Lapok kiadóhivatalait** kérjük, hogy a szerkesztőségünknek szánt csere példányokat szerkesztőségünk és nem kiadóhivatalunk címére küldjék. Cím: **Kassa, Mikes Kelemen u. 6.**

Olvasóink figyelmébe!

Mai számunkhoz postai befizető lapot mellékelünk. Ezen kérjük beküldeni az előfizetéseket, hátrálékokat és a sajtóalapra szánt összeget. — Kérjük ezt minél előbb! Lapunk pontosan, bővült és nívós terjedelemben jelenik meg, olvasóink is teljesítsék kötelességüket, mert ily nagy terjedelmű folyóiratot csak olvasóink áldozatkészsége és az előfizetési díjak pontos beérkezése mellett tudunk fenntartani.

A kiadóhivatal.

Új üzlet Komáromban! „Liturgia”

Az üzletben nagy választékban és olcsó áron kaphatók:

szentképek, feszületek, templomi ruhák és gyertyák, templomi felszerelések, rózsafüzérek és érmek, imakönyvek, kat. hitbuzgalmi könyvek és újságok, szenteltvíztartók, szobrok stb.

könyv-, papír- és kegytárgy-kereskedés Klapka tér 75.

Irodai és iskolai felszerelések, füzetek, könyvek.

Új miseruhák, egyházi és egyesületi zászlók előnyös áron szerezhetők be.

Iskolák, intézmények, egyesületek, testületek kedvezményben részesülnek.

Az üzlet a Szociális Testvérek vezetése alatt áll.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességgel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósíttatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-papírokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek KÉ. 3 válaszbélyeg ellenében.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rozňava-Rozsnyó, Főtér 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
Első szentáldozási és bérmentési emlékképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomgyertyák,

Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!

Ítí szerkesztő be:

Mécs László: Legyen világosság 31— KÉ.

Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda 20— KÉ.

Kovács Gyula: Szabad egy szóra? 10— KÉ.

Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony 5— KÉ.

Kovács Gyula: „Rudika házassodik” 3— KÉ.

Kovács Gyula: „Enekek és búcsúztatók” 5— KÉ.

Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” —50 KÉ.

Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya 5— KÉ.

Tiszteendő M. Rajols nővér jövendősai 1— KÉ.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés 1— KÉ.

Szent Imre emlékfüzet 2— KÉ.

Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve 4— KÉ.

Szociális apostolok. Proletárok között —20 KÉ.

Börtöntől a sírig —20 KÉ.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.

Már megjelent Schouppe-Jankovics: „A pokol” II.

kiadása. Ára 8 KÉ.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”

elbeszélés kötete most készült el. Ára 10 KÉ.

Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezünk!

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülőfiú a magyar regényben.

38 nagyobb részét újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira. Ára 18-20 KÉ.

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben. Ára 6-50 KÉ.

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben

két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja” c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek. Ára 6-50 KÉ.

Megrendelhetők a „Szent József”

könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)

Lőrincskapu utca 3. sz.

„Új Élet” („Nova Vita”)
Annus II. Num: 16.

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády, Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6.

Argumentum Num. 16. (Mai. 1933.)

Ex operibus † Ottocari Prohászka. —

Tőhőtöm Nagy S. J.: Versus novas

vias. — Josephus Semetkay: Ladis-

laus Mécs: „Fiat lux!” — Josephus

Reményi: Dies cinerum (poema.) —

Ex operibus Othmari Spann. — Dr.

Stephanus Cottely: Fui apud scrip-

tozem Kassák. — Antonius Zombory:

Puellae laborantes. — Guillelmus Ha-
vas: Labor juxta conceptum Ecclesiae I.
— Zsolt Aradi: Quid sit nobis Ches-
terton? — Antonius Iijas: Idea juven-
tutis nostrae de litteratura. — Geor-
gius Oláh: Cum Ecclesia systemati
phalansterico bellum indicat. — Ex ope-
ribus L. Tamás, M. Borsos, T. Init-
zer. — Dr. Michael Marcell: Vita
efflorescens. — Dr. P. Petrus Olasz
S. J.: Ex vita studentium Cassovien-
sium. — Forum (Adalbertus Just):
Critica de poesi catholica. — Julius Il-
lészházy: De actione catholica. — In
memoriam Ludovici Francisci. —
Quaestiones juventutis — culturales
oecologicae — sociales. — Quaes-
tiones pedagogicae. — Libri et scripta.
— Nuntia redactionis. Imagines.

**Kegyártágyak, imakönyvek, szobrok, templomfelsze-
relési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek**

Ribár A. kegyártágy és kat.
könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

Vanger Mihály fűszer, csemege, gyarmatáru, liszt
és festék kereskedése a legjobb bevásárlási forrás. **LEVICE LÉVA.**

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Együtt az Egyházzal hetenkint megjelenő miseszöveg ma-
gyarázatokkal. Egy szám ára 1 Kč.
egy évi előfizetés 52 Kč. Megrendelhető **Budapest IX. Lónyai u. 36., II. udv. földsz. 6.**

Utalvány részletfizetési megrendelésre kizárólag az Új Élet előfizetőinek

Megrendelem Önöknél:

1 péld. Csáky Sándor:

A XX. század szakácsművészete

című közel 1000 oldalas modern szakácskönyvet, mely tartalmazza a *legteljesebb* magyar nyelven meg-
jelent konyharecept gyűjteményt, ezenkívül a gyomor-, cukor-bajosok és betegek diétáját is,

Kč 130— árban, havi 30-ás részletfizetésre, az első részlet Kč 40— utánvételezendő.

..... 1933 .....

.....
(pontos aláírást kérünk)

Kérjük kivágni, postalevelezőlapra ráragasztani és feladni. JASCHKO és TSA könyvkereskedése, Košice Fő u. 99.

Ujságbélyeg használata a kassai pósta és távirtda igazgatóság által
86.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.

Az Új Élet szeretőivel várja mindenki levelét, kérdésekre válaszolunk! — Irjatók!